

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra studií občanské společnosti

Bc. Marie Šimková, DiS

**Sociální ekonomika v ČR a její realizace v
projektech CIP EQUAL**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **Doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc.**

Praha 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 21.května 2009

Marie Šimková

OBSAH:

Abstrakt	7
Klíčová slova	7
I. Úvod – Co je to sociální ekonomika?	8
Struktura práce	8
I.1. Výzkumná otázka	9
I.2. Cíle práce	9
I.3. Formulace hypotéz	9
I.4. Metody výzkumu	10
II. Teoretická část	10
1. Vymezení pojmů sociální ekonomika	10
1.1. Historický nástin konceptu	10
1.1.1. Původ termínu sociální ekonomika	10
1.1.2. Šíření a uznání sociální ekonomiky v Evropě	12
1.1.2.1. Význam sociální ekonomiky v Evropě	12
1.2. Sociální ekonomika nebo třetí sektor?	13
1.2.1. Koncept NNO	13
1.2.2. Přístup solidární ekonomiky	13
1.2.3. Sociální ekonomika, koncept NNO a koncept třetího sektoru - rozdíly v koncepci sociální ekonomiky a NNO organizací	14
1.3. Sociální ekonomika a sociální podnik	15
1.3.1. Koncepty sociální ekonomiky, principy sociální ekonomiky	15
1.3.1.1. Sociální ekonomika dle CEP-CMAF	15
1.3.1.2. Principy subjektů sociální ekonomie dle Charty Sociální ekonomiky	16
1.3.1.3. Shrnutí	17
1.3.2. Sociální podnik	18
1.3.2.1. Definice sociálního podnikání podle EMES	19
1.3.2.1.1. Kritéria sociálních podniků	19
1.3.2.2. Bariéry rozvoje sociálního podnikání	20
1.3.3. Shrnutí	21
2. Sociální ekonomika v EU	21
2.1. Prosazování konceptu sociální ekonomiky v EU	21
2.1.1. Přehled některých významných událostí vztahujících se k sociální ekonomice	22
2.1.2. Přehled organizací prosazujících sociální ekonomiku v EU	25
2.1.3. Možnosti rozvoje sociální ekonomiky v EU	30
3. Sociální ekonomika v ČR	30
3.1. Pojem sociální ekonomiky u vybraných autorů	30
3.1.1. Sociální ekonomika podle O. Čepelky	30
3.1.1.1. Vznik potřeby sociální ekonomiky	30
3.1.1.2. Reakce Evropské unie na nové potřeby, uznání role neziskových organizací	31
3.1.1.3. Sociální ekonomika a zapojování znevýhodněných skupin	31
3.1.1.4. Pojem sociální ekonomiky	32
3.1.1.5. Důležitost sociální ekonomiky	33
3.1.2. Sociální ekonomika podle M. Dohnalové	33
3.1.3. Pojetí sociální ekonomiky podle M. Hunčové	34
3.1.4. Definice sociální ekonomiky dle expertní skupiny NESEA	36
3.2. Subjekty sociální ekonomiky	37
3.2.1. Legislativní vymezení jednotlivých subjektů sociální ekonomiky v ČR	37

3.2.1.1. Občanské sdružení	38
3.2.1.1.1. Hospodaření občanského sdružení	38
3.2.1.2. Obecné prospěšná společnost	39
3.2.1.2 1. Hospodaření obecně prospěšné společnosti	40
3.2.1.3. Nadace a nadační fond	40
3.2.1.3.1. Definice	40
3.2.1.3.2. Vznik	41
3.2.1.3.3. Hospodaření	41
3.2.1.4. Družstvo	42
3.2.1.4.1. Založení družstva, vznik družstva	42
3.2.1.4.2. Hospodaření družstva	42
3.2.1.4.3. Znaky družstva	43
3.2.1.4.4. Výhody družstva	43
3.2.1.4.5. Sociální družstvo	43
3.2.1.5. Účelová zařízení církví	44
4. Programy a dokumenty EU zaměřené na sociální ekonomiku	45
4.1. Evropský sociální fond (ESF)	45
4.3. Iniciativa CIP EQUAL - přehled programu	47
4.3.1. Principy EQUAL	48
4.3.2. Obecná strategie programu CIP EQUAL	49
4.3.3. Tématické oblasti EQUAL	49
4.3.4. Cíle CIP EQUAL	53
4.3.5. Národní tématické sítě Iniciativy EQUAL	54
5. Cílové skupiny sociální ekonomiky	54
5.1. Osoby se zdravotním postižením	55
5.2. Děti, mládež a mladí dospělí	56
5.3. Senioři	56
5.4. Etnické menšiny a imigranti	56
5.5. Imigranti	57
5.6. Bezdomovci	58
5.7. Osoby opouštějící ústavní zařízení	59
5.8. Ženy po mateřské dovolené, matky s malými dětmi, samoživitelky	59
III. EMPIRICKÁ ČÁST	60
III. 1. Projekty zaměřené na posilování sociální ekonomiky, zejména komunitních služeb	60
III. 1. 1. Fokus o.s. - Rozvoj sociální firmy	61
III. 1. 2. KAZUIST s.r.o - Beskydy pro všechny	64
III. 1. 3. Farní charita Starý Knín - Rozvoj sociálních služeb a reintegrace žen do trhu práce v malých sídlech venkovských oblastí	69
III. 1. 4. Dům na půli cesty - Společně k integraci klientů domu na půl cesty na trh práce	71
III. 1. 5. Orfeus o.s. - Sociální ekonomika v ČR	73
III. 1. 6. Centrum komunitní práce Ústí nad Labem - Komunitní plánování jako nástroj pro posilování sociální soudržnosti a podporu sociálního začleňování a předcházení sociálnímu vyloučení sociálně znevýhodněných osob na trhu práce	77
III. 1. 7. Úřad práce v Chrudimi - Rozvoj Sociálních služeb a vzdělávání pracovníků v sociálních službách	80
III. 1. 8. Nový Prostor o. s. - Vytvoření nové služby pro pracovní integraci skupin ohrožených sociální exkluzí Projekt: DO-IT-FOR-YOU	81
III. 1. 9. Svaz českých a moravských výrobních družstev - Podnikání v sociální ekonomice	85
III. 1. 10. Cesta Domů, hospicové občanské sdružení - Umírat doma je normální	87

III.2. Výstupy projektů – analýza Zastoupení cílových skupin – celkový pohled	
III.2.1. Analytické tabulky	89
III.2.1.1. Shrnutí poznatků o výstupech	90
III. 3. Pohled na rozpočet projektů.....	93
IV.1. Možnosti šíření koncept sociální ekonomiky	94
IV.1.1. Otázka subjektů sociální ekonomiky – zapojení soukromých obchodních firem do sociální ekonomiky	96
IV.1.2. Využitelnost stávajících výstupů z projektů a možnosti jejich šíření	
IV.1.3. Závěr a doporučení	97
V. Literatura.....	99
VI. Přílohy.....	103
VI.1. Příloha č. 1 - Tabulka č. 2 - typologie výstupů s ohledem na cílové skupiny.....	103
VI. 2. Příloha č. 2 - Přehled definic sociální ekonomiky – tabulka č. 4 (Roelants).....	108
VI. 3. Příloha č. 3 – Mainsteaming NTSC.....	111
O autorce.....	112
Slovník důležitých jmen a pojmů.....	113
Rejstřík.....	115

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především Marii Dohnalové, a to nejen za vedení této diplomové práce, ale také za šíření konceptu sociální ekonomiky v ČR. Dále bych ráda poděkovala Daně Moore, Nathálii a Durmishi Guri, jejichž semináře o projektech EU mi poskytly inspiraci pro tuto práci. Další poděkování patří všem realizátorům projektů, o kterých je tato práce.

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje konceptu sociální ekonomiky a jeho praktickému využití v ČR. Práce seznamuje s konceptem sociální ekonomiky, věnuje se původu termínu a jeho teoretickému vymezení oproti konceptu třetího sektoru a přístupu NNO. Práce dále seznamuje s pojetí konceptu v Evropské unii, poskytuje přehled nejdůležitějších organizací prosazujících sociální ekonomiku v EU. V další části se práce věnuje přijetí a zavádění konceptu v českém prostředí. Seznamuje s pojetím sociální ekonomiky u vybraných českých autorů. V praktické části se práce zabývá programovými dokumenty NAPSÍ a programem CIP EQUAL, které mají vliv na zavádění konceptu sociální ekonomiky v ČR, jsou vymezeny cílové skupiny sociální ekonomiky. Příklady realizace sociální ekonomiky jsou popsány na 10 projektech schválených v rámci Evropského programu CIP EQUAL. V závěru práce jsou prostřednictvím analýzy výstupů projektů nastíněny možnosti dalšího vývoje konceptu v ČR.

Klíčová slova

sociální ekonomika

sociální integrace

sociální vyloučení

zaměstnanost

Evropská unie

sociální politika

NNO

třetí sektor

sociální podnik

znevýhodněné skupiny

I. Úvod – Co je to sociální ekonomika?

Na sociální ekonomiku lze nahlížet z různých úhlů pohledu a lze ji zkoumat a vymezovat pomocí celé řady kritérií. Mezi tyto kritéria mohou patřit např. následující: *náplň činností organizací, typy organizací působící v sektoru sociální ekonomiky, sektor národního hospodářství, ekonomický a účetní model organizace, způsob řešení sociálních a ekonomických problémů určitých cílových skupin (soubor praktických činností reagujících na určité problémy) či jakási „filozofie sektoru“ (např. principy a zásady fungování organizací a jejich členů, soubor hodnot)*. Všechny tyto přístupy však mají jednoho společného jmenovatele, a tím je podle mého názoru *zlepšování situace znevýhodněných skupin obyvatel*.

Tato práce si klade za cíl přiblížit sociální ekonomiku z pohledu činnosti českých (zejména) neziskových organizací po vstupu České republiky do EU.

Struktura práce

Teoretická část práce si klade za cíl představit koncept sociální ekonomiky jako určitého rámce pro činnost českých organizací. V teoretické části práce budou představeny vybrané koncepty sociální ekonomiky s ohledem na evropské a české prostředí, pozornost bude věnována rovněž přijetí konceptu sociální ekonomiky institucemi EU a vymezení přístupu sociální ekonomiky oproti jiným teoretickým přístupům - NNO a třetího sektoru.

Druhá část práce se zabývá pojetím sociální ekonomiky v českém prostředí: bude přiblíženo pojetí sociální ekonomiky v ČR u vybraných odborníků: M. Dohnalové, O. Čepelky, M. Hunčové a rovněž u pracovní skupiny NESEA. Zároveň budou popsány vybrané subjekty sociální ekonomiky v českém právu.

Další část práce je věnována dvěma dokumentům, které mají vliv na praktickou realizaci cílů sociální ekonomiky a do jisté míry umožňují její lepší průnik do sociální politiky v ČR: jedná se o Národní akční plán sociálního začleňování na léta 2004-2006 (dále NAPSI) a Iniciativa CIP EQUAL. Samostatné kapitoly seznámí s cílovými skupinami NAPSI, které jsou zároveň cílovými skupinami sociální ekonomiky, *tj. znevýhodněnými skupinami na trhu práce*. Další kapitola bude věnována přehledu a pilířům programu EU – CIP EQUAL.

Závěrečná část práce bude věnována analýze výstupů projektů spolufinancovaných z CIP EQUAL, které byly zaměřeny na posilování sociální ekonomiky. Analýza má odkrýt, na jaká témata byla zaměřena činnost organizací, které cílové skupiny byly předmětem projektů a jaké typy výstupů s ohledem na cílové skupiny byly realizovány. Na příkladu těchto projektů a jejich výstupů chci ukázat, jakým směrem se v ČR rozvíjí sociální ekonomika s ohledem na její praktické uplatnění a nastínit perspektivy jejího dalšího rozvoje.

1.1. Výzkumná otázka

1.2. Cíle práce

Širším cílem diplomové práce je přiblížení konceptu sociální ekonomiky v České republice. Cílem teoretické části je seznámit s konceptem sociální ekonomiky, jeho principy a cíli, poskytnout přehled vývoje sociální ekonomiky v EU a ČR, a popsat subjekty, které se věnují sociální ekonomice s ohledem na české prostředí. Teoretická část zároveň blíže seznámí s cílovými skupinami dokumentu NAPSÍ a s programem Iniciativy CIP EQUAL. Tyto dokumenty jsou nástrojem prosazování cílů sociální ekonomiky v EU, vedle pořádání četných konferencí je považuji za stěžejní pro šíření konceptu sociální ekonomiky v ČR.

V empirické části práce bude nastíněna činnost českých neziskových organizací pracujících v oblasti sociální ekonomiky. Užším cílem empirické části práce je analýza výstupů projektů financovaných z prostředků EU, na příkladech těchto výstupů chci ukázat na která témata se zaměřuje činnost organizací a které cílové skupiny sociální ekonomiky jsou předmětem projektů. Pro empirickou část práce jsem vybrala schválené projekty z programu CIP EQUAL zaměřené na posilování sociální ekonomiky.

1.3. Formulace hypotéz

Koncept sociální ekonomiky se objevil v ČR po r. 1989. K jeho rozšiřování v ČR dochází zejména po vstupu ČR do EU.

K šíření konceptu sociální ekonomiky v ČR významnou mírou přispívá Evropská unie, která podporuje zavádění konceptů sociální ekonomie do praxe. EU podporuje zavádění programů zaměřených na SE zejména pomocí fondů ESF, které jsou hlavním zdrojem financování projektů. Sociální ekonomika je úspěšně šířena v ČR právě skrze projekty financované z větší částí EU. Organizace neziskového sektoru této podané ruky využívají a zavádějí cíle sociální ekonomiky do praxe. Deklarované cíle v oblasti sociální ekonomiky

mají praktický dopad na činnost neziskových organizací v ČR – přispívají k šíření sociální ekonomiky.

Projekty EU zaměřené na posilování sociální ekonomiky jsou uplatňovány na komunitní úrovni.

1.4. Metody výzkumu

Výzkumná část práce bude věnována analýze projektů na základě několika stanovených kritérií. Kritériem pro výběr zkoumaných projektů budou realizované projekty z programu CIP EQUAL zaměřené na Prioritu 2 – Rozvoj podnikání. Jedná se o projekty zaměřené na posilování sociální ekonomiky (třetího sektoru), zejména komunitních služeb se zaměřením na zvyšování kvality pracovních míst.

Analýza projektů se bude zabývat zejména těmito oblastmi: zastoupením jednotlivých cílových skupin sociální ekonomiky v projektech a analýzou výstupů projektů s ohledem na cílové skupiny.

Analýza by měla ukázat, jakým směrem se ubírá praktická činnost neziskových organizací, na jaké skupiny se zaměřuje a které jsou naopak na okraji zájmu. Cílem je nastínit dalšího rozvoje sociální ekonomiky v ČR

Použité metody:

studium materiálů, komparace a analýza projektů, sekundární analýza dat

II. Teoretická část

1. Vymezení pojmů sociální ekonomika

1.1. Historický nástin konceptu

1.1.1. Původ termínu sociální ekonomika

Termín sociální ekonomika se prvně objevil v ekonomické literatuře v r. 1830. Francouzský liberální ekonom Charles Dunoyer vydal *Pojednání o sociální ekonomii*, ve kterém obhajoval morální přístup k ekonomii. (Ciriec, s. 13). Myšlení o sociální ekonomii se začalo rozvíjet v letech 1820-1860 ve Francii. Bylo ovlivněno zejména analýzami T.R Malthuse a S. de Sismonda, kteří vnímali selhání trhu a jeho možný negativní dopad směrem k nerovnostem a ohraničení skutečného cíle ekonomiky - cíl ekonomiky znamenal dle Sismondího více než jen dosažení bohatství.(Malthus, Sismond citován in Ciriec, 2005:13)

Pojem sociální ekonomiky v té době však nesl odlišný význam než dnes - označovala teorii kdy slůvko sociální spíše zdůrazňovalo morální aspekt individua (např. F.. Le Play), podle kterého cíl, o který by měla ekonomie usilovat není bohatství či prosperita ale sociální smír. (Le Play citován in Ciriec, 2005:14)

Mezi další významné teoretiky patří J. S. Mill. Věnoval se otázce obchodních asociací mezi dělníky, zkoumal jak jejich družstevní, tak vzájemný aspekt. V práci *Principy politické ekonomie* zkoumal výhody a nevýhody družstev, které považoval za instituce, které je třeba podpořit z důvodů jejich ekonomické a morální prospěšnosti. (Mill citován in Ciriec, 2005:14)

Další badatel Leon Walras považoval družstva jako možný nástroj k řešení sociálních konfliktů, podle něj byly družstva významné tím, že vytvářely "méně kapitalistický svět", oceňoval zejména morální roli družstev jako šířitele demokracie do pracovního procesu. Ve svém díle *Studia sociální ekonomie: teorie distribuce sociálního blaha* (L. Walras zdůraznil roli sociální ekonomie jako souboru činnosti rozšiřující se skrze družstva, vzájemné společnosti a asociace. (Walras citován in Ciriec, 1896:14)

Koncem 19. století byly položeny základy moderního konceptu sociální ekonomiky opřené o asociace, družstva a vzájemné společnosti.

V letech 1945-1975 stál v popředí tradiční privátní kapitalistický sektor a veřejný sektor. Hlavní úlohu hrál stát blahobytu (Welfare state¹), který čelil selhání trhu a vytvářel soubor politik, které úspěšně reagovaly na selhání trhu skrze redistribuci příjmu a alokaci zdrojů. Vycházel z Keynesiánského modelu, ve kterém zaměstnavateli jsou velcí sociální a ekonomičtí aktéři, jako např. federace zaměstnavatelů a odbory společně s veřejnými autoritami. (Ciriec, 2005)

Ve střední a východní Evropě, která byla spojená se sovětským systémem a měla centrálně plánovanou ekonomiku, byl veškerý hospodářský život v rukou státu, nebyl téměř žádný prostor pro samostatnou činnost subjektů sociální ekonomiky. Družstva v socialistickém hospodářství sice existovala, ale jejich základní principy, jako je dobrovolné a otevřené členství a demokratická organizace, byly zcela potlačeny.

Přes nejrůznější podmínky byly družstva, vzájemné společnosti a asociace nadále rozvíjeny: tyto organizace pomáhaly řešit sociálně důležité otázky a témata veřejného

---

¹ Welfare State –sociální stát, stát blahobytu. Pojem užívaný od r. 1939. Martin Potůček jej charakterizuje následovně: „Sociální stát je stát, v němž se v zákonech, ve vědomí a postojích lidí, v aktivitách institucí a v praktické politice prosazuje myšlenka, že sociální podmínky, v nichž lidé žijí, nejsou jen věcí jedinců či rodin, nýbrž i věcí veřejnou.“ (Potůček, 1995)

zájmu: jako např. cyklická nezaměstnanost, nerovnoměrný vývoj mezi geografickými celky a nerovnoměrně rozložení moci mezi prodejci a konzumenty. V tomto období stát určoval téměř všechny oblasti.

Krise státu blahobytu (Welfare State) v posledních 25 letech 20. stol. v některých evropských zemích bývá označována za zdroj obnovení zájmu o organizace sociální ekonomiky - družstva, vzájemné společnosti, asociace a nadace. Tento zájem se vyznačoval hledáním účinných řešení problémů, jako byly např. dlouhodobá nezaměstnanost, sociální exkluze. Pozornost byla obrácena k tématům, jako je např. hledání prosperity v zemědělských oblastech a zanedbaných městských oblastech, oblast zdravotnických služeb, vzdělání, kvalita života důchodců, udržitelný rozvoj a mnohá další témata. Tyto oblasti nebyly adekvátně pokryty soukromým sektorem ani veřejným sektorem a tržní mechanismus na ně nestačil účinně reagovat.

1.1.2 Šíření a uznání sociální ekonomiky v Evropě

Pojem sociální ekonomiky v dnešním smyslu se začal objevovat ve Francii začátkem 70. let². Organizace reprezentující družstva, vzájemné společnosti a asociace vytvořily Národní spojený výbor pro vzájemné společnosti, družstva a asociativní aktivity (National Liaison Committee for Mutual, Cooperative and Associative Activities - CNLAMCA). Pod záštitou Evropského a sociálního výboru byly v r. 1977 a r. 1979 organizovány konference o sociální ekonomice.

V r. 1980 byla publikována Charta sociální ekonomiky, která definuje SE jako soubor organizací, které nepatří do veřejného sektoru, pracují demokraticky, členové mají rovná práva a povinnosti, vlastnictví a distribuce zisku je upravená zvláštním předpisem - přebytky využívají k dalšímu rozvoji organizace a zlepšování služeb svým členům a společnosti.³

1.1.2.1. Význam sociální ekonomiky v Evropě

Sociální ekonomika zaznamenala velký nárůst v celé Evropě. Zpráva Ciriect pro Evropskou komisi zdůrazňuje vzrůstající důležitost družstev, vzájemných společností a asociací pro udržení zaměstnanosti a vyrovnání ekonomických a sociálních nerovností. Roste význam subjektů sociální ekonomiky jako **Dodavatele sociálních služeb, komunitních služeb, důležitý je jejich příspěvek k sociální integraci.**

---

² Někteří autoři uvádějí rok vzniku konceptu 1970, M. Dohnalová uvádí r. 1967, kdy se téma objevilo na světové výstavě v Paříži (Alaitru citována in Dohnalová, 2006:21)

³ Charta sociální ekonomiky je podrobně rozebrána v samostatné kapitole.

V r. 2005 bylo v EU ekonomicky aktivních přes 240 000 družstev. Družstva jsou aktivní v celé řadě oblastí, významná je jejich činnost v zemědělství, finančním zprostředkování, maloobchodním prodeji, bydlení, dělnická družstva v průmyslu, stavebnictví a sektoru služeb. Tyto družstva poskytují přímou zaměstnanost 4,7 milionům osob a mají 143 milionů členů. Vzájemné společnosti působící ve zdravotní a sociální službách poskytly službu 120 milionům lidem, vzájemné pojišťovny měly 23,7 % podíl na trhu (Ciriec, 2005).

1.2. Sociální ekonomika nebo třetí sektor?

Pojmy sociální ekonomika a třetí sektor často splývají a do značné míry se překrývají. Existují snahy teoreticky je vymezit a zařadit. V současné době existuje více teoretických přístupů, níže jsou blíže popsány.

1.2.1. Koncept NNO

Tento přístup zahrnuje soukromé organizace, kterým stanovy zakazují rozdělovat přebytky mezi subjekty, které je založily nebo je ovládají či financují. Zpráva Ciriec uvádí následující principy, kterými se řídí organizace NNO: (Ciriec, 2005)

- a) Organizace mají institucionální strukturu a vystupování. Většinou se jedná o právnické osoby.
- b) Soukromé organizace, které jsou odděleny od státu. Mohou získávat veřejné finanční prostředky, v jejich řídicích orgánech mohou být státní úředníci.
- c) Samosprávné organizace – jsou schopné řídit svou vlastní činnost, volit a rozpouštět své orgány.
- d) Organizace nerozdělují zisk - neziskové organizace mohou dosahovat zisku ale tento zisk se musí vrátit do hlavní činnosti organizace, zisk nesmí být rozdělen mezi vlastníky, zakladatele nebo řídicí orgány organizace.
- e) Podmínkou je dobrovolné členství (členství nesmí být povinné, nevyplývá ze zákona).

1.2.2. Přístup solidární ekonomiky

Přístup solidární ekonomiky se vyvinul ve Francii. Je často spojován s růstem třetího sektoru. Jeho úlohou je naplňování nových sociálních potřeb skupin ohrožených sociálním vyloučením. Zpráva CIRIEC uvádí tři pilíře, o které je opřena koncepce solidární ekonomiky: **trh, stát a reciprocita** (spojená s členstvím ve sdruženích). Organizační formy v rámci solidární ekonomiky jsou hybridem mezi tržní, netržní a nepeněžní ekonomikou, hybridní jsou i její zdroje (tržní - prodej zboží a služeb, netržní (státní dotace, dary) a nepeněžní (dobrovolníci). (Ciriec, 2005)

1.2.3. Sociální ekonomika, koncept NNO a koncept třetího sektoru - rozdíly v koncepci sociální ekonomiky a NNO organizací

Je často diskutováno, které organizace zařadit či nezařadit do třetího sektoru a do jaké míry se kryjí jednotlivé koncepty. Jednotlivé přístupy rozdělují organizace podle rozlišných kritérií.

Zpráva CIRIEC uvádí některé rozdíly mezi koncepcemi sociální ekonomiky a neziskových organizací. Hlavní rozdílné body mezi přístupem NNO a SE rozdělují dle hledisek rozdílného přístupů obou konceptů k otázkám (kritériím) **neziskovosti, demokracie, a služby lidem.**

V přístupu NNO - všechny organizace rozdělující zisk mezi osoby nebo organizace, které je založily nebo je financují a řídí, jsou dle zprávy vyloučeny z třetího sektoru. Organizace třetího sektoru podle tohoto tvrzení musí uplatňovat omezení spočívající v nerozdělování zisku. Zároveň pro ně platí, že nesmí být primárně zřízeny za účelem generování zisku nebo dosahování finančních výnosů.

Naopak přístup sociální ekonomiky (dále SE) neklade na organizace kritérium neziskovosti. Řada organizací plní kritérium neziskovosti (nadace, sdružení, sociální podniky a další neziskové organizace. Oproti přístupu NNO je rozdíl zejména v zařazení družstev a vzájemných společností, které rozdělují část svých přebytků mezi své členy (dle přístupu NNO by tedy tyto organizace nepatřily mezi třetí sektor.)

Druhý rozdíl představuje chápání demokracie: přístup NNO nechápe demokratickou organizaci jako nezbytnou pro zařazení organizace do třetího sektoru. Organizace dle přístupu NNO nemusí splňovat kritérium demokracie (např. nemocnice, školy, kulturní a umělecké subjekty a jiné instituce). Naopak přístup SE vyžaduje demokracii jako kritérium pro zařazení organizace do třetího sektoru.

Jako třetí hledisko uvádí zpráva CIRIEC rozdílné cílové skupiny služeb poskytovanými organizacemi TS. Cílem sociální ekonomiky je služba lidem, domácnostem, komunitám, případně jiným organizacím. Hlavním důvodem a smyslem sociální ekonomiky je služba lidem.

Přístup NNO naopak nemá žádné kritérium, neziskové organizace lze zřizovat za účelem poskytování služeb jednotlivcům i společnostem, mohou existovat neziskové organizace složené výhradně z finančních společností na základě kapitálu.

Třetí sektor dle přístupu NNO je prostorem mezi státem a trhem, jeho poslání spočívá v "uspokojování značného množství sociálních potřeb které nespĺňuje ani trh (v důsledku chybějící platební schopné poptávky s kupní silou) ani veřejný sektor („protože veřejné

financování toho není schopno").(Ciriec, 2005). Třetí sektor je v tomto pojetí charakterizován dobrovolníky, dobročinnými organizacemi a nadacemi, zdůrazněno je jeho spojení s hodnotami filantropie a jeho hlavním kritériem je neziskovost a veřejná prospěšnost.

Pro přístup SE je charakteristické chápání třetího sektoru jako prostoru mezi kapitalistickým a veřejným sektorem. TS má postavení veřejné služby, která je tvořena celou řadou soukromých organizací zřízených k uspokojování sociálních potřeb.

Jeho úkolem je řešení nejvýznamnějších problémů, jako je např. sociální vyloučení, dlouhodobá nezaměstnanost, geografická nevyváženost, spravedlivější rozdělení zisku a bohatství.

SE podporuje narozdíl od NNO podnikatelské iniciativy za předpokladu solidarity mezi jejich iniciátory, přednost má demokratické rozhodování a priorita lidí nad kapitálem.

Zpráva dále zdůrazňuje, že cílem přístupu sociální ekonomiky není pasivní příjemce služeb, ale aktivní osoba rozhodující o svém vlastním osudu. (Podobný cíl ohledně přístupu k cílovým skupinám zmiňuje rovněž Národní akční plán sociálního začleňování pro léta 2004-2006.)

1.3. Sociální ekonomika a sociální podnik

1.3.1. Koncepty sociální ekonomiky, principy sociální ekonomiky

1.3.1.1. Sociální ekonomika dle CEP-CMAF⁴

Jak definovat sociální ekonomiku? Existuje více pojetí sociální ekonomiky které zdůrazňují různé aspekty jejího působení. Následující kapitola seznámí s několika různými pojetími⁵

J. Defourny⁶ se přiklání k definici sociální ekonomiky skrze její aktéry. Tyto instituce jsou vnímány jako pilíře sociální ekonomiky.(Borzaga, Defourny, 2001). Tento přístup vychází z francouzského pojetí sociální ekonomiky. Patří rovněž mezi převažující přístupy

---

⁴ CEP-CMAF /Stálá evropská konference – družstva, vzájemné společnosti, asociace a nadace/ změnila od 1.1.2008 své označení na Sociální ekonomie Evropa (Social Economy Europe);

⁵ srv. Tabulka č. 3 - Vymezení konceptu sociální ekonomiky dle organizací CEP-CMAF, viz příloha č. 3

⁶ J.Defourny je ředitel Centra sociální ekonomiky a prezident evropské sítě EMES - Evropská výzkumná společnost .

evropské výzkumné sítě EMES. Toto pojetí sociální ekonomiky patří mezi nejrozšířenější v Evropě a je zároveň přijato Evropskou komisí, Evropským hospodářským a sociální výborem a Evropským parlamentem.

Sociální ekonomika označuje sektor a činnosti, které jsou vykonávány specifickými podniky, mezi které patří zejména : *družstva, vzájemné pojišťovací společnosti, asociace a nadace.*

Podle francouzského pojetí je SE sektorem ekonomie "*který je charakterizován nejen specifickými rysy nabízených služeb nebo vyrobeného zboží nebo provozovanou činností, ale strukturálními a ekonomickými vlastnostmi příslušného podniku.*"(Apostolos, 2002, zkráceno autorkou) Právní forma podniků je různá. Základní vlastností, která je všem společná, je skutečnost, že nerozdělují zisk mezi své členy. Veškeré přebytky, zisky, rezervy jsou znovu investovány do rozvoje společností, nabídky služeb aj. (čímž se subjekty sociální ekonomiky odlišují od tradičně komerčně orientovaných firem.⁷) Charakter provozovaných činností a nabízených služeb je úzce spjat s naplňováním společensky prospěšných cílů či naplňováním zájmů členů společností. "Založena na úsilí integrovat sociální problémy do ekonomiky je dnes sociální ekonomika pokládána za jiný způsob podnikání, jejím cílem je dát člověka do středu zájmu ekonomických organizací." (Alaitru citována in Dohnalová, 2006:22)

1.3.1 2. Principy subjektů sociální ekonomie podle Charty Sociální ekonomiky

Charta sociální ekonomiky byla přijata v r. 1980, za jejím vznikem stojí Národní rada pro vztahy mezi vzájemnými společnostmi, družstvy, asociacemi (Comité National de Liaison des Activités Mutualistes, Cooperatives et Associatives). Uvádí 7 základních principů, které jsou společné pro subjekty sociální ekonomiky (viz.: http://www.cedag.org/cedag/index.php?page=social-economy&hl=en_US, cit. 10.5.2009):

- nadřazenost individuálního a společného cíle nad kapitálem
- dobrovolné a otevřené členství
- demokratická kontrola uplatňována členy
- kombinace zájmů členů, příjemců služeb organizace, obecně společenských zájmů
- obrana a zavádění principů solidarity a odpovědnosti
- vlastní management, nezávislost na veřejných autoritách
- využití zisku a přebytku na zajištění dalšího udržitelného rozvoje organizace, služeb členům nebo službám veřejnosti

---

⁷ mám na mysli zejména tyto právní formy :společnost ručením omezeným, akciová společnost, veřejně obchodní společnost, komanditní společnost

Marie Dohnalová uvádí charakteristiku subjektů sociální ekonomie podle Louise Favreau (Dohnalová, 2006:21):

- propojení ekonomických aktivit a sociální prospěšnosti
- reakce lidí na skupinové nebo kolektivní potřeby
- dělbá moci mezi jednotlivé aktéry nezávisle na jejich majetkové poměry
- společné vlastnictví podniku jeho členy
- nezávislost subjektů SE na státu
- sledování obecného zájmu, akcentování solidarity
- zisk není rozdělován mezi podílníky ale je reinvestován do dalšího rozvoje podniku
- propojení sociální oblasti s ekonomickou

1.3.1.3. Shrnutí

Koncept sociální ekonomiky vychází z předpokladu, že stát již není schopen dostatečně pokrývat některé potřeby obyvatelstva (zejména v oblasti poskytování sociálně-zdravotních služeb, zajištění jejich dostupnosti). Zaměření sociální ekonomiky zahrnuje řadu oblastí, náplň činnosti jejích subjektů je velmi široká. Významné uplatnění má např. v oblasti zaměstnanosti, subjekty soc. ekonomiky jsou významným poskytovatelem pracovních míst. (V zemích EU zahrnuje sociální ekonomika přes 900 000 podniků, tvoří 10% zaměstnanosti a HDP - zdroj: Dohnalová, Malina, Müller, 2003:118).

Jedním z jejích cílů je integrace sociálně znevýhodněných skupin na pracovním trhu. Pokrytí těchto potřeb plně nezajistí ani soukromý (tržní) sektor z důvodu, že jejich zajišťování nepřináší dostatečný zisk. (Pokud by se zajišťování těchto potřeb stalo předmětem tržního statku, došlo by k znevýhodnění sociálně slabších skupin obyvatelstva, které by nedisponovaly dostatečnou kupní silou.)

Subjekty sociální ekonomiky mají shodné charakteristické vlastnosti, mezi které patří: nadřazenost jednotlivce a sociálních cílů nad kapitálem, kombinace zájmů členů a všeobecného zájmu, princip solidarity a odpovědnosti, sociální soudržnost, dobrovolné a otevřené členství, participace občanů (členů), demokratické řízení organizace jejími členy, autonomie řízení, nezávislost na státních úřadech. Charakteristické pro SE je propojení podnikatelských činností a naplňování veřejného zájmu. Důraz naopak není kladen na výši obrátu a zisku. Zisk je použit k rozvoji organizace a k naplňování zájmů členů, nerozděluje se mezi podílníky.

1.3.2. Sociální podnik

Sociální podnik se dostává do popředí zájmu v posledních letech, zejména v EU a ve Spojených státech. Zájem o něj ale roste i v dalších částech světa, jako je např. Latinská Amerika či Japonsko.

Pojem sociálního podniku se poprvé objevil v Itálii koncem 80. let min. století, v Evropě však začal být používán v polovině 90. let, především prostřednictvím výzkumné sítě EMES.. Koncept sociálního podniku se poprvé objevil v Evropě (krátce na to se rozšířil do USA), a to v Itálii v r. 1990 v novinách *Impresa sociale*. (Defourny, Nyssens, 2008). Koncept byl představen Italskému parlamentu, který o rok později uzákonil sociální družstva.

EMES zdůrazňuje evropské sociální podniky jako křižovatku trhu, veřejné politiky a občanské společnosti, podtrhuje zejména hybriditu zdrojů: sociální podniky kombinují příjmy z prodeje, poplatků členů s veřejnými dotacemi vztahujícími se k jejich sociální misi a se soukromými dary a příspěvky a prací dobrovolníků. Toto je v kontrastu s tendencí v USA definovat sociální podniky pouze jako neziskové organizace více orientované na trh a rozvíjející "strategii vydělaného (zaslouženého) příjmu" jako reakci na klesající veřejné dotace a limity příjmů ze soukromých grantů nadací.

Chápání pojmu sociálního podniku se v jednotlivých zemích liší. Rozmanitost podob je vnímána ze strany EU jako pozitivní - přirozeným vývojem vznikají životaschopné modely, které respektují základní rysy sociálního podnikání.⁸

Evropské pojetí pojmu oproti americkému zdůrazňuje kolektivní duch sociálního podniku, jako asociační a kooperativní podobu (americké pojetí zdůrazňuje sociální aktivity jednotlivce).

Pojem sociálního podnikání byl vytvořen koncem 90. let 20. stol. Pojem zdůrazňuje procesy sociální inovace tvořené sociálními podnikateli. Koncept je využíván ve velmi širokém smyslu, pro řadu autorů se vztahuje k širokému spektru iniciativ, od dobrovolnických aktivit po společenskou odpovědnost firem. Mezi těmito extrémními podobami existuje řada kategorií, individuální iniciativy, neziskové organizace zahajující novou aktivitu, partnerství veřejné a soukromé sféry se sociálním cílem aj.

Američani zdůrazňují "rozmazané hranice" mezi institucionálními a právními formami, rovněž zdůrazňují promíchanost vytváření hodnot (tvoření zisku vedle sociálních hodnot, které podle nich charakterizují sociální podnikání (Defourny, Nyssens, 2008).

---

⁸ Defourny, s. 5

V Evropě je spíše zdůrazňována skutečnost, že sociální podnikání je praktikováno v rámci "třetího sektoru" (soukromý, neziskový sektor).

Sociální podnikání je koncept využívaný široce: zahrnuje jednak dobrovolnické aktivity, ale rovněž společenskou odpovědnost firem. Zahrnuje širokou škálu aktivit, od individuálních aktivit po činnost neziskových společností, partnerství soukromé a veřejné sféry za účelem sociálního cíle.

1.3.2.1. Definice sociálního podnikání podle EMES

Výzkumná síť EMES vytvořila pojem sociálního podniku/podnikání, který představuje a zahrnuje různé sociální, politické a ekonomické tradice. Tento pojem sociálního podniku je formulován pomocí ekonomických a sociálních kritérií.

Síť EMES definuje sociální podnik takto: "Sociální podniky jsou neziskové soukromé organizace poskytující zboží nebo služby, které jsou určené ke službě komunitě. Jsou závislé na kolektivní dynamice zahrnující různé typy účastníků (zájmových skupin - stakeholders), jejich vedení. Je pro ně charakteristická vysoká míra na jejich autonomii, nesou ekonomické riziko spojené s jejich provozem." (Defourny, Nyssens, 2008) Koncept sociálního podniku, rozvinutý sítí EMES za pomoci dialogu výzkumníků z celé EU, reprezentuje rozlišné sociální, politické a ekonomické tradice. Tento koncept je založen na čtyřech ekonomických a pěti sociálních kritériích. Tyto kritéria nepředstavují souhrn podmínek, které by měly dané organizace splnit, aby byly klasifikovatelné jako sociální podnik, ale spíše se jedná o tzv. ideální typ (dle Maxe Webera)⁹, který umožňuje výzkumníkům orientovat se v složitém poli sociálních podniků. Klasifikace jsou spíše nástrojem, který napomáhá zařadit zkoumané organizace, popsat jejich vzájemné vztahy a souvislosti, vymezit hranice pro zkoumání jednotlivých typů organizací - kdy lze hovořit o sociálním podniku a kdy už nikoliv.

1.3.2.1.1. Kritéria sociálních podniků

J. Defourny charakterizuje koncept sociální ekonomiky pomocí kritérií, které pomohou vysvětlit celý koncept sociálního podniku včetně zdůraznění jejich společenské úlohy.

Rozlišuje přitom mezi ekonomickými a sociálními hledisky (Defourny, 2004):

Mezi ekonomická kritéria zařazuje následující:

1. Trvalé aktivity produkující užitek a/nebo poskytující služby

---

⁹ „Pro popis a zkoumání společenské skutečnosti může být užitečné zvolit typického reprezentanta nějaké třídy jevů a idealizovat či jednostranně zdůraznit, čím se vyznačuje, případně odlišuje od jiných. Ideální typ je tedy umělá konstrukce sociologa, která mu má umožnit zřetelný popis toho, co na dané třídě jevů pokládá za charakteristické, a zároveň ji lépe pochopit.“ (zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Ide%C3%A1ln%C3%AD_typ)

Hlavním cílem sociálních podniků není, na rozdíl od tradičních neziskových organizací, angažovanost v dobročinných aktivitách nebo v přerozdělování finančních toků (jako např. u nadací). Jsou však direktivně zapojeny do produkce užitku nebo poskytování služeb lidem, a to na permanentní bázi. Zajišťování takového užitku nebo služeb je právě jeden z hlavních důvodů pro existenci sociálních podniků.

2. Vysoký stupeň autonomie

Sociální podniky jsou dobrovolně vytvářeny skupinami lidí, jsou jimi řízeny v rámci autonomního plánování a adekvátně tomu mohou být závislé na veřejných dotacích. Nejsou však přímo ani nepřímo řízeny veřejnými autoritami nebo jinými organizacemi (svazy, soukromými firmami). Mají také obě práva „hlasu a odchodu“ (právo upevňovat svou vlastní pozici stejně jako ukončit svou aktivitu.)

3. Významná rovina ekonomického riskování

Ti, kdo zakládají sociální podnik, předpokládají jistě nebo zčásti risk spojený s těmito iniciativami. Na rozdíl od většiny veřejných institucí závisí jejich finanční životnost na úsilí jejich členů a zaměstnanců při zabezpečování adekvátních zdrojů.

4. Minimální množství placené práce

Stejně jako v případě většiny tradičních neziskových asociací, sociální podniky mohou také kombinovat peněžní a nepeněžní zdroje, dobrovolnou a placenou práci. Přesto aktivity prováděné sociálními podniky vyžadují minimální hladinu placené práce.

Jako sociální dále označuje Defourny tyto kritéria:

5. Zřetelný záměr prospět společnosti

Jedním ze základních záměrů sociálních podniků je sloužit společnosti nebo specifické skupině lidí. Hlavní charakteristikou sociálních podniků je jejich touha podporovat smysl pro sociální zodpovědnost na lokální úrovni.

6. Iniciativa nastartovaná skupinou občanů

Sociální podniky jsou výsledkem kolektivní dynamiky lidí patřících ke společnosti nebo skupině, která sdílí určitou potřebu nebo záměr. Tento kolektivní rozměr musí být zachován, přestože je vedení ztělesňováno specifickými jednotlivci nebo skupinou vůdců.

1.3.2.2. Bariéry rozvoje sociálního podnikání

Sociální podniky mají různou podobu v jednotlivých zemích EU, rozdílná je i podpora veřejnosti. Z průzkumů a výstupu z konferencí o sociální ekonomice vyplývá, že sociální organizace ve střední Evropě čelí několika zásadním překážkám (Borzaga, 2002):

- "mýtus o změně"- spoléhání politiky na sílu volného trhu, podcenění alternativních organizací

- nedůvěra ve družstva a spolky - jejich vnímání jako přežitek z dob socialismu, symbol nuceného kolektivismu, organizace spojené s bývalým režimem
- značná závislost NNO na dárcích - Borzaga uvádí jako příklad americké nadace, využívání neziskových organizací pro účely dárců, omezení autonomie organizací jejich donory
- nedostatečná legislativní úprava - v podmínkách ČR absence zákona o sociálních podnicích
- nedůvěra v solidární chování

1.3.3. Shrnutí

Základní vlastností sociálních podniků je činnost směrem ke službě členům nebo komunitě za současného vytváření zisku. Zisk ovšem není hlavním cílem aktivit.

Co se týče právní formy organizací vhodných pro sociální podnik, typ organizace není zatím legislativně upraven. Sociálním podnikem může být např. družstvo, obecně prospěšná společnost či obecně prospěšná společnost. Sociální podniky jsou spojena s veřejně prospěšnými cíly, členství v nich je dobrovolné, z hlediska financování jsou závislí na vlastní činnosti, nesou ekonomická rizika spojená s podnikáním..

2. Sociální ekonomika v EU

Sociální ekonomie se šířila jak v národním, tak v evropském kontextu. Francie byla první zemí která koncept sociální ekonomiky uznala legislativně. (Ciriec, 2005)

2.1. Prosazování konceptu sociální ekonomiky v EU

V r. 1989 Evropská Komise vydala sdělení "Businesses in the "Economie Sociale" sector: Europe's frontier-free market. Ve stejném roce se uskutečnila první evropská konference věnovaná sociální ekonomii v Paříži. Další konference byly uskutečněny v letech 1990, 1992, 1993, 1995. V r. 1997 na summitu v Lucemburku byla uznána role subjektů sociální ekonomie v místním rozvoji a tvorbě zaměstnanosti. Byla spuštěna akce "Třetí sektor a zaměstnanost", která se přímo opírala o pole sociální ekonomiky.

Sociální ekonomikou se rovněž zabývá Evropský parlament, který má pracovní skupinu věnovanou sociální ekonomice od r. 1990. V r. 2006 doporučil Evropský parlament Evropské komisi respektovat sociální ekonomii a zahrnout jí do evropského sociálního modelu.

Evropský hospodářský a sociální výbor (European Economic and Social Committee) vydal řadu zpráv věnovaných příspěvku sociální ekonomie k různým cílům veřejné politiky.

2.1.1. Přehled některých významných událostí vztahujících se k sociální ekonomice

V r. 1989 *Evropská komise přijala vymezení pojmů sociální ekonomiky*. Partnerem evropské komise je Stálá evropská konference družstev, organizací vzájemné pomoci, sdružení a nadací (dříve CEP CMAF, od r. 2008 působící pod názvem Social Economy Europe).

V r. 1989 *byla založena sociální ekonomická jednotka (Social Economy Unit)*, která fungovala do r. 2000 v rámci Evropské komise ve formě Generálního ředitelství pro podniky (Directive General for Small and Medium Enterprises - DGXXIII). V tomto roce vydala Komise doporučení Radě ES o sociálních podnicích, ve kterém uznala sociální podniky a jejich roli ve vnitřním obchodě. (toto je uváděno jako důvod, proč je sociální ekonomika zařazena do oblasti podnikání.) (Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999)
Od roku 1989 se rovněž začaly pravidelně konat evropské konference věnované sociální ekonomice, které zaštiťovala Evropská komise.

Na summitu *Evropské rady v Maastrichtu (1992)* byla podepsána smlouva o Evropské unii. Hlavní cíle této smlouvy spočívaly v posílení ekonomické a sociální soudržnosti členů Evropské unie. Smlouva o Evropské unii byla novým podnětem pro sociální politiku, zejména v oblasti zdraví, bezpečnosti práce, dialogu se sociálními partnery, sociální a ekonomické koheze.

V r. 1995 se spojily čtyři střeškové organizace zastupující sociální ekonomiku (družstva, vzájemné společnosti, asociace a nadace) a založily poradní výbor, který byl schválen Komisí v r. 1998 (a o rok později opět zrušen). Výbor vznášel iniciativy a návrhy, pomáhal Komisi k implementaci sociální ekonomiky.¹⁰ (Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999, kap.1)

Amsterodamský summit (1997) - smlouva posílila oblast zaměstnanosti, sociálních věcí, životního prostředí a veřejného zdraví. Dohoda o sociální politice upravila působnost Evropské unie v sociální politice a sociální oblast se dostala do komunálních politik EU. Přispěla k podpoření aktivní politiky zaměstnanosti, zlepšení pracovních podmínek zaměstnanců, zřízení sociální ochrany, rozvoj lidských zdrojů a boj se sociální exkluzí.

Lucemburský summit (1997) EU, věnovaný zaměstnanosti, oficiálně uznal důležitost sociální ekonomiky pro místní rozvoj. V letech 1997-2000 byla spuštěna pilotní akce

---

¹⁰ tamtéž, s. 10

„Třetí systém a zaměstnanost“, která financovala projekty zdůrazňující roli třetího sektoru ve vytváření nových pracovních míst. Díky této akci se rozšířila myšlenka sociální ekonomiky.

V r. 1999 vydala Evropská komise vlastní definici sociální ekonomiky.

V r. 2000 na základě reformy Komise se ***DGXXIII stala částí většího celku „DG - Podnikání a sociální ekonomika“*** a byla převzata Jednotkou 3 (Unit 3 – Crafts, Small Enterprises, Cooperatives and Mutual Societies.) Jednotka se soustřeďuje zejména na aspekt podnikání subjektů sociální ekonomiky. Evropská komise podporuje vznik prostředí příznivého pro sociální podniky (podniky sociální ekonomiky) napříč všemi politikami, rolí Jednotky 3 je „zviditelňování a šíření znalostí o sektoru, rozvíjení vztahů s veřejnými autoritami které rozhodují o dalším rozvoji sociální ekonomiky.“(Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999, kap.1)

Sociální ekonomika, zejména sociální podniky, jsou chápány ze strany EU jako významný aktér politiky zaměstnanosti a sociální inkluze.

V r. 2000 přijala Evropská rada ***Lisabonskou strategii*** (na léta 2000-2010)

Strategie je zaměřená na celkovou obnovu Evropské unie. Hlavními cíly strategie bylo vytvoření nekonkurenceschopnější ekonomiky a dosažení plné zaměstnanosti do r. 2010.

Lisabonská strategie je opřena o 3 pilíře: (Viz

http://europa.eu/scadplus/glossary/lisbon_strategy_en.htm , cit. 10.2.2009)

-*Ekonomický pilíř*, jehož cílem je příprava přechodu ke konkurenceschopné, dynamické ekonomice založené na znalostech, důraz je kladen na schopnost pružné adaptace na změny v informační společnosti, podporu výzkumu a rozvoje

-*Sociální pilíř* má za úkol modernizaci evropského sociálního modelu prostřednictvím investic do lidských zdrojů a boje proti sociálnímu vyloučení. Členské státy by měly investovat do vzdělávání, výukových programů a utváření aktivní politiky zaměstnanosti usnadňující přechod k ekonomice založené na znalostech.

-*Environmentální pilíř*¹¹ zdůrazňuje potřebu nespojovat hospodářský růst s využíváním přírodních zdrojů.

Naplňování stanovených cílů bylo svěřeno do kompetence jednotlivým členským státům, které si vypracovaly své vlastní Národní akční plány.

V prosinci r. 2000 na jednání v Nice vyhlásila Evropská rada Evropskou sociální agendu, která měla spojit aktivity související s modernizací evropského sociálního modelu.

---

¹¹ Environmentální pilíř byl přidán v r. 2001 na setkání Evropské rady v Göteborgu

Dohoda formulovala další cíle v boji proti chudobě a sociálnímu vylučování, mezi které patří: využívání nových informačních a komunikačních technologií k omezení sociální exkluze, realizování legislativy týkající se boje proti diskriminaci, rozvoj výměny zkušeností a osvědčených postupů, vytváření podmínek pro účinné partnerství mezi NNO, místními orgány a organizacemi provozujícími sociální služby, zapojování firem do partnerství s cílem zvýšit jejich sociální odpovědnost.(Čepelka, 2001:26)

V r. 2001 **Rada EU schválila rozhodnutí o podpoře sociální ekonomiky.**

Byl uznán podstatný vliv sociální ekonomiky na zaměstnanost, sociální soudržnost a regionální rozvoj.

Od r. 2001, kdy byly vyhlášeny **první 2 výzvy z CIP EQUAL**, je sociální ekonomika systematičtěji financována ze strany EU. Téma sociální ekonomiky je obsaženo v různých výzvách a programech a je často financováno pod jinými tématy. (například potlačování forem diskriminace na trhu práce a nerovností přístupu na pracovní trh. Významnější podpory ze strany EU se jí však dostalo v pilíři podpora podnikání, v tématu posilování sociální ekonomiky, zejména třetího sektoru (jehož projekty jsou předmětem empirická částí této práce).

Specifikem CIP EQUAL je zaměření na inovaci a spolupráci (partnerství) mezi jednotlivými členskými státy.¹² Je na členských státech, aby identifikovaly své potřeby, mají možnost vybrat si oblasti, na které se zaměří. Financování sociální ekonomiky pak závisí na tom, jak je rozšířena, chápána a uznána jednotlivými členskými státy.

Principy EQUAL se staly součástí nových programů ESF na programové období 2007-2013.

Stávající programy sociálního začleňování jsou doplňovány programy novými. Na r. 2007-2013 byl vyhlášen **program PROGRESS** - komunitní program pro zaměstnanost a sociální solidaritu, který finančně podporuje cíle EU v oblastech zaměstnanosti a sociálních témat.¹³

Sociální ekonomika je podporována Evropským parlamentem, který má stanovené pracovní skupiny pro jednotlivá témata.

Pracovní **skupina pro sociální ekonomiku** (Social Economy Intergroup) byla zřízena v r. 1996. V r. **2007 bylo vydáno Memorandum sociální ekonomiky**, které zvýrazňuje roli a

---

¹² J. Defourny uvádí, že během 6 let bylo podpořeno 624 rozvojových partnerství částkou 600 Meuro. (Defourny, s. 11)

¹³ Hlavní témata PROGRESS jsou sociální ochrana a začlenění, rovnost mužů a žen, nediskriminace, zaměstnanost a pracovní podmínky.

důležitost sociální ekonomiky v Evropě a vydalo doporučení pro budoucím Evropská předsednictví: (Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999, kap.1)

-podpořit Evropský státu asociací, vzájemných společností a nadací

-podpořit sociální služby zaměřené na veřejný zájem a prosadit je do evropské debaty

-prosadit příspěvek sociální ekonomiky do evropského sociálního modelu

-uznat zástupce sociální ekonomiky jako partnery pro sociální dialog

Pracovní skupina pro sociální ekonomiku vydává jednak zprávu o iniciativě evropskému parlamentu, organizuje Týden pro sociální ekonomiku v Parlamentu, podporuje synergii mezi kategorií sociální ekonomiky Evropského sociálního a ekonomického výboru. Spolupracuje se všemi aktéry sektoru, zejména pak se Social Economy Europe (dříve CEP-CMAF). (Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999, kap.1)

2.1.2. Přehled organizací prosazujících sociální ekonomiku v EU

Cestu a komunikaci EU směrem k sociální ekonomice umožňuje řada střežových nadnárodních organizací. Tyto organizace fungují jako zprostředkovatelé různých zájmů.

Tato kapitola poskytne přehled nejvýznamnějších organizací napříč sektorem sociální ekonomiky. Patří sem sektorové organizace a organizace hájící nejrůznější zájmy SE.

U každé organizace jsou uvedeny kromě základních informací rovněž webové stránky (v poznámkách). Přehled organizací je široký s cílem ukázat rozsah činností sociální ekonomiky. Na datech vzniku organizací je zřetelný nárůst chápání důležitosti sociální ekonomiky (řada organizací vznikla v průběhu 90. let, značná část organizací působí relativně krátce. Cíle a témata sítí ukazují široké spektrum zaměření a možnost uplatnění konceptu SE, které může být zároveň inspirací pro český občanský sektor. Každá z uvedených organizací a sítí má svůj cíl, způsob práce, a přestože se z části jejich činnosti a cíle překrývají, organizace mají cíle rozpracované v závislosti na jednotlivých tématech. (což je zřetelné zejména u sítí).

Při výběru organizací jsem čerpala zejména z kapitoly The Social Economy: The Worldwide making of a Third Sector, jejímž autory jsou J. Defourny a Patrick Develtere. (Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999, kap.1)

Cooperatives Europe¹⁴ je největší střežovou členskou organizací (platformou) v Evropě, která podporuje model sociálních družstev. Jejími členy je řada národních družstevních organizací, v ČR je jejím členem Družstevní asociace.

---

¹⁴ www.coopseurope.coop

Mezi její cíle patří zejména podpora a upevňování reprezentace družstev - ve spolupráci se sektorovými a národními střečovými organizacemi prosazuje zájmy v EU, dále rozvíjí systém družstevních podniků, rozvíjí myšlenku evropského družstevnictví, podporuje identitu družstev, jejich zviditelnění a image, upevňuje a rozšiřuje členství v Evropě, zvyšuje členskou základnu, věnuje se rozvoji vzdělávání, znalostí a rozvíjí služby pro své členy. Reprezentuje družstevní hnutí na úrovni EU, lobuje v institucích EU.

CECOP¹⁵ byl založen r. 1979. Od r. 1983 má kancelář v Bruselu. Od r. 1997 má statut konfederace. Cílem činnosti organizace je podpora výrobních družstev, sociálních podniků a jiných typů podniků které jsou řízeny pracovníky, podpora vlastnictví pracovníků, podpora samosprávného podnikání, posiluje a rozvíjí aktivity členských organizací, podporuje a podněcuje výměny projektů a dobré praxe mezi členy, podporuje spolupráci s jinými sektory sociální ekonomiky.

Mezi jeho hlavní činnosti patří lobování v evropských institucích a koordinace sítí členů.

COGECA¹⁶ - konfederace zemědělských družstev existuje od r. 1959. Je jediným uznaným reprezentantem vše zemědělských a rybářských družstev v EU. Vedle reprezentace politických zájmů sektoru v EU podporuje rovněž mezinárodní spolupráci družstev, výměnu informací a zkušeností.

EACB¹⁷ - Evropská asociace družstevních bank byla založena v r. 1970. Patří mezi hlavní reprezentanty úvěrového trhu. Asociace zastupuje a podporuje společné zájmy členů a obecně sektoru družstevních bank. Upevňuje spolupráci mezi evropskými skupinami družstevního bankovníctví, rozšiřuje myšlenku družstevnictví v bankovním sektoru.

EUROCOOP¹⁸ - Evropské společenství spotřebních družstev bylo založeno v r. 1957. Jeho členy jsou národní organizace spotřebních družstev ze 16 Evropských zemí. Na evropské úrovni zastupuje členy a hájí spotřebitelské zájmy. Členové sami určují priority, na které se organizace zaměřuje, zaměstnává odborníky. Postoje organizace odrážejí zájmy spotřebitelů, které prosazují buď sami členové, nebo i samotní spotřebitelé.

CECODHAS¹⁹ – je evropská organizace zaměřená na bydlení. Je zaměřena na 3 sekce: veřejnou, dobrovolnou a družstevní. Členy organizace tvoří 46 regionálních a národních federací, které dohromady zastupují přes 39 000 veřejných, dobrovolných a družstevních sociálních bytových podniků v 19 zemích, poskytují 21 mil. bytů v EU. Družstevní sekce

---

¹⁵ www.cecop.coop

¹⁶ www.copa-cogeca.be

¹⁷ www.eurocoopbanks.coop

¹⁸ www.eurocoop.net

¹⁹ www.cecodhas.org

zastupuje 15140 podniků s 5,6 mil. Členy, poskytuje 38 000 bytů. (Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999, kap.1)

CEDAG²⁰ je síť evropských neziskových organizací existující od r. 1989. Členové jsou regionální a národní střešové organizace občanského sektoru. (J. Defourny uvádí skutečnost, že CEDAG zastupuje 50 000 organizací s 9 mil. členy). Hlavní náplní organizace je prosazování zájmů občanského sektoru v EU, „zejména ekonomický příspěvek neziskových organizací, demokratické vedení, orientaci na veřejný zájem a služby orientované na lidi“ (Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999, kap.1)

Náplní činností je lobbying v EU za sociální ekonomiku, aby byla zahrnuta do tvorby legislativy v příslušných oblastech, organizace plní roli konzultanta a zároveň informuje své členy o dění v EU.

Evropská síť pro třetí sektor (Third Sector European Network) Organizace byla založena v listopadu 2000. Její cíle jsou podporovat role a hodnoty sociální ekonomiky v Evropě, rozšiřovat informace o různých formách podniků, posílit politické a právní uznání družstev, vzájemných společností, asociací a nadací, podporovat jejich spolupráci v komunitních politikách a programech, podporovat roli subjektů v rozvoji evropského občanství. Pole jejího zájmu jsou poměrně široké, patří mezi ně sociální a občanský dialog, služby veřejného zájmu, společenská odpovědnost firem, uznání role subjektů soc. ekonomiky, politika podnikání, rozšiřování Evropy, debaty o evropské budoucnosti, zaměstnanost, začlenění. V rámci jednotlivých pracovních skupin se věnuje rozpracování nejrůznějších témat, podporuje platformy, je mluvčím sociální ekonomiky v Evropském parlamentu, komisi a Evropském ekonomickém a sociálním výboru. (Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999, kap.1)

EFC – Evropské centrum pro nadace²¹ je mezinárodní organizace nadací a firemních dárců, která usiluje o vytvoření právního a finančního rámce pro nadace, rovněž podporuje spolupráci různých aktérů v nadačním sektoru. Existuje od r. 1989, má více než 200 členů. (Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999, kap.1)

AIM²² je mezinárodní asociace vzájemných společností. Členskou základnu tvoří 41 národních federací zdravotních pojišťoven a společností zaměřených na sociální ochranu. Prosazuje zejména sociální hodnoty, jako např. přístup ke zdravotním službám pro všechny (přístup ke zdravotním službám jako základní lidské právo dostupné všem bez ohledu na

---

²⁰ www.cedag-eu.org

²¹ www.efc.be

²² www.aim-mutual.org

příjmy občana. Propaguje neziskový princip ve zdravotním pojištění. (srv.Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999, kap.1)

Níže je poskytnut přehled největších evropských sítí zaměřených na sociální ekonomiku s stručným uvedením jejich zaměření.

REVES²³ – Evropská síť měst a regionů pro sociální politiku. Jejím specifikem je podpora spolupráce místních autorit a aktérů sociální ekonomiky. Činnost organizace je velmi rozsáhlá, věnuje se lobbyingu, mezinárodní projektům, vzdělávání a šíření SE a pořádání konferencí.

ENSIE²⁴ – Evropská síť pro podniky sociální integrace (od r. 2001). Hlavním zaměřením sítě je boj proti chudobě a sociální exkluzi.

RREUSE²⁵ je evropskou sítí národních a regionálních federací a podniků SE, která se snaží prosadit do politik EU recyklaci a opětovného využívání (re-use) či oprav elektro odpadu. Prosazuje politiku účelného zacházení s odpadem se zaměřením na ekologii. Síť chce prosadit a rozvinout podniky sociální ekonomiky pracující v oblasti recyklace.

EMES²⁶ je mezinárodní evropská výzkumná síť vědců, existuje od r. 1996. Je financovaná z prostředků EU. Název je odvozen z první publikace: „Emergence of social enterprises in Europe.“ Jejím hlavním cílem je vybudování evropské platformy teoretických a empirických znalostí týkajících se třetího sektoru. Věnuje se výzkumu, vzdělávacím programům a rozšiřování (diseminaci) znalostí.

EAPN²⁷ byla založena r. 1990. Sdružuje 24 národních sítí dobrovolnických organizací. Působí v oblasti boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Je z 90% financována z prostředků EU. (srv.Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999:44)

Sociální platforma²⁸ vznikla v r. 1995 z popudu neziskových organizací, které usilovaly o vybudování spolupráce s cílem zformulovat společné cíle, prosadit je do dialogu s evropskými institucemi a ovlivnit tak tvorbu politik. Organizují kampaně, rozšiřují informace a lobují v evropských institucích.

CEFEC²⁹ – byl založen r. 1986. Původně byla jeho činnost zaměřena na oblast duševní zdraví – podpora, rehabilitace, programy, postupně rozšířili agendu na oblast sociálního podnikání. Nyní se snaží prosazovat sociální podniky jako chráněné dílny zaměřené na

---

²³ www.revesnetwork.net

²⁴ www.ensie.org

²⁵ www.rreuse.org

²⁶ www.emes.net

²⁷ www.eapn.org

²⁸ www.socialplatform.org

²⁹ www.cefec.de

integraci duševně nemocných lidí do společnosti. Podporuje organizace, které vytvářejí nová pracovní místa, pořádá konference, výměnu informací, věnuje se informační činnosti. **FEBEA**³⁰ –Evropská federace etických a alternativních bank existuje od r. 2001. Shromažďuje organizace financující sociální a sociálně založenou ekonomiku. Podnětem pro její vznik byla skutečnost, že sociální podnikatelé mají problém získávat finanční prostředky – úvěry prostřednictvím tradičního bankovního systému. Organizace vedle poskytování financí pomáhá jako konzultant a jako platforma pro šíření výměnu informací v oblasti solidárního bankovníctví. (srv. Defourny, Develtere, Fonteneau et al, 1999:54)

Evropská sociální síť franšíz³¹ – sociální franšízy jsou novým konceptem v EU, který byl rozvinut sociálními podniky. Jak název napovídá, je inspirován klasickými franšízami, jejichž výhody chce přenést do sociální oblasti. Cílem tohoto konceptu je napomoci umožnit rychlejší růst a zlepšit efektivitu sociálních podniků, přičemž inspirací pro tento koncept je klasický model franšízingu, tento koncept se od něj odlišuje svým **sociálním zaměřením** (oproti pouhému zaměření na zisk), a rovněž narozdíl od klasické franšízy, kdy je podnik zpravidla vlastněn jedním majitelem, bývá u sociálního franšízingu podniku více majitelů.(není však podmínkou). (srv. tamtéž)

EARTH je evropská aliance pro odpovědný turismus a ubytování. Mezinárodní asociace byla založena v r. 2008. Jedná se o rozvoj turistických služeb s ohledem na životní prostředí a prosazení konceptu odpovědného turismu do politiky.

SOFICATRA³² existuje od r. 1983. Poskytuje financování a služby sociálně ekonomickým subjektům. Je zaměřena na investování, poradenství, vyhledávání partnerů, vzdělání a trénink pro managery.

CIRIEC (Mezinárodní centrum pro výzkum a informování o veřejné, sociální a družstevní ekonomice)³³ je nestátní mezinárodní vědecká organizace založena v r. 1947 francouzským ekonomem Profesorem Edgarem Milhaudem.

Klade si za cíl shromažďování informací, vědecký výzkum a publikování odborných prací v sektoru ekonomiky a aktivit směřujících k veřejnému a kolektivnímu zájmu. Jejím předmětem zkoumání je vliv státu a lokálních a regionálních autorit na ekonomiku, dále veřejné služby, veřejné podniky, sociální ekonomika (kam zahrnují ekonomiku ne-za – účelem zisku, družstva, vzájemné společnosti a neziskové společnosti.)

(www.ciriec.ulg.ac.be/en/pages/1_0ciriec.htm, cit. 28.4.2009)

---

³⁰ www.febea.org

³¹ www.vagenut.coop/esfn/index.html

³² www.soficatra.org

³³ International Centre of research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy

2.1.3. Možnosti rozvoje sociální ekonomiky v EU

Sociální ekonomika se může vztahovat k široké vrstvě finančních a politických oblastí, které nejsou dostatečně prozkoumány.

Podle Andrea Westalla se v současné době potenciál sociální ekonomiky soustředí primárně na začlenění znevýhodněných lidí a uschopnění regionálního rozvoje či jako příspěvek k rozvoji. Širší pochopení aktivit sociální ekonomiky může být využito k lepšímu porozumění, jak se rozdílné sociálně-ekonomické organizace vztahují k tématům jako je kriminalita, lidská práva, životní prostředí, snížení domácího násilí.

A Westall doporučuje zaměřit se na některá témata vzhledem k možnostem financování sociální ekonomiky v EU, například prozkoumat hybriditu sociálně ekonomických organizací s ohledem na využití zisku. „Jak je zřejmé, existuje jasné rozdělení využitelnosti programů na ziskové a neziskové organizace, což ztěžuje hybridní organizaci (která není zřízena primárně pro generování zisku) vyznat se v tom, o co může požádat, jaký zdroj financování může využít.“ (Westall. 2007)

Dále doporučuje aby se „všechny programy obecně vztahovaly k příkladům, které mají potencionální vztah k sociální ekonomice, k jejím organizacím a jejím programům, za současného rozvinutí kritérií umožňujících začlenění podniků sociální ekonomiky do těchto programů.“

3. Sociální ekonomika v ČR

Sociální ekonomikou se v České republice zabývá řada odborníků a institucí. Kladou důraz na propojení konceptu třetího sektoru a sociální ekonomiky (M. Dohnalová) nebo na specifika zavádění konceptu sociální ekonomiky v podmínkách ČR (Centrum pro výzkum neziskového sektoru pro Nadaci rozvoje občanské společnosti). Samostatné pojetí sociální ekonomiky vytvořila pracovní skupina NESEA při Národní tématické síti C. Řada autorů a organizací má snahu vytvořit svou vlastní definici sociální ekonomiky

3.1. Pojem sociální ekonomiky u vybraných autorů

3.1.1. Sociální ekonomika podle O. Čepelky

3.1.1.1. Vznik potřeby sociální ekonomiky

O. Čepelka³⁴ identifikuje faktory, které vedly k proměně neziskového sektoru v Evropské unie. Mezi určující faktory podle něj patří ekonomické procesy spojené s globalizací a s nimi spojené změny v oblasti výrobních metod. Postupný odklon od výroby směrem

---

³⁴ Čepelka, O: Průvodce neziskovým sektorem EU, 2. díl, Omega, Liberec 2003

k obchodu a službám a s tím spojená nižší potřeba pracovní síly vedla k nárůstu nezaměstnanosti, dočasné a sezónní práce (navíc často špatně placené), znamenala růst chudoby a ekonomické nejistoty. Vlivem sociálních faktorů, mezi které patří nižší porodnost, oslabení rodiny a vazeb, rostoucí počet nezaměstnanosti, bezdomovectví, stárnutí populace, došlo k nárůstu skupin vystavených chudobě a sociálnímu vylučování. Tradiční sociální stát přestal na pokrývání rostoucích potřeb stačit. Sociální ekonomika reaguje na nerovnosti které vytváří tržní ekonomika. (Čepelka, 2003).

3.1.1.2. Reakce Evropské unie na nové potřeby, uznání role neziskových organizací

Reakcí Evropské unie na tyto nepříznivé jevy bylo hledání nových strategií vedoucích k zaměstnanosti, ekonomického růstu a konkurenceschopnosti (Bílá kniha Evropské komise 1993, Lisabonská strategie 2000).

Čepelka uvádí tři iniciativní programy Evropské komise: iniciativa LEADER zaměřená na rozvoj venkova, URBAN – obnova měst a EQUAL zaměřenou na pomoc znevýhodněným skupinám na trhu práce.

Jako jeden z principů nových programů byl stanoven **koncept iniciativních akcí**, který měl být opřený o nové metody podporovaných projektů. Čepelka zmiňuje význam drobných místních iniciativ, které pomáhají odkrýt skutečné potřeby, přičemž implementace nových programů EU je opřena o realizaci přímo v obcích, je založena na partnerství subjektů veřejné a soukromé sféry a aktivitách místních subjektů.

Sociální ekonomika reaguje právě na tyto potřeby, sociální ekonomika podle Čepelky souvisí s *„uznáním neziskového sektoru jako významného spoluřešitele problémů sociální vyčleněnosti a nezaměstnanosti.“* (Čepelka, 2003:18)

Evropská unie vnímá neziskový sektor jako partnera pro dialog: poskytování služeb občanům, informování o sociální politice. Uznání v Deklaraci č. 23 v Maastrichtské smlouvě vyzdvihuje spolupráci evropských institucí s asociacemi a nadacemi odpovědnými za utváření životních podmínek a služeb. (Čepelka, 2003:120)

3.1.1.3. Sociální ekonomika a zapojování znevýhodněných skupin

Zapojování znevýhodněných obyvatel do většinového života se stalo jednou z priorit posledního desetiletí. Je založeno na principu solidarity a vyrovnáváním rozdílů jednak mezi regiony, tak mezi různými skupinami obyvatel. Samotným zapojováním myslí O. Čepelka zejména zajištění vlastních zdrojů příjmu (Čepelka, 2003:83). Vytváření nových pracovních míst však není pro řadu neziskových organizací jejich hlavní pole působnosti

(řada NNO působí v oblasti poskytování služeb), NNO nejsou podle Čepelky prvoplánově zaměřeny na ekonomický rozvoj a zaměstnanost lidí v regionu.

Nezaměstnanost patří dle Čepelky k nejzávažnějším sociálním problémům Evropské unie (zasahuje 10% práceschopného obyvatelstva). Proto patří nezaměstnanost k prioritám EU. Jedním z hlavních nástrojů EU k dosažení sociální soudržnosti a snižování nezaměstnanosti je Evropský sociální fond (ESF).

Sociální ekonomiku chápe Čepelka jako jeden z *prostředků společenského začlenění znevýhodněných skupin*.

Mezi znevýhodněné skupiny zařazuje Čepelka tyto dlouhodobě nezaměstnané, absolventy škol bez praxe, osoby s nízkým vzděláním, osoby v předdůchodovém věku, osoby s nízkými příjmy vedoucími k chronické chudobě, drogově závislé, zdravotně postižené, matky s malými dětmi, osoby s absencí sociálního a rodinného zázemí (návrat z výkonu trestu, bezdomovci, klienty ústavní výchovy (dětské domovy), dlouhodobě nemocné, mladé lidi kteří nemají zajištěnou práci ani bydlení, přistěhovalce, uprchlíky a etnické menšiny. (Čepelka, 2003:91)

3.1.1.4. Pojem sociální ekonomiky

Do pojmu sociální ekonomika nezahrnuje Čepelka celý neziskový sektor, protože „většina neziskových organizací neposkytuje služby ani neprodukuje výrobky a nevytváří tedy výnosy.“ (Čepelka, 2003:92, zkráceno autorkou).

Sociální ekonomika není totéž co neziskový sektor, lze do ní zahrnout další typy organizací, kterými má na mysli malé místní firmy, které získávají podporu odpovídající „společensky účelným pracovním místům.“

Pro sociální ekonomiku dále platí, že je opřena *o rozvoj místních a regionálních služeb, které zvyšují zaměstnanost*.

Mezi typické služby, které spadají do sociální ekonomiky patří *činnosti v oblasti zaměstnání a přípravy na něj*: poradenství při získávání zaměstnání, trénink dovedností uchazečů, kvalifikační příprava těžko umístitelných osob, podpora získávání a udržení zaměstnávání, přímé zaměstnávání, flexibilní režimy zaměstnávání (kombinace pracovní činnosti a speciální terapie – např. chráněné dílny), zakládání sociálního podniku s důrazem na svépomocný typ (podpora vytváření vlastních podnikatelských aktivit).

Mezi další úkoly sociální ekonomiky Čepelka zařazuje lobbying ve prospěch sociálně znevýhodněných skupin, monitoring dodržování práv zaměstnanců, zjišťování případů diskriminace.

3.1.1.5. Důležitost sociální ekonomiky

Sociální ekonomika umožňuje navázání kontaktu s osobami které se dostaly mimo společnost a ekonomiku, zapojení skupin do smysluplné aktivity, zlepšení schopností a motivací, společenské znovuzачlenění znevýhodněných skupin. Má příznivý dopad na místní ekonomiku, vyšší stabilitu komunit, a zlepšuje postoje k politice vlád.

Mezi aktéry sociální ekonomiky patří řada firem, Jako hlavní typ organizace která prosazuje myšlenku sociální ekonomiky v Evropském kontextu označuje Čepelka zejména družstva.

Sociální ekonomika se prosazuje v řadě podnikatelských aktivit. Stoupá význam zapojení v bankovním sektoru, družstevní banky ovládají 17% trhu EU (Roelants, 2002), segment sociální ekonomiky v r. 1999 představoval 10% celkové zaměstnanosti v EU s téměř 9 mil. zaměstnanců na plný úvazek. Čepelka uvádí, že růst zaměstnanosti v podnicích sociální ekonomiky převýšil průměrný růst národních ekonomik (Čepelka, 2003:112)

Čepelka vnímá hlavní význam sociální ekonomiky zejména v její roli „*pomoci lidem, kteří se z různých důvodů ocitají mimo hlavní proud života společnosti, a pro jejich začleňování do běžných ekonomických a sociálních vztahů.*“

3.1.2. Sociální ekonomika podle M. Dohnalové

M. Dohnalová³⁵ konstatuje, že v moderní občanské společnosti existuje prostor mezi trhem a státem – tento prostor bývá označován jako třetí sektor, občanský sektor nebo sociální ekonomika. Pro sociální ekonomiku platí, že „*je tvořena na státu nezávislými subjekty, které produkují statky, služby obchodního i neobchodního charakteru s cílem sociálním; které uplatňují demokratickou účast svých členů a zaměstnanců; sledují cíle solidarity a obecného zájmu a nerozdělují svůj zisk mezi podílníky.*“ (Dohnalová,2006)

Jako hlavní oblasti sociální ekonomiky označuje M. Dohnalová pracovní integraci, osobní služby a místní rozvoj znevýhodněných oblastí.

Při definování sociální ekonomiky si M. Dohnalová klade otázku, zda je možné ztotožnit sociální ekonomiku a občanský sektor.

Jako subjekt sociální ekonomiky označuje „*typ družstva, který zaměstnává znevýhodněné osoby, nebo občanské sdružení, obecně prospěšnou společnost, nadaci a nadační fond, který vykonává jako doplňkovou také ekonomickou činnost.*“ (Dohnalová,2006:137) V

odborném článku pro časopis Fórum sociální politiky konstatuje: „V případě nadací a nadačního fondu je situace podle zákona o nadacích a nadačních fondech složitější,

---

³⁵ M. Dohnalová, Sociální ekonomika v Evropském kontextu

v podstatě tyto právní formy nelze do sociální ekonomiky zahrnout.“ (Dostupné na www.kvf.vse.cz/storage/1218125128_sb_dohnalovamarie.pdf, cit. 8.5.2009)

Do sociální ekonomiky je lze zahrnout pouze jako podporující nebo zprostředkující instituce.(viz tamtéž)

M. Dohnalová zdůrazňuje inovativní roli subjektů při řešení exkluze, a skutečnost že roste jejich význam při zaměstnávání znevýhodněných skupin na trhu práce. Pro subjekty je typické jejich regionální zaměření na rozvoj místních aktivit a vytváření nových pracovních míst.v komunitě.

Sociální ekonomika se z velké části kryje s pojmem třetího sektoru. Neziskové organizace přebírají roli subdodavatele určitých služeb státu (jedná se o služby, které není schopen plně zajistit stát ani trh, zde vidí M. Dohnalová prostor pro NNO sféru. Sociální ekonomika tak představuje jednu z možných náplní činností NNO.

3.1.3 Pojetí sociální ekonomiky podle M. Hunčové

Aktéři a aktivity mají podle M. Hunčové společné znaky, mezi které zařazuje zejména demokratické rozhodování, ekonomická rizika, lokální rozměr, inovativnost a udržitelnost, společensky významné cíle a užitky, multizdrojové financování (uvádí jako příklady např. financování z různých zdrojů, včetně dobrovolnické práce a svépomoci, darů, členských vkladů a příspěvků, z účasti na trhu, veřejné granty a zakázky. Zmiňuje roli tzv. multistakeholders (podporovatelé a partneři subjektů podílející se na rozhodování).

Sociální ekonomika se podle ní orientovaná sociálně, jedná se o ekonomiku „taženou prací“ narozdíl od ekonomiky „založené na kapitálu“ Dále konstatuje, že sociální ekonomika je ke společnosti šetrná, má pozitivní společenské dopady a sociálně-ekonomické pozitivní multiplikační efekty. (Hunčová, 2008:14)

Podle M. Hunčové může mít sociální ekonomiku celou řadu podob, pod pojem SE mohou být zahrnovány např. tyto aktivity: (Hunčová, 2008)

-Vzájemně svépomocná ekonomika a vzájemně podpůrné spolky a jejich fondy – založené na demokratickém rozhodování (např. družstva, vzájemné společnosti, fondy, vysoká učení s vlastní samosprávou)

-občanské iniciativy (dosahující svých cílů v rámci sdružení, demokratického rozhodování a prostřednictvím své hospodářské činnosti)

-podniková a podnikatelská filozofie (jako příklad jsou uváděny Křížkové zaměstnanecké fondy)

- partnerství podnikatele se zaměstnanci (např. závody T. Bati ve Zlíně)
- občanská filantropie a dobrovolnictví
- církvní charita (láska k bližním prokazovaná službou – např. sociální péče o potřebné)
- péče vládních autorit o veřejný prospěch(nejde o podporu prostřednictvím veřejných financí)
- Sociálně-ekonomické aktivity obecních municipalit (např. komunální podniky, veřejně-prospěšné práce)
- Lidová a kmenová ekonomika (zahrnující sousedskou výpomoc,rodinou svépomoc, svépomoc v rámci komunit.)

Zásadní je však to, že se jedná o „ekonomické aktivity zejména soukromo-občanských subjektů. Společným jmenovatelem těchto společovacích a ekonomických aktivit občanů jsou cíle, odlišné od cíle dosažení zisku z vloženého kapitálu, a také jiné, než-li jsou politické cíle uchopení moci.“ (Hunčová, 2008:15)

Důležité je původ sociální ekonomiky v komunitním sektoru – v sociálních funkcích rodiny, sousedských přátelských skupin.

Sociální ekonomika má tzv. sociotvornou funkci – je „ekonomikou kde sdružení práce zaměstnává a demokraticky ovládá kapitál oproti kapitálu zaměstnávajícího a ovládajícího práci“. Zdůrazňuje roli jako partnera sociálního státu i jako nástroje sociální integrace skupin sociálně vyučených a sociálním vyloučením ohrožených.

Pro sociální ekonomiku podle M. Hunčové platí: (Hunčová, 2008:15)

„oblast ekonomických aktivit dobrovolných občanských iniciativ, a to zejména jejich personálně členských spolků,

-k dobrovolnému sdružení členů došlo za účelem dosahování ne-individuálních užiteků a cílů sociální, ekonomické a kulturní povahy, zejména na základě solidární vzájemné svépomoci a vzájemné podpory, případně prostřednictvím filantropie, dobrovolnictví, dobročinnosti a charity

-v rámci neziskového hospodaření včetně případné účasti na trhu (zásadně s nedistribucí zisku)

-členové se o cílech a prostředcích demokraticky dohodli a nesou za ně ekonomickou odpovědnost³⁶

---

³⁶ Takto definuje M. Hunčová sociální ekonomiku s tím, že mohou existovat dílčí výjimky „odpovídající povaze daného prostředí, zkušeností, potřebám a tradicím“

3.1.4. Definice sociální ekonomiky dle expertní skupiny NESEA

V České republice nebyl pojem sociální ekonomika ještě do nedávné doby příliš ustálený. Sociální ekonomikou a snahou o její vysvětlení se zabývala (a zabývá) v ČR celá řada odborníků (mezi které patří M. Dohnalová, O. Čepelka, M. Hunčová, I. Telec, P. Francová, významný vliv při šíření konceptu SE mají četné instituce: jmenovitě Družstevní asociace ČR, Svaz českých a moravských výrobních družstev, ale např. i Centrum pro výzkum neziskového sektoru³⁷, a celá řada českých NNO.

O obsahu pojmu sociální ekonomika se vedou diskuse. V evropských zemích má sociální ekonomika řadu podob, na úrovni institucí Evropské unie však převládá „francouzské“ chápání pojmu sociální ekonomie (pojetí CEP-CMAF).

Stanovení jednotné definice pojmu sociální ekonomiky je určitým předpokladem jednak pro šíření samotného konceptu, může napomoci např. k jeho legislativnímu prosazení v zákonech ČR. Významný počin ve snaze o ujednocení pojmu sociální ekonomiky představují aktivity Národní tématické sítě C, která v rámci programu CIP EQUAL (Posilování sociální ekonomiky) vytvořila svou definici pojmu sociální ekonomiky.

Na tvorbě této definice se podíleli jednak odborníci z řad NNO, které realizovaly schválené projekty CIP EQUAL³⁸, navíc byla přizvána řada českých odborníků zabývajících se problematikou sociální ekonomiky a sociálního podnikání. Výsledkem je definice, která vznikla na základě diskusí a komunikace zúčastněných. Definice by měla vyhovovat specifičnosti českého prostředí při zachování principů SE, a jak se vyjádřila Petra Francová na konferenci o sociální ekonomice a její budoucnosti v České republice, vzniklá definice je výsledkem diskuse a určitých kompromisů. (Francová, 2008)

Sociální ekonomika podle pracovní skupiny NESEA (Národní tématická síť C).³⁹

"Jedná se o souhrn autonomních soukromých aktivit, uskutečňovaných různými typy organizací, jejichž cílem je služba členům nebo místní komunitě především prostřednictvím podnikání. Sociální ekonomika je orientovaná na řešení otázek zaměstnanosti, sociální soudržnosti a místního rozvoje. Vzniká a rozvíjí se na konceptu trojího prospěchu - ekonomického, sociálního a environmentálního. Sociální ekonomika umožňuje občanům aktivně se zapojit do rozvoje regionu. Vytváření zisku/přebytku sociálního podniku je

³⁷ Které přispělo k diskusi svou studií Sociální ekonomika a NNO, zpracovanou pro NROS

³⁸ Jednalo se cca o 10 velkých mezinárodních projektů

³⁹ in: Sociální ekonomika v ČR z pohledu projektů NTS C CIP EQUAL.14.4.2008, dostupné na: www.socialni-ekonomika.cz

žádoucí, není však primárním cílem. Případný zisk je přednostně užíván k rozvoji aktivit organizace a pro potřeby místní komunity. Vnitřní vztahy v sociálních podnicích směřují k maximálnímu zapojení členů/pracovníků do rozhodování a k samosprávě, vnější vztahy s okolím posilují sociální kapitál. Právní forma subjektů sociální ekonomiky není rozhodující, principiálním je sledování obecně prospěšných cílů uvedených ve stanovách. Subjekty sociální ekonomiky jsou sociální podniky a organizace podporující jejich činnost v oblasti vzdělávání, poradenství a financování."

(In: Sociální ekonomika v ČR z pohledu projektů NTS C CIP EQUAL., dostupné online http://www.scmvd.cz/download/standardy_se.pdf, cit. 14.4.2008, zvýrazněno autorkou)

Toto základní pojetí sociální ekonomiky umožňuje zahrnout různé typy organizací, právní forma podniků není přesně vymezená. Specifickým prvkem tohoto pojetí je **zdůraznění environmentálního prospěchu**, který není u jiných definic sociální ekonomiky takto explicitně vyjádřen.

Dále formulovala NTS C sociální podnik a standardy které by měl plnit (podrobněji viz kapitola sociální podnik).

3.2. Subjekty sociální ekonomiky

3.2.1. Legislativní vymezení jednotlivých subjektů sociální ekonomiky v ČR

Vzhledem k rozlišným podobám sociální ekonomiky a jejích v jednotlivých zemích EU⁴⁰ je potřeba vymezit současnou podobu subjektů v ČR. Pro subjekty sociální ekonomiky v českém prostředí platí, že jsou oddělené od státu, samostatné, zohledňují sociální hledisko a zájmy svých členů. Vykazují ekonomickou činnost, tvorba zisku však není jejich primárním cílem. Dohnalová zmiňuje úlohu subjektů sociální ekonomiky jako možnost pro pracovní uplatnění znevýhodněných osob ohrožených sociálním vyloučením.

M. Dohnalová zmiňuje úlohu subjektů sociální ekonomiky jako možnost pro pracovní uplatnění znevýhodněných osob ohrožených sociálním vyloučením. (Dohnalová, 2006:97)

V českém prostředí lze označit za subjekt sociální ekonomiky např. typ družstva zaměstnávající znevýhodněné osoby, občanské sdružení, obecně prospěšnou společnost, nadace a nadační fond, který vykonává jako doplňkovou také ekonomickou činnost.

---

⁴⁰ Srovnávacími analýzami různých podob subjektů sociální ekonomiky se zabývají různí autoři, v ČR M. Dohnalová: Sociální ekonomika v Evropském kontextu, s. 49-70., J. Defourny, Marthe Nyssens : Social enterprise in Europe: Recent trends and developments, WP no. 08/01, EMES

Osobně zahrnuji jako možné subjekty sociální ekonomiky rovněž účelové zařízení církví a podniky soukromého sektoru, pokud se v rámci své činnosti aktivně účastní činnosti na poli sociální ekonomiky (pomoc znevýhodněným skupinám osob, obecně prospěšné cíle – například poradenská firma s právníckou formou s.r.o. může být subjektem sociální ekonomiky).

3.2.1.1. Občanské sdružení

Vzniká na základě Zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů. Jedná se o nejrozšířenější právní formu NNO v ČR.

V § 2 se uvádí: občané mohou zakládat spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby i jiná občanská sdružení, odborové organizace a sdružovat se v nich. K výkonu práva sdružování není potřeba povolení státního orgánu. Zákon se nevztahuje na sdružování občanů v politických stranách a hnutích, k výdělečné činnosti nebo zajištění výkonu určitých povolání a ke sdružování občanů v církvích a náboženských společnostech - tyto práva jsou upraveny samostatnými zákony.

Ze zákona nejsou dovoleny sdružení, které mají za cíl popírání či omezování osobních, politických či jiných práv občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení, podporování násilí, rozněcování nesnášenlivosti.

Sdružení vzniká registrací, k založení je potřeba minimálně tříčlenný přípravný výbor. Návrh se podává ministerstvu vnitra ČR.

3.2.1.1.1. Hospodaření občanského sdružení

Občanská sdružení nejsou založena za účelem zisku, ale mají možnost vykonávat komerční aktivity jako doplňkovou činnost. Účelem této činnosti je částečné pokrytí nákladů spojených s poskytováním služeb a naplňování poslání. Samofinancování prostřednictvím vlastní ekonomické činnosti je motivováno nižší dostupností finančních prostředků - dotací, sponzorských darů. Jiné možnosti financování pro organizace představují členské příspěvky, poplatky za služby poskytované klientům, prodej vlastních výrobků, pronájem nemovitostí, příjem z patentů, licencí, dividendy, úroky z úspor. Občanská sdružení mohou zakládat obchodní společnost, v takovémto případě by ale měly splňovat tyto kritéria: nabízet službu, činnost nebo produkt, který je žádaný a konkurenceschopný oproti produktu nabízeném jinými společnostmi. (Dohnalová, 2006: 100)

Předmět obchodní činnosti by měl souviset se zaměřením sdružení. "Důležité přitom je oddělení subjektů neziskové organizace a podnikání. Obava, že se nepodaří udržet poslání ,sdružení, odrazuje mnohá sdružení." (tamtéž)

Výdělečná činnost sdružení není zakázaná, nesmí být ovšem hlavním cílem, ale pouze prostředkem naplnění původního poslání organizace.

Organizace musí mít účetně oddělené ziskové a neziskové činnosti, každá se daní zvlášť.

Podnikatelské aktivity organizace podléhají Zákonu č. 513/1991 Sb., na provozování výdělečné činnosti musí mít organizace vystavený živnostenský list.

Podnikáním se nechápu jednorázové akce (např. benefiční koncert). Rovněž poskytování bezúplatné služby či za cenu, která slouží k pokrytí nákladů není považováno za podnikání. Poddle M. Dohnalové tyto služby poskytované občanskými sdruženími patří do sféry sociální ekonomiky.

Zákon č. 586/92 Sb. o daních z příjmu ukládá poplatníkům, kteří nejsou založeni za účelem podnikání, povinnost vést odděleně příjmy, které nejsou předmětem daně či jsou od této daně osvobozeny.

Mezi poplatníky, kteří nejsou zřízeni za účelem výdělečné činnosti, patří zájmová sdružení právnických osob, odborové organizace, politické strany a hnutí, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, veřejné vysoké školy, obce, organizační složky státu, vyšší územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, státní fondy.

3.2.1.2. Obecně prospěšná společnost

Činnost obecně prospěšné společnosti je upravena zákonem č. 248/1995 Sb. Jedná se o právnickou osobu, která poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele rovných podmínek. Její činnost podléhá kontrole veřejnosti.

Její hospodářský výsledek (zisk) organizace nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejich orgánů nebo zaměstnanců. Zisk musí být využit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla organizace založena. (§ 2)

Obecně prospěšná společnost může být založena fyzickými osobami, Českou republikou nebo právnickými osobami. Společnost se zakládá zakládací smlouvou podepsanou všemi zakladateli, v případě jediného zakladatele je smlouva nahrazena zakládací listinou.. Obecně prospěšná společnost vzniká dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností na základě návrhu na zápis do rejstříku (který podává zakladatel nebo písemně zmocněná osoba, je povinen podat tento návrhu do 90 dnů od založení společnosti) .

3.2.1.2 1. Hospodaření obecně prospěšné společnosti

Zákon umožňuje vedle obecně prospěšných služeb (čili účelu založení společnosti) vykonávání doplňkové činnosti. Podmínkou vykonávání této činnosti je, že "bude dosaženo účinnějšího využití majetku a nebude tím ohrožena kvalita, rozsah a dostupnost obecně prospěšných služeb." (§ 17).

Zisk získaný prostřednictvím doplňkových aktivit nesmí být rozdělen ve prospěch členů organizace, ale musí být použit na původní účel, pro který byla organizace založena. Organizace je povinna mít rezervní fond, do kterého převádí zisk. Hospodářský výsledek po zdanění převádí společnost v celé výši do rezervního fondu. Tento slouží ke krytí ztráty vykázané v následujících účetních obdobích.

Obecně prospěšná společnost je povinna vést účetně oddělené výnosy a náklady spojené s doplňkovými činnostmi, náklady a výnosy spojené s obecně prospěšnými službami a výnosy spojené se správou obecně prospěšné společnosti (§ 19).

Obecně prospěšná společnost má ze zákona právo ucházet se o příjmy ze státního rozpočtu, z rozpočtu územních samosprávných celků a ze státního fondu, o který žádá příslušný orgán dle charakteru činnosti.

3.2.1.3. Nadace a nadační fond

Činnost nadace a nadačních fondů je upravena zákonem č. 227/1997 Sb.

Do r. 1997 byly zřizovány podle novely občanského zákoníku z r. 1992. Kolem r. 1997 existovalo 5300 nadací. (Dohnalová, 2006: 102)

Tento zákon rozlišuje 2 rozdílné formy účelového sdružení majetku. Mají stejný účel, naplňují je však jiným způsobem. Nadace je založena na dlouhou dobu. Část jejího majetku, tzv. nadační jmění, je vázána podle zákona. Rozdělovány mohou být pouze výnosy z tohoto jmění.

Nadační fond může oproti nadacím využívat veškerý svůj majetek

3.2.1.3.1. Definice

Nadace nebo nadační fond jsou účelová sdružení majetku zřízená pro dosahování prospěšných cílů. Zákon označuje za tyto cíle např. rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochranu přírodního prostředí, kulturních památek a tradic, rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu.

3.2.1.3.2. Vznik

Nadace nebo nadační fond je zřizován písemnou smlouvou (více zřizovatelů) , zakládací listinou (jediný zřizovatel) nebo závětí. Vznikají dnem zápisu do nadačního rejstříku, který vede soud určený zvláštním zákonem.

3.2.1.3.3. Hospodaření

Nadace používá k dosahování účelu pro který byla zřízena výnosů z nadačního jmění a ostatní majetek nadace (§ 2). Nadační jmění zákon charakterizuje jako "peněžní vyjádření souhrnu peněžitých i nepeněžitých vkladů a nadačních darů", které jsou zapsané v nadačním rejstříku.

Nadační fond používá k dosahování účelu, pro který byl zřízen, veškerý svůj majetek.

Celková hodnota nadačního jmění nesmí být nižší než 500 000 Kč a po celou dobu trvání nadace se nesmí dostat pod tuto hranici.

Nadační jmění mohou tvořit pouze peněžní prostředky, cenné papíry, nemovité a movité věci, jiné majetkové hodnoty u kterých je předpoklad trvalého výnosu a nejsou vázané zástavním právem.

Majetek nadace nebo nadačního fondu smí být použit výhradně v souladu s účelem a podmínkami stanovené v nadační listině nebo ve statutu nadace/nadačního fondu jako nadační příspěvek a k úhradě nákladů souvisejících se správou nadace/nadačního fondu (§21). Náklady na správu nadace/nadačního fondu musí být vedeny odděleně od nadačních příspěvků.

Využití nadačního příspěvku poskytnutého nadací či nadačním fondem musí organizace nebo osoba, které byl příspěvek poskytnut, použít v souladu s podmínkami stanovené nadací (n. fondem), v opačném případě je povinna jej vrátit.

Nadace nebo nadační fond se nesmí podílet na financování politických stran nebo hnutí (§21, odst. 6)

Nadace nebo nadační fond nesmí vlastním jménem podnikat (výjimku tvoří pronájem nemovitostí, pořádání tombol, veřejných sbírek, kulturních, společenských, sportovních a vzdělávacích akcí. Rovněž nesmí použít svůj majetek k nabytí majetkové účasti na jiných osobách. Majetek nesmí být zástavou ani předmětem zajištění závazku.

Nadační jmění může využít nadace/n. fond na nákup investičních instrumentů, instrumentů peněžního trhu, dluhopisy, cenné papíry představující pohledávku , které jsou registrovány na veřejném trhu v členském státu OECD, podílové listy otevřených podílových fondů, dluhopisy vydané státem nebo centrálními bankami, na nákup nemovitosti. Nákupy investičních instrumentů smí být do 30% hodnoty nadačního jmění.

Dále zákon stanoví právo nadace nabývat majetkové účasti na akciových společnostech a zakládat obecně prospěšné společnosti.

3.2.1.4. Družstvo

Jeho vznik je upraven obchodním zákoníkem (Zákon č. 513/1991 Sb., 2. část).

Jedná se o právnickou osobu s neuzavřeným počtem členů. Zákon definuje družstvo jako společenství neuzavřeného počtu osob založené za účelem podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních nebo jiných potřeb svých členů. (§ 221).

Členové mohou být fyzické nebo právnické osoby.

Družstvo musí mít minimálně pět členů, to neplatí, pokud jsou jeho členové min. dvě právnické osoby. Družstvo ručí za své závazky celým svým vkladem, členové však neručí za závazky družstva. (Stanovy družstva mohou upravit ručení vybraných členů družstva, kteří mohou za závazky ručit do určité výše, hranicí je však trojnásobek členského vkladu.) Výše základního kapitálu družstva je zapisována do obchodního rejstříku, minimální částka stanovená zákonem je 50 000,- Kč.

Povinností člena je majetková účast, musí složit základní vklad. Podmínkou členství je splacení členského vkladu jehož výši upravují stanovy družstva.

3.2.1.4.1. Založení družstva, vznik družstva

Družstvo je zakládáno ustavující schůzí, na které se určuje zapisovaný základní kapitál, schvalují stanovy, volí představenstvo a kontrolní komise. Průběh ustavující schůze je ověřen notářským zápisem, jehož součástí tvoří seznam členů a výše jednotlivých vkladů.

Družstvo vzniká dnem zápisu do obchodního rejstříku. Zákon ukládá k tomuto dni povinnost splacení minimálně poloviny zapisovaného základního kapitálu.

Členství vzniká při založení družstva dnem vzniku, za trvání družstva přijetím člena na základě přihlášky, převodem členství nebo jiným způsobem.

3.2.1.4.2. Hospodaření družstva

Povinností družstva je zřídit nedělitelný fond (§ 235), který tvoří minimálně 10% základního kapitálu. Fond musí být doplňován o 10% ročního zisku (do doby než jeho výše přesáhne částku rovnající se polovině základního kapitálu družstva. Tento fond nesmí být dělen mezi členy. Rozdělení zisku je předmětem projednávání účetní uzávěrky. Způsob je upraven ve stanovách.

Zákon rovněž stanovuje zákaz konkurence: členové představenstva a kontrolní komise družstva, prokuristé a ředitel nesmí podnikat ani být členy statutárních a dozorčích orgánů

právnických osob s podobným předmětem činnosti. Stanovy mohou upravit tento zákaz konkurence.

3.2.1.4.3. Znak družstva

Družstva se vyznačují některými principy, které je odlišují od jiných právních forem podnikání. Mezi tyto principy patří:

1. *Samospráva družstva* - členové družstev si spravují sami své záležitosti na základě oprávnění spolurozhodovat, kontrolovat a podílet se na správě.
2. *Svépomoc a solidarita* - členové spojují své síly k podpoře svých hospodářských zájmů. Jedná se o projev aktivity všech členů.
3. *Odpovědnost* - majetek družstva je tvořen z majetku členů, družstvo je odpovědné za závazky které převzalo
4. *Demokracie a rovnost členů* - v praktické rovině znamená : jeden člen rovná se jeden hlas. V centru pozornosti družstva nestojí majetek, ale osoba družstevníka. "*Družstvo znamená šanci pro podnikání těch, kteří mají minimum vlastního kapitálu.*"

(viz : právní poradce, kolektiv autorů, dostupné online

http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=152&typ=r&levelid=OB_041.HTM, staženo 13.4.2009)

5. *Vzájemná podpora* - primárním cílem družstev není dosahování zisku pro družstvo, ale zisk pro jeho členy. Přednost má uspokojení potřeb členů (např. ve formě zvýhodněné ceny za výrobky, služby za zvýhodněnou cenu).

Autoři právního poradce zdůrazňují, že družstvo je vhodnou právní formou zejména pro kooperaci drobných podnikatelských subjektů a podnikatelů - jednotlivců. (tamtéž).

3.2.1.4.4. Výhody družstva

Družstvo je otevřené pro další členy. Možné založit jej i pro nepodnikatelské účely. Členové neručí za jeho závazky.

SČMVD uvádí, že družstva představují: 8% zaměstnanosti v EU. Družstevní sektor v ČR tvoří přibližně 3000 družstev, cca 1 000 000 členů, 100 000 zaměstnanců, 500 tis. bytů, 3 000 prodejen a 35% zemědělské půdy obstaráváno družstvy.

(dostupné online <http://www.scmvd.cz/socpodnik.html>, cit. 13.4.2009)

3.2.1.4.5. Sociální družstvo

Zvláštním typem družstva je sociální družstvo, které je označováno jako jeden ze čtyř pilířů sociální ekonomiky. Rovněž je velmi vhodnou právní formou pro sociálně

podnikatelský subjekt: *"zpravidla menší skupina lidí se společnými zájmy nese společnou odpovědnost za svá rozhodnutí a spojí prosperitu - a je motivována k společnému (participativnímu) prospěchu, tj. ke stabilizaci a dlouhodobému rozvoji "své firmy"* (dostupné online <http://www.scmvd.cz/socpodnik.html>, cit. 13.4.2009)

Sociální družstvo propojuje ekonomickou a sociální činnost. Funguje zpravidla jako menší podnik - právnická osoba. Hlavním znakem a posláním sociálního družstva dle SČMVD je *plnění sociální funkce* - vytváří ve společném zájmu členů, společníků nebo akcionářů *stabilní a konkurenceschopná pracovní místa*.

Platí u něj zásada využití zisku k prospěchu členů a dalšímu rozvoji firmy. Zisk není přerozdělován jako profit z kapitálového podnikání mezi jeho účastníky. Vztahy (lidé) mají přednost před kapitálem. Sociální družstvo má funkci poskytovatele pracovních míst, zejména pro osoby se zdravotním nebo jiným znevýhodněním. Sociální družstva (sociální podniky) u nás zatím nemají legislativní úpravu.⁴¹

3.2.1.5. Účelová zařízení církví

Činnost církví v ČR je upravena Zákonem 3/2002 Sb. - Zákon o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností.

Zařazení církví do subjektů občanského sektoru je mnohými autory považováno za nejednoznačné. Přikláním se k názoru, podle kterého lze zařadit do občanského sektoru účelové zařízení církví, která poskytují sociální, zdravotní, vzdělávací služby pro širokou veřejnost (tedy i nečlenům). Církevní organizace aktivně vykonávají celou řadu charitativních činností a humanitární pomoci (známé organizace ADRA, Charita Česká republika), řada jejich činností je orientovaná na sociální dobro a obecně prospěšné cíle.

Církev jsou registrovány na základě zákona 308/1991 Sb). Od ledne 2002 nabyt účinnost nový zákon č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností. Jeho původní verze došla ke změně: „Z vymezení církevní právnické osoby vyplývalo, že církve nemohou provozovat svá sociální a zdravotnická zařízení jako svou integrální součást. Zákon č. 3/2002 neumožňoval, aby církve přeměnily svá účelová zařízení na jiný typ právnické osoby, například obecně prospěšnou společnost. (Dohnalová, 2004:76) Ústavní soud proto zrušil ustanovení §6 odst. 2, čímž deklaroval právo církve navrhnout k evidenci církevní právnickou osobu pouze za účelem organizace, vyznání a šíření náboženské víry je ve zjevném rozporu se samotným cílem a smyslem církví – činnost církví ve společnosti je širší, vedle náboženské činnosti se

---

⁴¹ Sociální družstvo je legislativně upraveno v některých zemích EU, např. Itálie, Francie, Španělsko, Portugalsko. Finsko.

zabývá činnostmi charitativní, humanitární a obecně vzdělávací. (Deverová citována in Dohnalová,2004: 76)

Podle Ústavního soudu má tedy církev právo zřizovat církevní instituci jako samostatnou právnickou osobu.

(Účelová zařízení církve v případě Katolické církve upravuje rovněž Kodex Kanonického práva.⁴² Kánon 312 upravuje zřízení „veřejného sdružení křesťanů“, k jehož zřízení jsou oprávněni Apoštolský stolec (celosvětové církevní nebo mezinárodní sdružení), biskupská konference (na národní úrovni) nebo diecézní biskup (na území své diecéze).

Podle Kánonu 313 se veřejné sdružení stává právnickou osobou samým rozhodnutím příslušného církevního představeného, jímž bylo zřízeno.) (Zedníček,1994:135)

Církevní právnické osoby jsou registrovány Ministerstvem kultury, které zapisuje rovněž subjekty které vznikly jako součást církve a jsou jí zapsané jako církevní právnická osoba (Dohnalová, 2004:78)

Pro účelová zařízení církví platí, že nerozdělují zisk mezi zakladatele nebo členy svých orgánů., jsou nezávislé – jejich rozhodování nepodléhá veřejné správě, jejich činnost je zaměřena na obecný prospěch.

4. Programy a dokumenty EU zaměřené na sociální ekonomiku

Programy Evropské unie

Jedna z hypotéz uvedená na začátku této práce tvrdí, že sociální ekonomika je šířena v programech EU zejména skrze fondy ESF. Z fondů ESF byla financována iniciativa CIP EQUAL. Následující kapitola poskytne přehled o tom jaké programy evropský sociální fond podporuje a rovněž uvede přehled programů financovaných z ESF.

4.1. Evropský sociální fond (ESF)

ESF patří mezi jeden ze tří strukturálních fondů EU. Evropský sociální fond slouží k financování a realizaci **Evropské strategie zaměstnanosti**.

Z fondu jsou financované programy a projekty zaměřené na rozvoj zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti a rozvoj pracovního trhu. Mezi jeho cíle patří rovněž sociálního začleňování osob a podpora rovných příležitostí na trhu práce, odstraňování diskriminace, podpora moderních způsobů podnikání a organizace práce.

---

⁴² Kodex kanonického práva je závazná právní norma Katolické církve platná celosvětově pro všechny její členy.

(podrobněji online:<http://www.esfcr.cz/evropsky-socialni-fond-v-cr>, staženo 1.5.2009)
Čerpání finančních prostředků z ESF je rozděleno do programových období, v rámci kterých jsou vypsané jednotlivé programy zaměřující se na specifické oblasti a cíle.

Evropský sociální fond v ČR jako celek je řízen Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Za řízení a čerpání finančních prostředků z jednotlivých programů jsou pak odpovědné příslušná ministerstva: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Magistrát hlavního města Prahy. Na realizaci programů se podílejí jako partneři Ministerstvo průmyslu a obchodu, Czech Invest, Ministerstvo životního prostředí, orgány místní a regionální samosprávy, úřady práce.

Přehled operačních programů ESF v ČR (zdroj: www.esfcr.cz)

V období **2004-2006** byly z ESF podporovány tyto operační programy:

OP Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ)

Jednotný programový dokument pro Cíl 3 (JPD 3)

Iniciativa Společenství CIP EQUAL

Společný regionální operační program (SROP)

V období **2007-2013** byly vypsané programy které jsou zaměřeny na oblast lidských zdrojů:

OP Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ)

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK)

OP Praha - Adaptabilita (OPPA)

V následujících tabulkách je uveden přehled objemu finančních prostředků, které byly vloženy z ESF do jednotlivých programů v období 2004-2006. Částky jsou uvedeny v milionech EUR.

(dostupné online: <http://www.esfcr.cz/04-06>, cit. 3.5.2009)

Tabulka 1 - Celkový objem finanční pomoci z ESF

Podpora z EU v mil. EUR

ESF celkem 457

OP RLZ 318,82

JPD3 58,8

IS EQUAL 32,1

SROP 47,28

CIP EQUAL je financován z prostředků EU, menší část je financována členskými státy. Na celkové výdaje ESF bylo v období 2000-2006 vyčleněno 2,847 milionů EUR. V České republice byly programy byly částečně financované ze státního rozpočtu ČR (podíl financování do výše 25-50%.) (dostupné online: www.equalcr.cz, cit. 3.5.2009)

Tabulka 2 - Alokace prostředků z ESF

	2004	2005	2006	Celkem
OP RLZ	74 308 763	106 433 869	138 076 651	318 819 283
JPD Cíl 3	19 211 006	19 595 226	19 987 131	58 793 363
EQUAL	7 618 158	10 698 543	13 784 228	32 100 929

Zdroj: <http://www.esfcr.cz/04-06>, cit. 3.5.2009

Tabulka 3 - Alokace prostředků z národních zdrojů - státní rozpočet

Státní rozpočet	2004	2005	2006	Celkem
OP RLZ	24 148 941	34 588 992	44 872 299	103 610 232
JPD Cíl 3	16 641 008	16 973 827	17 313 305	50 928 140
EQUAL	2 817 677	3 956 996	5 098 278	11 872 951

Zdroj: <http://www.esfcr.cz/04-06>, cit. 3.5.2009

4.3. Iniciativa CIP EQUAL - přehled programu

Iniciativa CIP EQUAL patří mezi jednu ze čtyř iniciativ Společenství, které byly spolufinancované ze Evropského sociálního fondu v programovém období 2000-2006.

Je jedním z nástrojů EU na dosažení cílů Evropské strategie zaměstnanosti. EQUAL navazoval na Iniciativy společenství uskutečněné v předchozím programovém období ADAPT a EMPLOYMENT.

Iniciativa Společenství EQUAL je upravena v následujících dokumentech: čl. 20(1) nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech, sdělení Komise COM(2000)853, které vymezuje pravidla pro CIP EQUAL a sdělením komise COM (2003)840, které stanovilo pravidla pro druhé kolo.

Iniciativa CIP EQUAL podporovala mezinárodní spolupráci při vývoji a prosazování nových nástrojů boje proti diskriminaci a různým formám nerovností na trhu práce. Cílem iniciativy bylo prosadit nástroje na podporu příslušníků znevýhodněných skupin, mezi které patří dlouhodobě nezaměstnaní, osoby se zdravotním postižením, příslušníci etnických menšin, absolventi škol, osoby s nízkou kvalifikací, senioři atd.

Zaměření iniciativy spočívá především v "**prosazování inovativních řešení problémů souvisejících s diskriminací a nerovnostmi na trhu práce**"⁴³: **podpoře zaměstnávání těchto znevýhodněných skupin, odstraňování diskriminace a pomoc při jejich sociálním začleňování.** (zdroj: Ministerstvo, 2007).

Iniciativa CIP EQUAL byla realizována na území všech členských států. Každý členský stát si vypracoval vlastní programový dokument, ve kterém stanovil strategie - cíle, priority, opatření, zvolil si implementační strukturu a financování programu.

Iniciativa byla realizována ve dvou kolech, první kolo výzvy k předkládání návrhů projektu bylo zahájeno v r. 2001 a bylo spolufinancováno z Národního programu PHARE, druhé kolo bylo vyhlášeno v r. 2004, toto kolo bylo spolufinancováno z ESF. (dostupné online: <http://www.equalcr.cz/clanek.php?lg=1&id=5>, cit. 4.5.2009)

4.3.1. Principy EQUAL

Aby mohly být nové nástroje prosazeny do politik a praxe států, byly určeny základní principy implementace: mezinárodní spolupráce, partnerství, inovativnost, tematičnost a mainstreaming. Zohledněno byl rovněž princip rovných příležitostí žen a mužů.

Mezinárodní spolupráce spočívá ve výměně zkušeností a získávání nových poznatků z jiných států EU. Společné rozhodování zajišťuje v rámci jednotlivých partnerství všem zapojeným partnerským organizacím možnost spolurozhodování, což se týká rovněž zástupců skupin nejvíce ohrožených nerovností a diskriminací.

Cílem mainstreamingu je rozšíření výsledků CIP EQUAL mezi tvůrce národních a regionálních politik, aby se prosadily, využily a rozšířily nejlepší nástroje vyvinuté během Iniciativy do tvorby a zvýšení účinnosti politik, strategických dokumentů, plánů (NAPSI), a rovněž pro další programové období strukturálních fondů.

EQUAL reagoval na evropskou strategii zaměstnanosti, která byla zaměřena na cíl dosažení vysoké míry zaměstnanosti pro všechny skupiny na pracovním trhu. (Evropská Komise, 2000:2)

---

⁴³ Viz. Program Iniciativy Společenství EQUAL, MPSV ČR, Praha 2007

EQUAL byl rozdělen do 4 akcí: (srov.: www.equalcr.cz)

Akce 1 - zřízení rozvojových partnerství a mezinárodní spolupráce

Akce 2 - implementace pracovních programů rozvojových partnerství

Akce 3 - tématiké sítě, rozšiřování (diseminace) dobré praxe a vytváření vlivu na tvorbu národních politik

Akce 4 - podpůrná technická asistence pro realizace předchozích akcí

4.3.2. Obecná strategie programu CIP EQUAL

Na základě provedené analýzy sociální a ekonomické situace znevýhodněných a diskriminovaných skupin na trhu práce v ČR, vyhodnocení SWOT analýzy, zkušeností z předchozích programů a získaných zkušeností z implementace 1. kola byly vymezeny specifické cíle CIP EQUAL. (Ministerstvo, 2007:kap. 2,4.) Z provedených analýz vyplynula potřeba podpory širokého spektra tématikých oblastí, kterých je pro ČR stanoveno celkem 9, tyto oblasti vyplývají z jednoho z principů CIP EQUAL, kterým je tzv. **tematický přístup**. Spočívá v tom, že u každého členského státu musí být vybrány podporované oblasti ze společného seznamu tématikých oblastí. Tento společný celoevropský program je vyhlášen Evropskou komisí pro všechny státy EU, které se chtějí zapojit do programu.

4.3 3. Tematické oblasti EQUAL⁴⁴

Bylo vyhlášeno 9 tématikých oblastí, které navazují na čtyři pilíře Evropské strategie zaměstnanosti (ESZ). (dostupné online: <http://www.equalcr.cz/clanek.php?id=7&lg=1#k7>, cit. 2.5.2009)

Jak již bylo v předchozí kapitole sděleno, jedním z principů CIP EQUAL je tématičnost. Cílem této kapitoly je poskytnout přehled programu CIP Equal, zejména oblastí, na které se zaměřoval .

Následující informace jsou převzaty z webových stránek CIP EQUAL (dostupné online: <http://www.equalcr.cz/clanek.php?id=7&lg=1#k7>, cit. 2.5.2009, zkráceno a upraveno autorkou).a (Ministerstvo, 2008, s. 56. dostupné online: http://www.equalcr.cz/files/clanky/7/transnational_guide_final.pdf, cit. 7.5.2009)

Pro identifikaci a vyhledávání jednotlivých projektů je důležité, v rámci kterých témat byly podpořeny.

---

⁴⁴ (Ministerstvo, 2008, s. 56. dostupné online: http://www.equalcr.cz/files/clanky/7/transnational_guide_final.pdf)

I. PILÍŘ: ZLEPŠOVÁNÍ ZAMĚSTNANTELNOSTI

1. Zlepšování přístupu a návratu na trh práce pro osoby obtížně integrovatelné

Globálním cílem této oblasti bylo zvýšení míry zapojení osob ze znevýhodněných skupin na trh práce. Jak z názvu vyplývá, tato oblast byla zaměřena na problémy a bariéry členů znevýhodněných skupin. V rámci této oblasti byly podporovány rozvojová partnerství, Program CIP EQUAL uvádí příklady rozvojových partnerství zaměřených např. na systémy prevence a pomoci mládeži která předčasně odchází ze vzdělávacího systému s cílem nalezení vhodného uplatnění na trhu, opětovné zapojení do trhu práce, inovativní postupy pro podporu dlouhodobě nezaměstnaných, poradenství, podpora integrace zdravotně postižených, asistované umístění v zaměstnání znevýhodněných, programy na motivování a zapojování zaměstnavatelů a rovněž zvýšení informovanosti orgánů místní a regionální samosprávy.

2. Překonávání rasismu a xenofobie na trhu práce

Globálním cílem této oblasti bylo zlepšení majoritní společnosti a minorit. Tato oblast reagovala na odmítavý postoj české společnosti k některým etnickým skupinám žijícím na území ČR. Cílem oblasti bylo účinně předcházet těmto postojům a projevům xenofobie. Česká společnost je oproti jiným společnostem poměrně národnostně homogenní, etnické menšiny jsou zastoupeny v menší míře. Největším problémem v této oblasti představuje postoj české společnosti k romské menšině, vyznačující se předsudky a stereotypy. Proto se program CIP EQUAL se zaměřil na podporu multikulturního prostředí a vzdělávání a prevenci diskriminace na trhu práce.

II. PILÍŘ ROZVOJ PODNIKÁNÍ

3. Zlepšování podmínek a nástrojů pro rozvoj podnikání osob ze znevýhodněných skupin

Globální cíl této oblasti byl rozvoj podnikatelských aktivit osob ze znevýhodněných skupin.

Jednalo se zejména o podporu pracovního uplatnění příslušníků znevýhodněných skupin, oblast zahrnovala aktivity jako např. komplexní péče o začínajícího podnikatele, zajištění intenzivnější systematické přípravy k podnikání. Další oblastí bylo zapojení místních orgánů a zapojení znevýhodněných osob do komunitních aktivit.

V programu byly uvedeny jako příklady podporovaných aktivit např. vzdělávání a poradenství začínajícím podnikatelům, podpora volnočasových aktivit pro děti, poskytování sociálních služeb pro pracující ženy, vývoj nových metod financování vhodných pro zahájení podnikání.

4. Posilování sociální ekonomiky (třetího sektoru), zejména komunitních služeb se zaměřením na zvyšování kvality pracovních míst

Jako globální cíl této oblasti uváděl Program CIP EQUAL zvýšení kapacity třetího sektoru.

Jako významnou součást sociální ekonomiky označoval nevládní neziskové organizace. NNO jsou aktivní ve všech oblastech veřejného života, hlavní těžištěm jejich aktivit jsou ochrana životního prostředí, zdravotnictví, sociální služby, volnočasové aktivity, ochrana lidských práv (advokační činnost). Specifičnost zapojení nevládních organizací spočívá v jejich orientaci na řešení problému oproti tvorbě zisku jako je to v podnikatelském sektoru. Výhodou zapojení NNO jsou kromě zájmu o řešení problému rovněž ekonomická stránka - NNO jsou levnější než organizace zřízené státem. CIP EQUAL řadil do třetího sektoru rovněž regiony a obce, které označoval jako odpovědné za poskytování sociálních služeb, poskytovatele finančních prostředků a jako koordinátora činností. Z důvodu těchto rolí proto CIP EQUAL označoval vhodné zapojit obce a regiony do sociální ekonomiky, zvyšovat jejich zájem a zlepšovat komunikaci mezi nimi a poskytovateli (NNO).

NNO jsou financovány z různých zdrojů, jsou závislé z části na státních dotacích, grantech poskytovaných nejrůznějšími dárci, nadacemi, sponzorskými dary. V neposlední řadě jsou financovány z příjmu z vlastní činnosti.

Program na rozvoj třetího sektoru chtěl napomoci ke zlepšení komunikace mezi jednotlivými aktéry - regiony, obcemi, NNO. Rovněž reagoval na problematiku financování NNO (zmiňoval problém jejich podfinancování), a rovněž chybějící prostředky na zlepšování vlastní činnosti. Dosavadní zapojení NNO do přípravy a realizace rozvojových dokumentů chápal jako nedostatečné a chtěl jej zlepšit.

Oblast se zaměřovala na systémový rozvoj a diversifikaci poskytovaných služeb třetího sektoru, posilování NNO a jejich spolupráce při řešení problémů osob ze znevýhodněného prostředí, rozvoj nových forem poskytování sociálních služeb, které měly rozšířit zároveň možnost pracovního uplatnění v této oblasti, pozornost věnoval program rovněž zvyšování kvality pracovníků v sektoru sociální ekonomice.

5. Podpora celoživotního učení a postupů umožňujících zaměstnání osob ze znevýhodněných a diskriminovaných skupin na trhu práce

Globálním cílem 5. oblasti byl rozvoj prvků systému celoživotního učení znevýhodněných skupin.

Tématická oblast reagovala na již fungující aktivity směrem ke zlepšení vzdělávání znevýhodněných skupin jako byly např. přípravné vyrovnávací třídy na ZŠ pro děti se

sociálním znevýhodněním, projekty zaměřené na přípravu učitelů na vzdělávání minorit a imigrantů. Chyběl však systémový přístup, mimo rekvalifikace scházelo systémové opatření podporující rozvoj dalšího vzdělání. Fungující kurzy byly navíc málo využívané příslušníky etnických menšin, nebyly motivováni pro návštěvu těchto kurzů. Projekty reagující na toto téma měly přinést inovaci pro rozvoj celoživotního učení a pracovní integraci, vývoj nových způsobů šíření vzdělávacích příležitostí, podpora dalšího vzdělávání osob s nízkou kvalitací.

III. PILÍŘ - PODPORA ADAPTABILITY

6. Podpora adaptability podniků a zaměstnanců na strukturální změny a na využívání informačních a dalších nových technologií

Globálním cílem bylo zdokonalení aplikace moderních technologií při řešení strukturálních změn. Téma vycházelo z potřeby rozvoje informační gramotnosti a překonání špatné dostupnosti informačních technologií pro některé skupiny. Vzhledem ke skutečnosti, že řada osob této cílové skupiny byla mimo vzdělávací systém a stávající kurzy byly tudíž pro ně nedostupné, měly být podpořeny aktivity vedoucí k integraci a šíření informací a komunikačních technologií. Mezi zmíněné podporované aktivity patřil např. rozvoj a řízení lidských zdrojů v malých a středních podnicích ve formě využití distančních forem vzdělávání, využití metod job-rotation (sdílení pracovního místa), finanční motivace nezaměstnaných k účasti na těchto formách vzdělání.

IV. PILÍŘ - ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI MUŽŮ a ŽEN

7. Sladování rodinného a pracovního života, rozvoj flexibilnějších a účinnějších forem organizace práce a podpůrných služeb reagovalo na podmínky nerovnosti mužů a žen, vzhledem k roli žen (péče o domácnost, děti, závislé rodinné příslušníky. Docházelo k přerušování kariéry, ženy měly omezené možnosti získat odpovědnější a lépe placené místo a zhoršenou možnost kariérního růstu.

V rámci tohoto problému šlo o podporu rozvoje sociálních služeb umožňujících péči o děti či závislé osoby, přijetí legislativních úprav, které by vedly k vytváření variabilních pracovních režimů, umožňujících pracovníkům lépe sladit rodinný a pracovní život. Podpořeny měly být např. aktivity jako zajištění možnosti účasti na dalším vzdělání, podpora flexibilnějších pracovních forem a metod práce, reintegrace žen vracejících se na trh práce, poskytování rekvalifikačních kurzů těmto skupinám.

8. Snižování rozdílů v uplatňování žen a mužů na trhu práce souvisí úzce s předchozí kapitolou. Reaguje na skutečnost že nezaměstnanost žen je vyšší než u mužů, existuje čtvrtinový rozdíl mezd v neprospěch žen. Přetrvávajícím problémem je nerovnost příjmů

mužů a žen. I ženy s vyšším vzděláním mají nižší mzdu než muži, s růstem pracovní pozice žen ubývá.

K odstranění problému nerovností mezi muži a ženami sloužil tzv. gender mainstreaming, který byl jedním z principů CIP EQUAL. Zviditelnění problematiky a prosazování rovnosti mělo být prováděno napříč všemi politikami. (Ministerstvo, 2007: 98)

SAMOSTATNÉ TÉMA

9. Pomoc žadatelům o azyl v přístupu na trh práce

Globální cílem bylo usnadnění přístupu na trh práce těm žadatelům o azyl, kteří čekali déle než 1 rok. Žadatelé mají často jazykové bariéry snižující jejich možnost pracovního uplatnění. Téma upozorňovalo rovněž na potřebu rozvoje pracovních dovedností žadatelů a rovněž potřeba jejich informovanosti ohledně legislativy a sociálního a zdravotního systému v ČR. V rámci tohoto tématu měly být podpořeny projekty zaměřující se na speciální integrační kurzy, vzdělávací a odborné školení pro azylanty a v neposlední řadě vytváření spolupráce mezi organizacemi a orgány zabývajícími se žadateli o azyl.

10. Technická asistence programu byla průřezovou prioritou – jejím naplnění spočívalo v podpoře realizace všech priorit a opatření CIP EQUAL.

4.3.4. Cíle CIP EQUAL

Bylo stanoveno 10 specifické cíle: (Dostupné online: www.strukturalni-fondy.cz/equal/3-1-2-specificke-cile-programu-iniciativy-spolecenstvi-equal - 33k, cit. 8.4.2004)

- Zvýšení míry zapojení osob ze znevýhodněných skupin do fungování trhu práce
- Zlepšení soužití majoritní části společnosti a minorit
- Rozvoj podnikatelských aktivit osob ze znevýhodněných skupin.
- Zvýšení kapacity třetího sektoru
- Rozvoj jednotlivých prvků systému celoživotního učení zaměřených na znevýhodněné skupiny
- Zdokonalení aplikace moderních technologií při řešení strukturálních změn
- Rozvoj jednotlivých prvků systému umožňujícího bezproblémovou harmonizaci rodinného a pracovního života.
- Posílení principu rovnosti žen a mužů na trhu práce.
- Usnadnění přístupu zvláště těch žadatelů o azyl, o jejichž žádosti nebude rozhodnuto do 1 roku.

4.3.5. Národní tématické sítě Iniciativy EQUAL

V rámci projektu EQUAL byly stanoveny Národní tématické sítě, které byly stanoveny podle jednotlivých témat. Jejich členy byly jednak organizace, kterým byl schválen projekt v rámci CIP EQUAL, jednak odborníci působící v dané oblasti a rovněž tvůrci politik.

Národní tématické sítě plnily několik funkcí, jednak umožňovaly rozvojovým partnerstvím sdílet informace mezi sebou a ostatními osobami. Zároveň měly za cíl zkoumat a šířit příklady dobré praxe (horizontální mainstreaming) a prosazovat řešení problémů do politik. NTS představovaly výměnnou platformu zkušeností v rámci CIP EQUAL, diskusní fórum a rovněž místo pro navazování kontaktů mezi odborníky. Mezi jejich další činnosti patřila např. koordinace průřezových témat mezi jednotlivými tématickými oblastmi, spolupráce na evropské úrovni, zapojení cílových skupin do NTS a validace inovativních produktů. (Blíže viz. MPSV, Price Waterhouse Coopers, 2007, dostupné online: http://www.equalcr.cz/files/clanky/446/NMS_1-2_final.pdf, cit. 14.5.2009).

Přínos členství expertů a tvůrců politik v tématických sítích spočíval v možnosti seznámení těchto expertů s výstupy jednotlivých projektů a následná možnost prosazení návrhy řešení problematiky zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce na úrovni tvorby politiky.

Propojení organizací působících v rámci stejné oblasti mělo navíc výhodu spočívající v konceptu sociální ekonomiky v podmínkách ČR, jelikož umožnilo systematickou diskusi o tomto tématu - a jehož produktem bylo mimo jiné ustálení definice viz kapitola sociální ekonomice dle NESEA, na jejíž tvorbě se podílely právě organizace a odborníci zapojení do NTS C.

V rámci této práce se zaměřím na Národní tématickou síť C "**Posilování sociální ekonomiky, zejména komunitních služeb**", jelikož projekty z této oblasti jsou předmětem analýzy empirické části diplomové práce.

Členy této tématické sítě byly tyto organizace: Fokus Praha, Kazuist, s.r.o., Orfeus, Nový Prostor, Úřad práce v Chrudimi, Farní charita Starý Knín, Sdružení pěstounských rodin, Centrum komunitní práce Ústí nad Labem, Statutární město Havířov.

5. Cílové skupiny sociální ekonomiky

Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 33 (Zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání) stanovuje zvýšenou péči při zprostředkování zaměstnání skupinám osob

nějakým způsobem znevýhodněným na trhu práce Do těchto skupin zahrnuje tyto osoby: *zdravotně postižení, osoby do 25 let věku, absolventi vysokých škol po dobu 2 let po úspěšném ukončení studia, nejdéle však do 30 let věku, těhotné ženy, kojící ženy a matky do devátého měsíce po porodu, osoby pečující o dítě do 15 let věku, osoby starší 50 let věku, osoby, které jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání déle než 6 měsíců, osoby, které potřebují zvláštní pomoc; těmito osobami se rozumí zejména fyzické osoby, které se přechodně ocitly v mimořádně obtížných poměrech nebo které v nich žijí, osoby společensky nepřizpůsobivé, osoby po ukončení výkonu trestu odnětí svobody a osoby ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí.*

Výčet znevýhodněných skupin lze porovnat s tím, jak jej charakterizuje NAPSÍ , který jako znevýhodněné skupiny, resp. nejvíce zranitelné skupiny obyvatelstva. označuje tyto skupiny:

osoby se zdravotním postižením

děti, mládež a mladí dospělí

senioři

etnické menšiny a imigranti

bezdomovci

osoby opouštějící ústavní výchovu nebo výkon trestu odnětí svobody.

(NAPSÍ nezahrnuje mezi ohrožené skupiny ženy po mateřské dovolené)

Níže jsou popsány faktory vedoucí k ohrožení jednotlivých cílových skupin.

5.1. Osoby se zdravotním postižením

zdravotní postižení představuje riziko znevýhodnění těchto osob ve vztahu k ostatním členům společnosti - mezi nejvíce ohrožené patří lidé s těžším zdravotním postižením, zejména ve formě diskriminace - přímé a nepřímé. Zdravotně postižení přitom představují velice různorodou skupinu - liší se jejich potřeby v závislosti na stupni a druhu postižení.

Jako skupinu nejvíce ohroženou sociálním vyloučením vnímá NAPSÍ zdravotně postižené občany žijící v ústavních zařízeních.⁴⁵(MPSV, 2004: 16)

---

⁴⁵ NAPSÍ uvádí přibližně 19000 osob se zdravotním postižením žijících v ústavech (z toho 15000 osob s mentálním nebo kombinovaným postižením).

5.2. Děti, mládež a mladí dospělí

NAPSI uvádí jako faktory vedoucí k znevýhodnění dětí nižší příjmovou a materiální úroveň rodin (děti žijící v rodinách s nejnižším příjmem, neúplné rodiny a početné rodiny, dále děti vyrůstající v rodinách s deviantním stylem života.)

Jako podstatný prvek přispívající k ohrožení mládeže sociálním vyloučením NAPSI označuje zejména nezaměstnanost absolventů a mladistvých.

Mezi další negativní faktory patří zneužívání a týrání dětí. Ohroženými skupinami mládeže dále jsou drogově závislí, mládež z dysfunkčních rodin a s poruchami chování, romské děti a mládež a v neposlední řadě osoby žijící (a opouštějící) ústavní zařízení.⁴⁶

Příčinou sociálního vyloučení může být nepříznivá sociální situace, které je mládež vystavena (různé obtížné životní situace - rozpad rodiny, šikana, partnerské problémy rodičů, zneužívání).

NAPSI dále zmiňuje jako další příčinu sociálního vyloučení i vlastnosti osob jako např. absence zájmů, neschopnost adaptace aj.

5.3. Senioři

Senioři tvoří různorodou skupinu obyvatel, sociální vyloučením je ohrožena jen jejich část - osamělé ženy vyššího věku s jedním zdrojem příjmu (starobní či vdovský důchod), mezi ohrožené seniory patří rovněž skupina důchodců s nižším příjmem, (ti kteří nemají možnost přivýdělku, předčasní důchodci, chronicky nemocní staří lidé), dále jsou uvedeny domácnosti bez ekonomicky aktivního člena a v neposlední řadě důchodci žijící v ústavních zařízeních.⁴⁷

5.4. Etnické menšiny a imigranti

Jako nejčastější a nejčetnější skupina ohrožena sociálním vyloučením jsou uváděni Romové.⁴⁸

Mezi regiony s nejsilnějším Romským zastoupením patří Moravsko-slezský a Ústecký kraj, dále následuje Středočeský kraj, Olomoucký kraj a Praha. (Ministerstvo, 2004: 17)

Nejčastější příčiny vedoucí k sociálnímu vyloučení Romů jsou nezaměstnanost a vysoká závislost na sociálních dávkách, zhoršující se bytová situace a nízká vzdělanostní úroveň této skupiny.

Role vzdělání byla částí Romů podceňována. Romové mají díky své nižší kvalifikaci snížený přístup na pracovní trh. Jejich situaci navíc zhoršuje otevřená či skrytá diskriminace ze

⁴⁶ NAPSI uvádí, že mezi bezdomovci je 40% osob majících zkušenost s ústavní výhovou (MPSV, 2004).

⁴⁷ NAPSI uvádí 38000 seniorů žijících v ústavních zařízeních s celodenním pobytem. (MPSV, 2004)

⁴⁸ Skutečný počet Romů se odhaduje na 160-200 tisíc (k Romské národnosti se přihlásilo pouhých 12 tisíc obyvatel. (Ministerstvo, 2004: 17)

strany institucí a zaměstnavatelů. Mezi problémy romských občanů patří vysoká zadluženost u soukromých osob (lichváři z romského prostředí - tzv. „úžerníci“). Sociálně vyloučené enklávy jsou vystaveny organizovanému zločinu a působení mafií.

V současné době je zdůrazňován značný nárůst sociálně vyloučených lokalit – ghett, kde jsou kumulováni znevýhodnění občané, zejména však Romové. Počet těchto ghett v ČR je odhadován na 330.⁴⁹ (dostupné online

:<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=113&idArt=132>, cit. 28.4.2009)

Mezi další skutečnosti které napomohly nepříznivé situaci Romů bývá často uváděna právní úprava občanství po rozdělení Československa v r. 1993.

Ohrožení sociálním vyloučením není záležitostí všech etnických menšin - jiné etnické menšiny (Němci, Poláci), kteří dlouhodobě žijí na území ČR nejsou dle NAPSÍ ohrožení sociálním vyloučením (otázkou je integrace jiných menšin žijících dlouhodobě v ČR, jako jsou např. Vietnamci, kteří tvoří tradičně uzavřenou skupinu).

5.5. Imigranti

Imigranti v současné době patří mezi jednu ze skupin nejcitelněji ohrožených nezaměstnaností, v důsledku ekonomické krize přichází řada imigrantů o zaměstnání (firmy, které si je najaly, mají tendenci propouštět cizince ze zaměstnání). Imigranti mají často problémy s orientací na pracovním trhu i v právních otázkách, jsou navíc často nedostatečně jazykově vybaveni. Jsou vystaveni vlivu pracovních agentur⁵⁰, které mají tendenci zneužívat jejich tíživé situace. Řada imigrantů se ve snaze dostat do ČR zadlužila (uváděni jsou zejména Vietnamci) a mnoho z nich nemá platné pracovní povolení či jim hrozí jeho propadnutí. V situaci zadluženosti (často i své rodiny) mají malou motivaci k návratu do své vlasti.

Integrace cizinců je upravena ve vládním dokumentu **Koncepce integrace cizinců na území České republiky**.⁵¹ Klade důraz spíše na právní stránku integrace (např. délka pobytu cizince v ČR). Jako cílovou skupinu integrace uvádí dlouhodobě legálně usazené cizince žijící na území ČR min. 1 rok.

Koordinační roli v oblasti integrace cizinců má od r. 2004 na starost **Komise ministra práce a sociálních věcí pro integraci cizinců** (zřizovatelem je Ministerstvo práce a sociálních věcí.) Mezi oblastmi podporované MPSV patří zejména následující zlepšování

⁴⁹ <http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=113&idArt=132>,

⁵⁰ Činnost a odpovědnost pracovních agentur, které se často zabývají organizací příjezdu a zaměstnávání cizinců, není dostatečně kontrolována. Pracovníci se stávají oběťmi nelegálního vydírání a šikany. Situaci cizinců v ČR se dlouhodobě zabývá např. právník Pavel Čížinský (působící v Poradně pro občanství, občanská a lidská práva - <http://www.poradna-prava.cz>)

⁵¹ Koncepce byla přijata vládním usnesením č. 1266 v r. 2000), zdroj NAPSÍ, s. 48.

informovanosti cizinců a občanů (patří sem rovněž mediální prezentace), rozvoj sociálního a právního poradenství pro cizince, podpora vzdělávání zaměřeného na osvojení si jazyka i jiné kvalifikace, podpora uplatnění cizinců na trhu práce, rozvoj kulturního a náboženského života, vztahy cizinců a jejich komunit s občany, podpora vzdělání státních úředníků, podpora vzniku NNO zabývajících se integrací cizinců, budování a činnost komunitních a multikulturních center, prevence intolerance, rasismu a diskriminace.

5.6. Bezdomovci

Bezdomovci se začali vyskytovat na území ČR po r. 1989 (předtím se jednalo o jev spíše okrajový). Bezdomovci patří k nejextrémnější formě sociálního vyloučení. Jedná se o skupinu jejíž počet a struktura není dostatečně zmapována. Neexistují komplexní informace o počtech (dostupné jsou pouze výsledky dílčích sčítání např. v Praze a Brně).

Rovněž pojem bezdomovec není legislativně definován. Zákon č. 40/1993 Sb. o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky pouze označuje pojmem bezdomovec osobu bez státního občanství. Nejčastěji jsou tímto pojmem označovány osoby, které nemají žádnou střechu nad hlavou či žijí v provizorních přístřeších (chaty, odstavené vagony, maringotky, kůlny), na ulici, využívají charitativní zařízení (azylové domy, centra) či provizorní ubytování (noclehárny).

V r. 2004 bylo provedeno sčítání bezdomovců v Praze, které organizovaly neziskové společnosti. Sčítání bylo zaměřeno pouze na zjevné bezdomovectví, nezabývalo se skrytými formami bezdomovectví (osoby žijící v provizorních ubytovnách, podnájmy).

Dle tohoto sčítání bylo zachyceno 3096 osob, přičemž autoři samotného výzkumu odhadovaly že se jedná o 65-75% skutečného počtu těchto osob. (Ministerstvo, 2004:48) Z hlediska struktury : ženy činily pouze 14% z celkového počtu, jedním z důvodů může být skutečnost že ženy před životem na ulici upřednostňují nejisté partnerské vztahy jako dočasnou formu ubytování. Lidé do 25 let věku byly zastoupeny 14%, zato počet seniorů nad 60 let byl poměrně nízký - 8%. (Ministerstvo, 2004:48). V r. 2006 následovalo sčítání bezdomovců v Brně. Výsledky sčítání včetně struktury bezdomovců jsou uvedeny v tiskové zprávě vydané Magistrátem města Brna. Z celkovém počtu sčítaných činily muži 70%, ženy byly zastoupeny 28%. (Dostupné online:

[http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/Scitani%20bezdomovcu%20v%20Brne%202006%20\(tiskova%20zprava\).pdf](http://www.bezdomovci.eu/sad.ayrton.cz/storage/File/Scitani%20bezdomovcu%20v%20Brne%202006%20(tiskova%20zprava).pdf), cit. 13.5.2009).

Mezi nejčastější příčiny bezdomovectví jsou označovány tyto faktory: změny na trhu práce, změny ve struktuře rodin, nedostatečné zabezpečení podporovaného bydlení pro sociálně slabé, pro občany opouštějící ústavní zařízení. Nejčastější subjektivní příčiny jsou nezaměstnanost, nízká úroveň vzdělání, problémy v sociálních vztazích, užívání návykových látek a zdravotní postižení. Bezdomovectví s sebou nese řadu problémů které se kumulují: zhoršující se zdravotní stav osob žijících na ulici, kriminalita, nedostupnost služeb (nízká kapacita charitativních zařízení, azylových domů), zhoršená dostupnost zdravotní péče a sociálních služeb (např. častá absence dokladů u bezdomovců jim znemožňuje přístup k sociálním dávkám), zadluženost.

5.7. Osoby opouštějící ústavní zařízení

Do této skupiny patří osoby opouštějící ústavní výchovu (dětské domovy) a osoby po výkonu trestu odnětí svobody.

Tyto osoby často postrádají sociální zázemí, zejména funkční rodinné a sociální vztahy. Rovněž mají problémy po materiální stránce: často nemají zajištěno bydlení a zaměstnání. Mezi časté problémy propouštěných vězňů patří zadluženost plynoucí z předchozí trestné činnosti, dluhy na výživném či zdravotním pojištění.

U osob opouštějících ústavní výchovu je navíc značným problémem přechod z ústavního prostředí do běžného života a s ním spojené vysoké požadavky na samostatnost. Zatímco v zařízeních nemají možnost rozhodovat o svém životě a vše mají řízené a zajištěné personálem, po propuštění čelí řadě problémů.

Jistou pomocí jsou charitativní zařízení: např. domy na půl cesty, kde má klient možnost se pomalu adaptovat na život "venku", kapacita těchto zařízení je však omezená a nepokrývá zdaleka všechny osoby. Rovněž pomoc ze strany státu (post-penitární péče) není dostačující.

5.8. Ženy po mateřské dovolené, matky s malými dětmi, samoživitelky

Národní akční plán sociálního začleňování nezahrnoval tuto skupinu mezi cílovou skupinu sociálního začleňování. Nicméně na tuto skupinu se zaměřuje jak zákon o zaměstnanosti, tak Evropský sociální fond. Nezaměstnaností a s ní spojenými vedlejšími nepříznivými vlivy (chudoba, hrozba sociální exkluze) jsou ohroženy zejména ženy z těchto skupin: samoživitelky s dětmi, ženy ohrožené nezaměstnaností, ženy se základním vzděláním nebo bez vzdělání či s nízkou kvalitací, ženy vracející se na trh práce po mateřské dovolené, specifickou skupinu tvoří ženy po výkonu trestu či zdravotně handicapované nebo Romky.

Míra ekonomické aktivity žen v ČR patří mezi nejnižší v Evropě, podíl ekonomicky aktivních žen se snižuje. Míra nezaměstnanosti žen narostla v posledním desetiletí rychleji než u mužů. Dlouhodobá nezaměstnanost u žen je vyšší než u mužů. Průměrná výše mzdy tvořila v 90. letech 75% průměrné výše mzdy mužů (dostupné online: http://www.equalcr.cz/files/clanky/911/zaverecna_studie_analyza.pdf, cit. 15.5.2009). Rovněž výše důchodů u žen je nižší než u mužů.

Jejich situace je spojená s často ztíženými okolnostmi souvisejícími se skutečností, že ženy bývají v rodinách tím, kdo pečuje o dítě nebo o jinou závislou osobu. Je tedy na ně kladen větší nárok ohledně sladování rodinného a pracovního života.

Shrnutí

Tyto výše uvedené skupiny považuji za hlavní cílové skupiny sociální ekonomiky.

III. EMPIRICKÁ ČÁST

III. 1. Projekty zaměřené na posilování sociální ekonomiky, zejména komunitních služeb

Následující část práce seznámí s výstupy 10 projektů, u jednotlivých projektů bude popsána organizace – garant projektu, náplň činnosti organizace, cíle a cílové skupiny projektů, a popsány výstupy projektů a aktivity, které byly realizované v průběhu trvání projektu. V závěru bude provedena analýza cílových skupin s ohledem na výstupy.

Metoda: rešerše a analýza výstupů dostupných na webových stránkách projektů, webových stránkách organizací, doplňující informace byly čerpány ze sborníku produktů CIP EQUAL.

Výzkumná otázka empirické části:

-Jakým způsobem byl šířen koncept sociální ekonomiky v praktické činnosti českých organizací prostřednictvím výstupů projektů CIP EQUAL – zaměřených na posilování ekonomiku. (Sledované projekty byly zaměřeny na prioritu 2 – rozvoj podnikání.)

-Jaké cílové skupiny byly předmětem projektů. Jaké výstupy byly realizovány a pro které cílové skupiny jsou využitelné.

**Přehled projektů Priority 2 CIP EQUAL zaměřených na ROZVOJ PODNIKÁNÍ:
Posilování sociální ekonomiky (třetího sektoru), zejména komunitních služeb se
zaměřením na zvyšování kvality pracovních míst**

Přehled projektů Národní tématická síť (NTS) NTS C - Posilování sociální ekonomiky, zejména komunitních služeb		
	Název organizace	Název projektu
1.	Sdružení pro péči o duševně nemocné, Fokus Praha	Rozvoj sociální firmy
2.	Kazuist, s.r.o.	Beskydy pro všechny
3.	Farmí charita Starý Knín	Rozvoj sociálních služeb a reintegrace žen do trhu práce v malých sídlech venkovských oblastí
4.	Sdružení pěstounských rodin	Společně k integraci klientů Domů na půli cesty na trh práce
5.	Orfeus	Sociální ekonomika v ČR
6.	Centrum komunitní práce Ústí nad Labem, poradenská organizace	Komunitní plánování jako nástroj pro posilování sociální soudržnosti a podporu sociálního začleňování sociálně znevýhodněných osob na trhu práce
7.	Úřad práce v Chrudimi	Rozvoj sociálních služeb a vzdělávání pracovníků v sociálních službách
8.	Nový Prostor	DO-IT-FOR-YOU: Vytvoření nové služby pro pracovní integraci skupin ohrožených sociální exkluzí
9.	Svaz českých a moravských výrobních družstev	Podpora vzniku a rozvoje sociálních družstev (podniků) v regionech NUTS II - Moravskoslezský region, Jihovýchod a Střední Morava
10.	Hospicové občanské sdružení Cesta domů	Umírat doma je normální

:

III. 1. 1. Fokus o.s. - Rozvoj sociální firmy

FOKUS PRAHA o.s. vznikla v r. 1990. Impulzem pro vznik organizace byla potřeba změnit situaci v psychiatrické péči a podpořit systém reformy sociálních služeb. Posláním organizace je podpora lidí se zkušeností s duševní nemocí zvládat život a umožnit jim nalezení osobní realizace ve společnosti. Cílovou skupinou klientů jsou dospělé osoby.

Organizace uvádí jako nejčastější nemoci svých klientů schizofrenie, neurotické poruchy a poruchy nálad (např. deprese). (dostupné online: www.fokus-praha.cz, cit. 13,4.2009)

Členskou základnu organizace tvoří psychoterapeuti, socioterapeuti, pracovní terapeuti, psychiatři, psychologové, sociální pracovníky, odborníky ve vzdělávání a další pracovníky. Organizace využívá rovněž dobrovolníků.

Organizace poskytuje svým klientům služby v oblasti sociální podpory, vzdělávání, zaměstnávání, bydlení, aktivního trávení volného času.

Partner Projektů a jeho realizátorem je občanské sdružení Sananim.⁵²

Doba konání projektu: srpen 2005-prosinec 2007. (Projekt byl prodloužen do května 2008.)

web projektu: www.socialni-firmy.cz

Projekt reagoval na potřebu vytvoření alternativního uplatnění na trhu práce pro obtížně zaměstnatelné lidi.

Cíle projektu

Projekt si kladl vícenásobné cíle, které se vztahovaly k různým cílovým skupinám, jednak k příjemcům služeb - klientům samotné organizace (osoby znevýhodněné na trhu práce, tak odborné veřejnosti - personálu a pracovníkům a organizacím působícím v oblasti zaměstnávání znevýhodněných skupin na trhu práce, osobám duševně nemocným a uživatelům návykových látek (získání know-how ze zahraničí)

Cílem bylo rovněž vytvoření a ověření teoretického rámce fungování modelu sociálního podniku, který by následně byl aplikovatelný v rámci politik zaměstnávání sociálně znevýhodněných skupin.

Širším záměrem projektu bylo poskytnout **pracovní uplatnění osobám znevýhodněným na trhu práce**, vytvořit nová pracovní místa pro tyto osoby a **hledat inovativní řešení nerovnosti na trhu práce pro různé cílové skupiny**. Projekt si dále kladl za cíl **vytvořit dvě sociální firmy a ověření sociální firmy jako vhodného modelu pro zaměstnávání různých cílových skupin** na jejich chodu.

Jedním z cílů projektu bylo rovněž **informovat o problematice sociální firmy veřejnost**. (formou publikace o sociální firmě, konference, semináře pro zájemce o problematiku sociálního podnikání, otevřené dny v nově vytvořených sociálních firmách, webová stránka, leták o sociální firmě)

Hlavními cílovými skupinami projektu byly :

- Osoby se zkušeností s duševní nemocí (zejména dlouhodobě duševně nemocní lidé)
- Osoby se zkušeností drogové závislosti
- Další znevýhodněné skupiny

Přehled výstupů projektu: (blíže viz www.socialni-firmy.cz)

---

⁵² Organizace SANANIM se zaměřuje na poskytování služby v oblasti péče a léčby závislosti na nealkoholových drogách. Provozuje 9 hlavních programů, mezi které patří terénní programy, kontaktní centrum CADAS, denní stacionář, provozuje rovněž 2 terapeutické komunity v Němčicích a Karlově, doléčovací centrum s chráněnými byty, pracovní a sociální agenturu, drogové informační centrum. Součástí služeb jsou různé doprovodné programy, např. romský terénní program, program pro matky s dětmi, práce ve věznicích, vzdělávací aktivity a projekty. Od r. 2005 realizuje organizace projekty zaměřené na pracovní integraci klientů.

1) Sociální firma - výzva v podnikání 21.století

Příručka o sociální firmě, jeden z hlavních výstupů projektu vznikla ve spolupráci občanských sdružení Sananim a Fokus Praha. Příručka obsahuje **teoretické vymezení** sociální firmy, její charakteristiky a hlavní znaky, **standardy** sociálních firem, **případové studie** sociálních firem v ČR i příklady ze zahraničí. Tato publikace byla rovněž vydána v anglickém jazyce

Využitelnost pro cílové skupiny: zájemci o problematiku zaměstnání znevýhodněných osob, NNO, studenti, zástupci úřadů, zájemci o založení sociální firmy

2) Standardy sociální firmy

Standardy, které vymezují sociální firmu jako jeden z modelů zaměstnávání znevýhodněných osob. Stojí na třech základních pilířích - podnikání, zaměstnávání a podpora. Tato publikace byla rovněž vydána v anglickém jazyce (Social Firm Standards.) *Diversity Management_European Contributions to a Current Debate*

Jedná se o jednu ze společných aktivit zahraničního partnerství. Na publikaci se podílelo celkem 7 partnerství ze šesti zemí (ČR, Itálie, Francie, Německo, Velká Británie, Nizozemí). Publikace je v angličtině.

3) Zaměstnávání lidí s duševním onemocněním. Sociální firma a diverzita na pracovišti

grafická verze českého příspěvku do publikace Diversity Management

Český příspěvek se týkal **problematiky zaměstnávání duševně nemocných**. Byl zaměřen na **diverzitu v sociální firmě**, na to, jak řídit pracovní tým složený z osob ze znevýhodněním, zejména duševním onemocněním, i osob bez tohoto znevýhodnění. Obsahoval informace, jak řešit vzniklé problémy na pracovišti, jak vybírat a zaučovat nové zaměstnance sociální firmy, jak zajistit další profesní vývoj zaměstnanců a jakým způsobem organizovat práci v sociální firmě. Tato publika vyšla rovněž v anglickém jazyce pod názvem *Social firm - The challenge for 21th century enterprise.*

Mental Health Projects Tool Kit

Publikace byl společným výstupem italského, francouzského a českého partnerství.

Obsahuje popis situace v oblasti psychiatrické péče a zdravotních a sociálních služeb pro duševně nemocné v jednotlivých zemích včetně souboru kontaktů na jednotlivé národní i mezinárodní organizace, které se touto problematikou zabývali. Publikace je v angličtině.

Během projektu vznikly 2 nové sociální firmy:

Sociální firma Zahrada– Sociální firma Fokus zaměstnání pro osoby se zkušeností s duševní nemocí i bez. Vznikla transformací chráněné dílny. Ve firmě pracovali profesionální zahradníci a sociální pracovníci.(činnost – zahradnické práce: údržba trávníků, živých plotů, vysadba květin aj.) Zákazníci : Galerie hl. m. Prahy, Trojský zájem,

MČ Praha 7, Pražská botanická zahrada, majitelé soukromých zahrad v okolí. SF byla financována ÚP, Magistrátem hl. m. Prahy, vlastními příjmy a z projektu EQUAL.

(dostupné online: <http://www.socialnifirmy.cz/getdoc.php?id=439&sessid=bfa08ffbe386a0c85cb05e8292208e27#256,1>, cit. 16.4.2009)

Therapy restaurant, café a shop - Sociální firma SANANAM - navazuje na britské standardy sociálních firem, v prostoru Café therapy byl ověřovány standardy sociálních firem v ČR. Jednalo se o multifukční prostor zahrnující kavárnu, nekuřáckou restauraci, dětský koutek, obchod s keramikou, osvětové a informační aktivity aj. (Dostupné online: <http://www.socialnifirmy.cz/getdoc.php?id=440&sessid=bfa08ffbe386a0c85cb05e8292208e27#256,2>, Snímek 2, cit. 16.4.2009)

4) Během projektu byla realizována celá řada aktivit:

Konference, semináře, letáky, webové stránky, články v médiích - Projekt byl realizován za pomoci mezinárodní spolupráce, byl zapojen do mezinárodního partnerství Building Bridges, partneři byly z Itálie, Francie, Německa, Velké Británie a Nizozemí. Cílem mezinárodní spolupráce byla výměna informací a zkušeností z oblasti sociálních služeb, sociální a pracovní integrace lidí znevýhodněných na trhu práce, získání know-how z oblasti provozu sociálních firem. Výstupem mezinárodní spolupráce bylo několik **společných produktů** (kniha o duševním zdraví, publikace o sociální firmě, manuál o diversity managementu, webové stránky mezinárodních partnerů informujících o spolupráci, produktech a výstupech, videa o lidech s duševním onemocněním, publikace o nástrojích začlenění znevýhodněných osob na trh práce a podporu jejich podnikání, komparativní výzkum o podpoře soukromého podnikání, a E-Pod software - počítačový systém jako nástroj na podporu začínajícím podnikatelům. České organizace se účastnily části těchto aktivit, které jsou zmíněny v kapitole o výstupech projektu.

Součástí a vedlejší aktivitou, související s projektem, bylo zapojení organizací Fokus o.s. a Sananim o.s. do Národní tématické sítě C.

III. 1. 2. KAZUIST s.r.o - Beskydy pro všechny

webová stránka: <http://www.projekt-beskydy.cz/>

Projekt trval 35 měsíců (12/2005 - 5/2008)

Hlavním cílem projektu byl systémový rozvoj a diversifikace poskytovaných služeb třetího sektoru, spolupráce nevládních organizací v oblasti rozvoje nových forem poskytování sociálních služeb, které měly rozšířit příležitosti pracovního uplatnění, možnosti rozvoje vzdělávání, profesního růstu a zvyšování kvality zaměstnanců v sektoru sociální ekonomiky.

Specifické pro projekt bylo zaměření na rozvoj služeb podporujících sociální cestovní ruch. Organizace uvádí následující cíle projektu (dostupné online: www.equalcr.cz, cit. 9.4.2009): *zpřístupnění Beskyd všem - tedy i osobám, které ze zdravotních nebo jiných důvodů nejsou schopny uspokojovat své potřeby cestování a dovolených, podpoření rozvoj a posilování sociální ekonomiky, motivování subjektů komunitních služeb ke spolupráci, usnadnění rozvoje nových produktů a služeb prostřednictvím sociálních podniků, zvýšení kvality pracovních míst a socializace zdravotně postižených*

Cílové skupiny rozdělila organizace na primární a sekundární (dostupné online: www.kazuist.cz, cit. 11.4.2009)

Jako primární označuje tyto:

- osoby postižené nebo ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností
- osoby se zdravotním postižením

Sekundárními cílovými skupinami projektu byly :

komunitní sektor - sociální organizace, subjekty veřejné správy, zaměstnanci organizací komunitního sektoru, poskytovatelé služeb pro cestovní ruch (provozovatele služeb v oblasti stravování, pohostinství, cestovní kanceláře, turistická informační centra, a zaměstnanci těchto institucí)

Hlavním cílem projektu byl rozvoj sociální ekonomiky a podpora zakládání sociálních podniků za účelem vzniku nových pracovních příležitostí pro osoby znevýhodněné na trhu práce. Projekt usiloval o vytvoření nástroje na podporu nových pracovních příležitostí pro osoby znevýhodněné na trhu práce v Moravsko-slezském kraji. Zvláštností projektu bylo jeho zaměření na rozvoj cestovního ruchu (tzv. "cestovního ruchu pro všechny").

Organizace označuje jako specifické cíle projektu následující: (dostupné online: www.kazuist.cz, cit. 11.4.2009)

- zpřístupnit Beskydy pro všechny, tedy i osoby které ze zdravotních nebo jiných důvodů nebyly schopny uspokojit své potřeby cestování a dovolených
- podpora rozvoje a posilování sociální ekonomiky

- přimět subjekty komunitních služeb ke spolupráci
- rozšířit služby a produkty sektoru sociální ekonomiky v oblasti cestovního ruchu a zároveň rozšířit možnosti sektoru sociální ekonomiky v oblasti poskytování nových pracovních míst
- umožnit rozvoj nových produktů a služeb prostřednictvím sociálních podniků
- rozvoj lidských zdrojů působících v oblasti sociální ekonomie prostřednictvím inovativních vzdělávacích metod
- rozvíjet kompetence absolventů v oborech cestovního ruchu

Výstupy a aktivity projektu:

Projektové výstupy měly 2 hlavní skupiny: sociální inkubátor a sociální observatoř

1) Sociální inkubátor – poradenské a vzdělávací nástroje, které měly za úkol připravit cílové skupiny na sociální podnikání. Patří do něj:

- vzdělávací programy a akreditované kurzy
- motivační programy, zaměřené na vzdělávání zaměřené na rozvoj kompetencí a motivaci pro práci v sociálním podniku (rozsah činil 50 vyučovacích hodin)
- bilance sociálních kompetencí – diagnostický nástroj měřící úroveň sociálních kompetencí
- školení pro sociální podnik
- informačně motivační produkt sociální podnik (brožura)

2) Sociální observatoř: nástroj spočíval v poskytnutí přístupu regionu Beskyd pro osoby se zdravotním postižením. Sociální observatoř vedla k rozvoji podnikatelských příležitostí, jednalo se o tyto dílčí výstupy:

- studie architektonických bariér
- studie tzv. "bílých míst" ve službách v oblasti cestovního ruchu
- tvorba ochranné známky "Bez bariér"- udělovaná na základě dotazníků zařízením cestovního ruchu která splní určitá kritéria přístupnosti pro osoby se zdravotním znevýhodněním.
- projektový portál přístupný všem zájemcům z řad široké veřejnosti. Obsahuje databázi zařízení která obdržela certifikát bezbariérovosti.
- průvodce produkty podpory („Vademecum“)

Popis výstupů: (dostupné online: www.kazuist.cz, cit. 11.4.2009)

Sociální podnik je ...

Jedná se o příručku, která usiluje srozumitelnou formou vysvětlit pojem sociální podnik a jeho základní atributy. Příručka byla vytištěna v nákladu 200 ks.

Tutoring

Tutoring je poradenský program pro pracovníky vznikajících nebo již existujících sociálních podniků, zaměřený na pomoc při řešení problémových oblastí nebo předcházení možným problémům a na rozvoj kompetencí managementu sociálních podniků. Probíhal formou tzv. tutoriálů - skupinových setkání a diskusí na vyhlášené téma. Jeden tutoriál měl rozsah cca 1,5 dne.

Tématická zaměření tutoriálů byly:

Ekonomika a financování v sociálním podniku,

Marketing sociálního podniku aneb Jak uspět na trhu, září 2007

Lidské zdroje v sociálním podniku, říjen 2007

Fundraising a regionální spolupráce

Programy byly pro účastníky bezplatné.

Asistenční minimum

Jednalo se o vzdělávací program zaměřený na seznámení se s problematikou zdravotního postižení, představení služby osobní asistence a na možnosti rozšíření služeb v cestovním ruchu pro osoby se zdravotním postižením. Rozsah kurzu byl 24 hodin (3 dny). Za absolvování tohoto kurzu byly "přiděleny" certifikační body, potřebné pro získání značky Bez Bariér (proškolený personál bylo jedno z certifikačních kritérií). Program byl bezplatný.

Obsah kurzu tvořil úvod do nauky o životě a zdraví, úvod do speciální pedagogiky, fenomenologie života ztíženého handicapem, tvorba životního stylu handicapovaných, komunikační dovednosti, vybrané kapitoly ze zdravotních disciplín včetně minima první pomoci, asistenční služba, exkurze do vybraných zařízení.

Kompetence zaměstnanců pro práci v sociálním cestovním ruchu

Jednalo se o vzdělávací program, který byl určen zejména pracovníkům stravovacích a ubytovacích zařízení, případně pracovníkům sociálních služeb, pro které je problematika sociálního cestovního ruchu součástí jejich pracovních zájmů. Kurz byl zaměřen na rozvoj znalostí a dovedností potřebných k rozvoji služeb pro klientelu se zdravotním postižením. Kurz probíhal ve dvou dnech na některém z turistických zařízení a byl ukončen prezentací námětů pro rozvoj sociálního cestovního ruchu v reálných podmínkách. Za absolvování tohoto kurzu byly "přiděleny" certifikační body, potřebné pro získání značky Bez Bariér. Program byl bezplatný.

Obsah: Cestovní ruch a osoby se zdravotním postižením, komunikace, měkké dovednosti, sociální rehabilitace, asistenční služby, finanční zdroje a legislativa.

Kompetence studentů/absolventů pro práci v sociálním cestovním ruchu

Jednalo se o vzdělávací program, který byl určen studentům oboru cestovní ruch se zaměřením na rozvoj kompetencí pro práci v sociálním cestovním ruchu. Kurz byl pilotně

ověřován v rámci dvousemestrálního povinně volitelného předmětu na Vysoké škole podnikání v Ostravě.

Obsah: cestovní ruch (trendy, typologie, služby, možnosti podnikání v cestovním ruchu aj.), specifické formy cestovního ruchu, somatopatologie, marketing cestovního ruchu.

Rozsah činil 40 vyučovacích hodin.

Modifikace: akreditovaný rekvalifikační program pro absolventy oboru cestovní ruch, jehož cílem byla příprava na práci v sociálním cestovním ruchu. Rozsah programu činil 125 hod. Oproti studijnímu předmětu obsahoval navíc témata lázeňské služby, gastronomie a hotelnictví, průvodcovské služby v cestovním ruchu, manažerské metody a techniky, psychologie a sociologie, komunikační dovednosti a praxi. Program byl ukončen zpracováním a obhajobou závěrečné práce na zadané téma.

Info-produkt kurzu "Jak založit a vést sociální podnik" V období od 30.10. do 24.11.2006 probíhal ve vzdělávacím zařízení - Institut Rozvoje Podnikání, s r.o. (Michálkovičká 1859/226, 710 00 Slezská Ostrava) - vzdělávací kurz "Jak založit a vést sociální podnik".

Účastníci probrali témata jako např. motivace a psychologie práce, organizačně právní formy podnikání, jak vytvořit podnikatelský záměr pro sociální podnik, ekologie a hygiena práce, zdroje financování pro založení a provozování sociálního podniku, finanční a marketingový plán sociálního podniku, daňová problematika a další.

Kurz byl ukončen obhajobou podnikatelského záměru.

Slovníček pojmů - Slovníček klíčových pojmů projektu "Beskydy pro všechny".

Partneři

Národními partnery projektu byly organizace: Hospodářská rozvojová agentura Třinecka, Podnikatelské centrum s.r.o., Slezská diakonie, Institut Rozvoje Podnikání s.r.o., Národní asociace pro rozvoj podnikání, RPIC-VIP s.r.o., Trianon o.s. , Kvalifikační a personální agentura o.p.s., UNIHOST - Sdružení podnikatelů v pohostinství, stravovacích a ubytovacích službách ČR, SILVER B.C. s.r.o, Regionální rada rozvoje a spolupráce se sídlem v Třinci.

Projekt byl rovněž zapojen do mezinárodního partnerství, kde spolupracoval se čtyřmi organizacemi - Futuro Remoto - Itálie, Immenso, Itálie, Trading up, Velká Británie, Equal Crea, Španělsko.

III. 1. 3. Farní charita Starý Knín - Rozvoj sociálních služeb a reintegrace žen do trhu práce v malých sídlech venkovských oblastí

Doba trvání projektu – od 2005 do 30.6.2008

Garantem projektu byla církevní právnická osoba Farní Charita Starý Knín.

Na projektu spolupracovala s organizací Srdce Čech o.p.s., která sdružuje 134 obcí a s Arcidiecézní charitou Praha, s Klubem mladých Evropanů a dalšími partnery.

Představení instituce:

Farní charita Starý Knín je církevní právnická osoba zaměřená na pomoc starým, nemocným i jinak potřebným lidem. Existují od r. 1993, působí v rámci celorepublikové sítě farních, oblastních a diecézních charit. Organizace je zaměřená na poskytování terénních domácích zdravotních a sociálních služeb.

Organizace provozuje středisko Charitní ošetrovatelské služby - ChOS, která poskytuje domácí zdravotní službu cca pro 25 vesnic. Rovněž provozují Oblastní centrum charitních sociálních služeb OCCHSS, které bylo v r. 2005 tvořeno čtyřmi středisky. Tyto střediska zabezpečovala pečovatelskou a asistenční službu (úkony denní hygieny, jednoduché ošetrovatelské úkony, donášku oběda, topiva, nákupy, udržování domácnosti, praní prádla apod. V rámci těchto činností organizace vyhledává vhodné spolupracovníky pro svou činnost.

V r. 2005 měla Farní Charita 45 zaměstnanců, starala se o 137 klientů. (Zdroj Bulletin projektu 2005, s. 9, dostupné online)

Zdůvodnění projektu (dostupné online: www.equalcr.cz, cit.10.4.2009)

Projekt reagoval na potřeby cílové skupiny - žen, zejména po mateřské dovolené.

V bulletinu projektu z 2005 je uvedeno:

Cílovou skupinou jsou ženy z vesnických oblastí, zejména po mateřské dovolené,

Pracovní uplatnění žen (zejména po mateřské dovolené) ve venkovských oblastech je komplikované. V místech bydliště je zpravidla vysoká nezaměstnanost, za práci je potřeba dojíždět, což při nutnosti současné péče o děti je obtížné. Život na vesnici pro mladé lidi kteří odcházejí za prací do města slábne – vede k úpadku venkova.

Naproti tomu na vesnicích přibývá starých a bezmocných lidí, kterým chybí podpora mladé generace. Navíc je oslaben rozvoj sociálních služeb, bulletin projektu uvádí : na vesnici s 300 obyvateli se nachází 20 občanů kteří si nejsou schopni zajistit základní podmínky důstojného života (osobní hygiena, návštěva lékaře, nákupy).

Cílem projektu bylo ověřit možnost poskytování terénní sociální služby (pečovatelské a asistenční služby) pro opuštěné seniory v oblastech rozlehlých venkovských regionů a tím

zároveň pomoci nezaměstnaným ženám v těchto oblastech nalézt zaměstnání. Projekt usiloval o vytvoření systém proškolení pro cílové skupiny, které budou poskytovat služby seniorům žijícím v menších obcích. Pracovní náplň byla zejména orientována pro pečovatelky a osobní asistentky. Cílové skupině měl projekt přinést flexibilní možnost nastavení pracovního úvazku.

Projekt byl zaměřen na 2 hlavní cílové skupiny:

- senioři, pro které chtěl projekt „nalézt způsob důstojného života v jejich vlastním domově co nejdéle“ (Bulletin 2005, s. 2) dostupné online

<http://www.charita.novyknin.net/data/bulletin2005.pdf>, staženo 10.4.2009

- pomoc nezaměstnaným ženám ve venkovských oblastech najít pro ně vhodné zaměstnání

Cílové skupiny:

Prioritní cílovou skupinou projektu byly nezaměstnané mladé ženy v malých obcích. Pro ně byla připravena možnost nového profesního uplatnění, zvýšení odborné kvalifikace a osobního růstu.

Druhou cílovou skupinu tvořily neziskové organizace působící v oblastech sociálních a zdravotnických služeb, které měly zázemí ve venkovských regionech.

Pro tyto NNO byl pracován manuál shrnující zkušenosti z realizace projektu, který měl plnit funkci návodu jak zavádět terénní sociální služby.

Třetí cílovou skupinu tvořila široká veřejnost, od které zástupci projektu očekávali rovněž podporu.

Diseminace projektu:

Zástupci organizace zřídili kancelář v Praze na Národní třídě, o svých aktivitách na projektu informovali postupně osoby z politické reprezentace včetně, oslovili řadu poslanců a senátorů .

Cílem bylo oslovit ty osobnosti, které se podíleli na vytváření legislativních podmínek pro rozvoj sociálních služeb a informovat je, „aby rozhodující politici vycházeli ze znalosti situací na venkově a s možnostmi jejího řešení“. (Bulletin, s. 5, dostupné na <http://www.charita.novyknin.net/data/bulletin2005.pdf>, staženo 10.4.2009)

Veřejnost byla rovněž informována o projektu v rozhlasových stanicích BBC, Radia Proglas a v různých denících a časopisech.

Mezinárodní partnerství

V rámci projektu organizace uzavřela partnerství s několika zahraničními subjekty.

Terra di Protetik – partneři Itálie, Řecko, Francie, italské partnerství - Creare imprese sociali in campo turistico nelle realtà montane della Lombardia., řecké partnerství DYEKO

Výstupy projektu:(blíže viz www.equal.cz a Sborník produktů CIP EQUAL, s.81-82)

Účast pracovníků na přednáškách a školeních souvisejících s náplní práce či s projektem EQUAL.

Bylo proškoleno 35 pracovníků v každém roce trvání projektu.

Úvodní školení 30 pracovníků, instruktážní školení 24 pracovníků

Dvoudenní školení (společně s vodní záchranou službou - 15 pracovníků)

Přednášky a prezentace

Instruktážní film + DVD obsahující praktické informace o implementaci produktu do praxe.

Manuál zkušeností z projektu – návod pro zájemce z řad NNO o poskytování sociálních služeb, jak založit a vést organizaci, která by pracovala na základě metody vyvinuté během projektu.

Aktivity projektu: (zdroj: <http://www.charita.novyknin.net/index.php?id=19>, staženo 15.4.2009)

Během projektu byly realizovány 2 hlavní skupiny aktivit: pilotní ověřování v terénu a zajišťování publicity projektu.

Byly realizovány tyto aktivity: ovlivňování politické sféry na celostátní úrovni,

Ovlivňování politické sféry na krajské úrovni (posilování spolupráce s veřejností v místě pilotního ověřování), ovlivňování politické sféry na komunální úrovni mimo Středočeský kraj (kontrola kvality poskytované péče, ovlivňování politické sféry na komunální úrovni

ve Středočeském kraji), ovlivňování skrze media (zajištění plošné komunikace), Vytvoření filmu , navázání sítě veřejných osobností, výzkum a rešerše (informování o projektu

v informačních sítích NNO, vzdělávací koncepce, krajské výjezdní akce, účast na mezinárodních konferencích, příprava materiálů – informační materiálů a DVD, vytvoření

Manuálu, poslední zmiňovanou aktivitou byl fundraising..

III. 1. 4. Dům na půli cesty - Společně k integraci klientů domu na půl cesty na trh práce

Doba konání projektu:2005-2008

Partneři projektu: MÚ Pohořelice , HPM TEC , ÚP Brno – venkov, Sdružení LEDOVEC, DD Bojkovice, Sdružení MARISA

Mezinárodní partneři: Italská univerzita A.U.S.L., Palermo , Hefaistos - pražská organizace s mezinárodní působností , OZ Koala (Slovenská republika) , Alexu (Slovenská republika), Sdružení na pomoc lidem s mentálním postižením (Slovenská republika).

Popis projektu:(blíže viz www.pestouni.cz, <http://www.socialni-ekonomika.cz/se-index.php?id=9>, cit. 13.4.2009)

Projekt se zabýval začleněním sociálně znevýhodněných klientů Domů na půli cesty na trh práce.

Cílovou skupinou byli klienti Domů na půli cesty ve Velkém Dvoře u Pohořelic.

Jednalo se o mladé lidi, odcházející po dosažení plnoletosti z ústavní péče, kteří v Domě na půli cesty nalézají přechodné bydlení i zaměstnání.

Klienti často mají nižší vzdělání a chybí jim praxe, jejich uplatnění na pracovním trhu je problematické.

Projekt vytvořil pracovní program, který byl realizován v areálu domu na půli cesty.

Program byl zaměřen na ekologické zemědělství. V tomto domě klienti trénovali pracovní návyky, získávali znalosti které mohli využít při následném samostatném vstupu na trh práce. Pracovní program byl doplněn o vzdělávací program.

Tento pracovní vzdělávací program by měl vést nejen i integraci znevýhodněných osob na trh práce ale rovněž sloužit jako inspirace pro sociální zařízení podobného typu. (zdroj: www.equalcr.cz)

Cíle projektu:

Projekt si kladl za hlavní cíl „*vytvoření komplexního modulového systému který měl mladým lidem s nízkou kvalifikací a s handicapem výchovy pomáhat při získávání pracovního místa a dalšího vzdělávání.*“ (Zdroj: <http://www.socialni-ekonomika.cz/se-index.php?id=9>, staženo 13.4.2009)

Cílové skupiny projektu

Primární cílovou skupinou projektu tvořili mladí lidé, kteří měli v důsledku svého handicapu ústavní výchovy problém začlenit se do vzdělávacího systému a na pracovní trh. Sekundární skupinou projektu byly organizace pracující v podobné oblasti, projekt počítal s využitím vytvořené metodiky a programu jako inspiraci pro jejich činnost.

Výstupy projektu

Odstaňování bariér na pracovním trhu (zlepšování přístupu k znevýhodněné mládeži)
Pořádání vzdělávacích kurzů a přednášek (např. přednášky které měly vést k získávání pracovních návyků na následující oblasti: včelařství, eko-pěstitelství, chovatelství, stolařství, jezdeckví na koních a výcvik koní).

Dále byly poskytnuté kurzy, které byly zaměřeny na osvojení sociálních dovedností klientů:

Oblasti kurzů: Zážitková pedagogika, Outdoorové kurzy, Environmenální výchova genderů, Kurzy PC gramotnosti, Psychologie v životní praxi, Výuka uměleckých technik a alternativních technologií staveb

III. 1. 5. Orfeus o.s. - Sociální ekonomika v ČR

Trvání projektu 2005-2008

Web projektu: <http://www.hefaistos.org>

Web organizace: <http://www.orfeus-cr.cz/>

Projekt byl realizován ve spolupráci se zahraničními organizacemi zdravotně postižených (Chorvatsko, Španělsko, Itálie, Slovensko, Polsko).

Představení a činnost organizace

Organizace: ORFEUS je občanské sdružení zdravotně postižených. Jejím základním cílem stanoveným ve stanovách je „dosažení rovnoprávného postavení zdravotně postižených občanů a rodičů zdravotně postižených dětí ve společnosti.“(viz Stanovy ORFEUS o.s., Článek 2, dostupné na <http://www.orfeus-cr.cz>, cit. 12.4.2009).

Tento cíl se snaží naplnit za pomoci účasti na tvorbě právních předpisů souvisejících se zdravotně postiženými. Organizace ve své činnosti usiluje o vyrovnávání příležitostí zdravotně postižených, má široký záběr aktivit: poskytuje poradenství, organizuje vzdělávací aktivity, pořádá sportovní a kulturní akce. Jejím polem působnosti je rovněž poskytování nejrůznějších služeb zdravotně potřebným: individuální pomoci zdravotně postiženým občanům, služby sociální péče a služby sociální intervence, provoz centra denních služeb, osobní asistence, organizace nákupu kompenzačních pomůcek aj. Pro odbornou veřejnost je dostupná knihovna, ve které jsou soustředěny materiály týkající se problematiky sociální ekonomiky a souvisejících témat.

Cíle projektu:

Hlavním cílem projektu bylo „nalezení možností, způsobů a podmínek pro vytvoření příležitostí, které by umožnily skupinám ohroženým sociální exkluzí vrátit se zpět – tj. sociální inkluzi“. (dostupné online: www.hefaistos.org, cit. 12.4.2009)

Aktivity:

Organizace vypracovala základní postuláty sociální ekonomiky (viz příloha), zpracovala návrhy pro legislativní úpravu daní, finančnictví a školství.

Na území vybraných regionů zahájila pilotní projekty, ve kterých usilovala o ověření průběžných výsledků hledaných systémových řešení v praxi.

Jedním z cílů projektu bylo vytvoření systémového řešení, které by umožnilo zavedení sociální ekonomiky do praxe. Z tohoto důvodu byly v rámci projektu hledány legislativní a systémové opory v praxi. (www.equalcr.cz)

V rámci projektu byla uskutečněna řada pracovních partnerských setkání a konferencí, během kterých se vedle vyhodnocení výsledků projektu upřesňovaly společné aktivity.

Cílové skupiny: Dlouhodobě nezaměstnaní, zdravotně postižení a mladí lidé. Na stránce projektu je uvedeno „Cílem je pomoci občanům ohroženým sociální exkluzí. Ale také pomoci subjektům, které s těmito cílovými skupinami přicházejí do styku, a v jistém momentě se samy stávají (přechodně, ale i dlouhodobě) cílovou skupinou. Rovněž tak i jiným organizacím, ať ziskového či neziskového charakteru, které jsou v přímém nebo přeneseném styku s cílovými skupinami. Pro úspěšné naplnění cílů je potřeba přibrat i skupiny, které se přímo vytváření podmínek pro pracovní příležitosti zabývají, včetně podnikatelů, živnostníků apod.“ (Dostupné online: <http://www.hefaistos.org/?q=cs/node/4>, staženo 1.5.2009)

Aktivity

Aktivity projektu byly zaměřené jednak na cílové skupiny z řad občanů ohrožených sociální exkluzí, tak na subjekty přicházející do styku s těmito skupinami. Aktivity byly realizovány ve více úrovních: usilovaly jednak o celospolečenský dopad, tak i o individuální dopad na krajské, komunitní úrovni či konkrétní individuální pomoc.

V rámci projektu byly realizovány tyto aktivity: (zdroj: dostupné online: <http://www.hefaistos.org/?q=cs/node/4>, staženo 1.5.2009)

-dotazníky, přímá sociologická a jiná šetření (s cílem „vtažení kompetentních aktérů do procesu“). Součástí byly pilotní projekty, které měly ověřit uplatnitelnost návrhů v praxi.

-rozšiřování povědomí občanů ČR o existenci "sociální ekonomiky" – pořádání konferencí o sociální ekonomice.

- příprava a návrh legislativních úprav, umožňujících realizovat záměry spojené se sociální ekonomikou, zejména v oblasti chápání tvorby nových zatím nedefinovaných regulí pro vznik výrobních, obchodních či jiných společností, které by dávaly obcím větší flexibilitu při možnostech jejich zakládání, kontrole, podpoře i rušení (likvidace).

- vytvoření nových školních oborů, které byly zaměřeny na přípravu odborníků na sociální ekonomiku a jejich další vzdělávání.

Hlavní výstupy projektu:

- 1) Příručka přístupu k řešení problematiky zaměstnávání osob ohrožených sociálním vyloučením pro obce, pro nestátní neziskové organizace
- 2) Sociální ekonomika. Návrh studijního programu pro vysoké školy, pro vyšší odborné školy. Návrh vyučovacího předmětu pro střední školy (s maturitou). Návrh obsahu doškolení pro zaměstnance obcí a institucí.
- 3) Sociální ekonomika. Návrh legislativních úprav.
- 4) Postuláty sociální ekonomiky

Výstupy z činností:

I. Workshops, konference, semináře

1) Workshop v Prachaticích s mezinárodní účastí 40 účastníků, účastníci seznámeni s projekty Hefaistos a Beskydy pro všechny, seznámeni s formami činnosti NNO působící v oblasti integrace sociálně vyloučených skupin v oblasti Prachatic (Výstup: prezentace)

2) Konference Sociální vyloučení a sociální ekonomika – Praha 2007

150 písemných pozvánek všem obcím III. stupně, organizace věnující se problematice SE, zástupci akademického prostředí, občanská sdružení pracující s cílovými skupinami, – konference Hefaistos a Social Enterprise, FETWE, Sdružení pěstounských rodin. Při příležitosti konference byla uskutečněna tisková konference, kde byly přítomni zástupci tisku. Účastníci 75 osob 1 kol a 80 osob – 2 kolo

výstup: Publikace: Sociálně vyloučení a sociální ekonomika

Sborník materiálů z konference s mezinárodní účastí Projektu HEFAISTOS a Podpora klientům Domu na půli cesty k uplatnění na trhu práce.

3) Konference Sociální ekonomika v ČR – 200 účastníků (zástupci samosprávy a státní správy, ministerstev, různých institucí a cílových osob)

4) Mezinárodní konference Hradec Králové

Celostátní odborný seminář věnující pozornost uplatnění sociální ekonomiky v rozvoji zaměstnanosti sociálně vyloučených skupin (problematika zvyšování zaměstnanosti matek s dětmi, absolventů škol bez praxe a osob v předdůchodovém věku,

Celostátní odborný seminář „Úloha sociální ekonomiky ve zvyšování zaměstnatelnosti sociálně vyloučených skupin obyvatel České republiky

II. Hodnotící dotazníky⁵³, které byly podkladem pro vypracování sociologického průzkumu

Cílové skupiny, které byly dotazovány:⁵⁴

Zástupci cílových skupin (znevýhodnění občané)

Obce

Podnikatelé

Národností menšiny

Zástupci majority (respondenti náhodně vybraní na ulici, všeobecný dotazník).

Návštěvníci veletrhu NNO z řad zástupců NNO

Účastníci speciální výstavy Non-handicap 2008 pro osoby se zdravotním postižením

Žadatelé o zaměstnání a účast na rekvalifikačním kurzu z řad osob se zdravotním postižením⁵⁵

Čtenáři občasníku Poutník ORFEUS

Účastníci akce „Den zdraví“ z řad znevýhodněných občanů i majority

III. Sociologický průzkum využitelný pro subjekty pracující v oblasti sociální ekonomiky. Jeho výstupem je text **„Sociální ekonomika v ČR: Zpráva z průzkumu názorů zainteresované veřejnosti** pro občanské sdružení Orfeus Praha, v rámci projektu HEFAISTOS, zpracovaná Agenturou TIMA Liberec⁵⁶

IV. Činnost HEFAISTOS v rámci Národní tématické sítě C

V rámci Iniciativy Společenství EQUAL představují Národní sítě komunikační platformu pro dialog mezi tvůrci inovativních řešení, odborníky z praxe a těmi, kdo tvoří relevantní politiky. V rámci této činnosti sdílejí účastníci své zkušenosti. Národní tématické sítě byly ustanoveny na úvodní konferenci v únoru 2006, kde byly v rámci NTS projekty rozděleny do skupin který se zabývaly těmito otázkami:

(dostupné online: [www. http://www.hefaistos.org/?q=cs/node/51](http://www.hefaistos.org/?q=cs/node/51), podrobný popis tématických sítí včetně informací o jejich činnosti je dostupný na <http://www.equaler.cz/clanek.php?lg=1&id=19>, cit. 18.4.2009)

---

⁵³ Formuláře dotazníků jsou dostupné na <http://www.hefaistos.org/?q=cs/node/56>, staženo 18.4.2009)

⁵⁴ Pro každou cílovou skupinu byl vypracován zvláštní dotazník, Shrnutí poznatků (kromě vyhodnocení jednotlivých dotazníků) bylo využito v publikaci Sociální ekonomika v ČR. Zpráva o sociologickém šetření, jejímž autorem je PhDr. Oldřich Čepelka (duben 2008, Orfeus)

⁵⁵ Rekvalifikační kurz prováděla Agentura Pancet.

⁵⁶ PhDr. Oldřich Čepelka: Sociální ekonomika v ČR; Zpráva z průzkumu názorů zainteresované veřejnosti pro občanské sdružení Orfeus Praha, v rámci projektu HEFAISTOS, zpracovaná Agenturou TIMA Liberec, Pro občanské sdružení Orfeus Praha, Agentura TIMA Liberec, 2006. Tato publikace je volně ke stažení na <http://www.hefaistos.org/?q=cs/node/55>

Zlepšování přístupu a návratu na trh práce pro osoby obtížně integrovatelné

Proces zakládání podniků a rozvoj individuálního podnikání

Posilování sociální ekonomiky, zejména sociálních služeb (Národní tématická síť C)

Podpora adaptability a celoživotního učení

Rovné příležitosti mužů a žen

Integrace na trhu práce pro cizince a osoby ohrožené rasovou nesnášlivostí.

Rozvojoví partneři projektu: (Zdroj: <http://www.equalcr.cz/clanek.php?lg=1&id=721>, cit. 1.5.2009)

Město PRACHATICE, Centrum sociálních služeb, o.p.s., VŠ veřejné správy a mezinárodních vztahů v Praze, o.p.s., Svaz českých a moravských výrobních družstev, OMNI TEMPORE o.p.s., Obec Slovákov v ČR, o.s., Statutární město Liberec, Spolkový dům Mariany Berlové, o.s.

III. 1. 6. Centrum komunitní práce Ústí nad Labem - Komunitní plánování jako nástroj pro posilování sociální soudržnosti a podporu sociálního začleňování a předcházení sociálnímu vyloučení sociálně znevýhodněných osob na trhu práce

Zdůvodnění projektu

Sociální ekonomika ČR je z významné části tvořena neziskovými organizacemi, které působí ve všech oblastech veřejného života, především však v oblasti sociálních služeb, zdravotnictví, ochrany lidských práv, integrace a zaměstnávání sociálně znevýhodněných občanů.

„Výhodou zapojení neziskových organizací je flexibilní reakce na potřeby znevýhodněných skupin na trhu práce a ve společnosti, operativní schopnost reakce na potřeby obcí, krajů, úřadů práce i státu, akceschopnost při zřizování chybějících komunitních služeb na daném území a propojování mezisektorové spolupráce v regionálním měřítku – a to vše díky nástroji komunitního plánování.“ (dostupné online www.komunitniplanovani.cz, cit. 19.4.2009)

Projektu Komunitního plánování rozděloval 4 hlavní cílové skupiny:

Zadavatelé – obce, kraje, úřady práce, Ministerstvo práce a sociálních věcí

Zaměstnavatelé – malé a střední podniky, velké podniky, sociální podniky, osoby samostatně výdělečně činné

Poskytovatelé – organizace zřízené obcí, krajem nebo státem, nevládní neziskové organizace, fyzické a právnické osoby

Uživatelé – duševně nemocní, mentálně postižení, lidé abstinující z drogové závislosti, senioři, zdravotně postižení, etnické menšiny, lidé v přechodné krizi, absolventi a mladí nezaměstnaní

Přínos výstupů projektu komunitní plánování pro jednotlivé cílové skupiny:

Každé cílové skupině měl projekt přinést určité rozšíření možností plynoucích z osvojení si metod komunitního plánování.

Zadavatelům měl projekt pomoci v následujících oblastech: rozhodování v místě o síti sociálních služeb, pomoci jim k efektivnímu vynakládání finančních prostředků z veřejných rozpočtů, analyzovat potřeby uživatelů služeb a naplňovat standardy MPSV.

Pro **zaměstnavatele** představoval projekt nové možnosti jak vytvářet nové pracovní příležitosti pro znevýhodněné skupiny, získat peníze z Evropské unie, aktivně se podílet na politice zaměstnanosti, zapojit se do rozvoje místní komunity a zvýšit svou konkurenceschopnost na trhu

Poskytovatelé by se měli naučit získat finanční prostředky z veřejných rozpočtů, plánovat rozvoj svých služeb, spolupracovat v místní síti služeb a zvýšit odbornost zaměstnanců organizací.

Pro **koncové uživatele** komunitního plánování měl projekt přinést rozvoj svépomocné aktivity uživatelů služeb, rozvíjet nové služby k uspokojování nenaplňovaných potřeb, získat více informací a zvýšit jejich podíl na rozhodovacích procesech v komunitě.

Cíle projektu byly rozděleny na tuzemské a mezinárodní: (Viz průvodce projektem, s. 5, dostupné online www.komunitniplanovani.cz, cit. 19.4.2009)

-zvvyšování profesního růstu a kvality práce zaměstnanců sektoru sociální ekonomiky v oblasti komunitního plánování

-posilování absorpční kapacity a dovedností neziskového sektoru a jeho spolupráce se zadavateli, poskytovateli, zaměstnavateli a uživateli v oblasti řešení problematiky osob znevýhodněných na trhu práce

-zpřístupnění informací o komunitních službách pro sociálně znevýhodněné skupiny obyvatel

Cíle mezinárodní

Přenos zkušeností, znalostí a technologií, podporujících sociální podniky v Evropě s cílem zlepšit rozvoj sociální ekonomiky partnerů zapojených v nadnárodní spolupráci na regionální úrovni.

Výstupy projektu – národní úroveň

- analýza neziskových organizací v oblasti zaměstnanosti a komunitních služeb v České republice
- překlad komunitních plánů z Velké Británie
- soubor deseti metodik – „Deset kroků pro komunitní plánování“ v sociální ekonomice v České republice
- výběrový kurz komunitního plánování pro studenty prezenční formy studia na Univerzitě J.E.Purkyně Ústí nad Labem
- celoživotní modulové vzdělávání v komunitním plánování v kombinaci s e-learningovou formou studia, příprava a pilotní testování pro odborníky z praxe na Univerzitě J.E. Purkyně Ústí nad Labem
- nový webový portál www.komunitniplanovani.com pro cílové skupiny projektu
- informační kampaň v České republice o roli neziskových organizací v sociální ekonomice a komunitním plánování
- vzdělávací workshopy na národní úrovni
- mítinky se zaměstnavateli, místními municipalitami a nevládními organizacemi na vládní úrovni
- národní závěrečná konference

Výstupy z mezinárodních partnerství

- Mezinárodní srovnávací analýza a příklady dobré praxe v zemích rozvojového partnerství
- Metodologie pro zapojování komunity a uživatelů do procesu komunitního plánování
- „Přátelský průvodce pro uživatele“ pro znevýhodněné skupiny na trhu práce
- webový prostor pro nadnárodní diskuzi
- mítinky nadnárodních koordinačních skupin
- mezinárodní konference

Partneři projektu

Česká rada humanitárních organizací, Úřad práce Ústí nad Labem, Statutární město Ústí nad Labem, Statutární město Ostrava, Univerzita J.E.Purkyně Ústí nad Labem, Komunitní nadace Euroregionu Labe, Krajská hospodářská komora Ústeckého kraje, Sdružení pro vzdělávání komunit o.s., Mikroregion České Švýcarsko.

Mezinárodní partnerství

Werk, Waarding Belgie – Werk.Waarding, zásobárna znalostí pro ekonomiku (sociálních) služeb v jihozápadních Flandrech

ETP Slovensko – Tvůj Spiš II – zapojování nevládních organizací do sociální ekonomiky

Agora Velká Británie – projekt Agora – Rozvoj managementu center měst

III. 1. 7. Úřad práce v Chrudimi - Rozvoj Sociálních služeb a vzdělávání pracovníků v sociálních službách

Popis projektu

Program byl zaměřen na cíle směřující k růstu kvality a rozsahu nabídek sociálních služeb (lokalita Pardubický kraj).

Cílem projektu bylo rozšířit nabídku sociálních služeb s možností rozvoje v menších obcích včetně venkovských regionů, rozšířit služby dostupné všem uživatelům v místě jejich bydliště. Dílčím cílem projektu bylo ve spolupráci s obcemi zvýšit možnosti zaměstnanosti. Zvláště byla zmíněna cílová skupina starších žen z venkovských regionů, která má problémy s uplatněním na trhu práce. Součástí projektu byla analýza vzdělávání pracovníků v sociální oblasti, tvorba vzdělávacích kurzů zaměřených na pracovníky v sociální oblasti a další aktivity vedoucí k šíření zkušeností a dobré praxe.

Aktivity

analýza vzdělávání pracovníků v sociálních službách

příprava kurzu managementu sociálních pracovníků

příprava kurzu pro sociální pracovníky na nižších (ne manažerských) pozicích

pilotní odzkoušení kurzů ve spolupráci s cílovými skupinami

zpracování katalogu standardů vzdělávání v sociálních službách

rozšiřování zkušeností

Podrobný přehled aktivit a výstupů projektu ⁵⁷(blíže viz <http://www.cestakekvalite.cz/hlavni-aktivity.php>, staženo 10.4.2009)

-Sociologické šetření v domácnostech (úvodní projekt výzkumu, příprava dotazníku a jeho pilotáž, sběr dat, příprava podpurných materiálů pro dotazování, koordinace projektu, informace, analýza dat, příprava závěrečné zprávy, příprava výtisků)

Sociologické šetření příjemců služeb

Nabídka sociálních služeb v Pardubickém kraji (příprava formuláře na zjišťování + dotazník, zajištění distribuce, provedení analýzy podle poskytovatel a typů služeb, současný stav, závěrečná zpráva, zhodnocení, prostorová mapa služeb)

Výzkum u expertů problematiky sociálních služeb

sekundární analýza provedených šetření z oblasti sociálních služeb, rozhovory s experty a zjištění vývojových tendencí, závěrečná zpráva, příprava a odzkoušení dotazníků

Brainstorming (příprava témat ke skupinové diskuzi s cílovými skupinami, provedení a vyhodnocení brainstormingu)

---

⁵⁷ Blíže viz <http://www.cestakekvalite.cz/hlavni-aktivity.php>)

Zpracování poznatků z provedených šetření v minulosti (provedení anotací ze zpracované problematiky, články, závěrečné zprávy)

Zhodnocení poskytovaného vzdělávání (porovnání vzdělávání pro sociální pracovníky u jednotlivých vzdělavatelů, internetové nabídky, nabídky středních škol, nabídky vysokých škol, nabídkové katalogy kurzy)

Kurz – Manažer v sociálních službách (celkem 10 modulů)

V rámci projektu byl připraven kurz určený pro pracovníky středního a vrcholového managementu zařízení v sociálních službách. Kurz obsahoval tyto tématické oblasti:

(dostupné online na <http://www.equalcr.cz/files/clanky/1385/080908-kompendium-web.pdf>, cit. 10.5.2009).

standardy v sociální péči, typologie osobnosti, výběr nových pracovníků, manažer v organizaci, public relations, práce s projekty, fundraising, právo pro manažery, evaluace pro manažery, týmové vzdělávání, porady a sebezprezentace.

Tento kurz byl připraven na základě zjištěných potřeb manažerů a obsahoval kromě teoretických informací rovněž nácvik praktických dovedností. V rámci přípravy byl kurz během projektu byl ověřován s cílovými skupinami, jejichž potřeby byly analyzovány a testovány. a zároveň byl proveden monitoring vzdělávacích a kvalifikačních potřeb manažerů sociálních služeb. Kurz dosáhl akreditace v r. 2007. (tamtéž)

Během projekty vznikla řada materiálů vedoucích ke zjištění potřeb zaměstnanců v sociálních službách.

Dále vznikly tyto výstupy:

Katalog standardů pro vzdělávání sociálních pracovníků, standardy hodnocení služeb

katalog standardů pro vzdělávání sociálních pracovníků

Během projektu byly uskutečněny mezinárodní mítinky, workshopy a semináře, na kterých byly prezentovány výsledky projektu, rovněž proběhl krajský seminář pro samosprávu a poskytovatele sociálních služeb.

III. 1. 8. Nový Prostor o. s. - Vytvoření nové služby pro pracovní integraci skupin ohrožených sociální exkluzí Projekt: DO-IT-FOR-YOU

Web projektu: <http://www.hrdi.cz/> (Lidských Zdrojů – Human Resources Development Interface)

Popis projektu:

Vytvoření nové služby pro pracovní integraci skupin ohrožených sociální exkluzí. Soubor produktů je dále propagován pod **názvem Prostředí pro rozvoj lidských zdrojů**. Hlavním posláním projektu bylo přispívat k zajišťování rovného přístupu k zaměstnání za pomoci hledání přístupů potlačujících nerovnosti a diskriminaci při hledání zaměstnání. Projekt si kladl za hlavní cíl přenést inovativní prvky v oblasti sociálního podnikání a rozvoje lidských zdrojů z EU. Projekt byl orientován na rozvoj sociálního podnikání, které je chápáno realizátory projektu jako vhodný prostředek k integraci znevýhodněných osob na pracovní trh.

Primární cílové skupiny projektu tvořily znevýhodněné osoby na trhu práce, zejména dlouhodobě nezaměstnaní, nezaměstnaní ohrožení diskriminací na trhu práce (etnické menšiny, zdravotně postižení, matky s dětmi po mateřské dovolené, senioři, bývalí vězni, lidé po léčení závislosti, dále lidé ohrožení sociální exkluzí a lidé s nízkou kvalitací. Jako další cílová skupina byly uvedeny úřady práce a další státní orgány uplatňující aktivní politiku zaměstnanosti, NNO pracující s dlouhodobě nezaměstnanými a firmy využívající outsourcing. (Tyto skupiny jsou uvedeny na webových stránkách projektu: http://www.hrdi-events.cz/tiki-view_faq.php?faqId=2, cit. 10.5.2009)

Projekt byl realizován ve 3 fázích: vytvoření komparativní studie, která měla poskytnout přehled o nástrojích, praxi a výsledcích sociálního podnikání cílových skupin, analýza praktik v oblasti HR. Průzkum znalostí metody „Diverse management“ a pokud o její adaptaci.

Projekt se soustředoval na následující oblasti: vytváření sociálních podniků, vznik příznivého prostředí, zavádění „diversity managementu“ do oblasti lidských zdrojů, propojování veřejných zakázek s cílem vytváření pracovních míst, dále testování organizačních a tréninkových modelů rozvíjejících klíčové kompetence zaměstnanců

Vývoj tréninkového programu pro uživatele nové služby uplatňující osobností rozvoj a trénink klíčových dovedností (blíže www.hrdi.cz)

Přehled výstupů projektu:

1) Zpracování metodiky rozvoje klíčových kompetencí pro osoby se ztíženým přístupem na trh práce V jejím rámci byly vymezeny jednotlivé klíčové kompetence. Potencionálními uživateli tohoto výstupu jsou: zaměstnavatelé, úřady práce, vzdělávací instituce, úřady práce, odborná veřejnost zabývající se rozvojem lidských zdrojů

Aktivity – informační kampaň, internetová prezentace, regionální konference

2) *Koncept diversity managementu v kontextu řízení lidských zdrojů*

Jednalo se o informační kampaň, která měla představit koncept diversity managementu jako nového přístupu k lidským zdrojům v ČR.⁵⁸ Diversity management, neboli řízení různorodosti, je manažerský přístup prosazující zaměstnávání různorodé skladby zaměstnanců. Cílem je vyšší efektivita práce firmy. Tento přístup zároveň napomáhá nabírání dosud opomíjených skupin zaměstnanců.

Výstupem projektu byla tištěná publikace a webové stránky (www.diversity-management.cz)

Na webových stránkách jsou umístěny jednak informační materiály které vznikly v rámci projektu (leták o DM, v budoucnu bude dostupná nová příručka o DM), jednak různé zprávy a studie o tématu jejichž vznik nebyl přímo podpořen z tohoto programu – není přímým výstupem projektu.⁵⁹

Uživatelé výstupu: zaměstnavatelé (personalisté, manažeři), vzdělávací instituce, úřady práce, odborná veřejnost

Web produktu: www.diversity-management.cz

3) *Zadávání veřejných zakázek v kontextu řízení lidských zdrojů*

Cílem tohoto výstupu je přenést koncept „sociálního“ zadávání veřejných zakázek do prostředí ČR.

Výstup je v podobě webových stránek www.public-procurement.cz, dále je šířen pomocí tištěné a elektronické publikace.

Tento produkt vychází z moderních způsobů zadávání veřejných zakázek Tento výstup má za cíl odpovědět na otázku autorů projektu: **jak rozumněji utrácet veřejné peníze a docílit vyšší přidané hodnoty veřejných zakázek tak, aby zároveň splňovaly sociální,**

---

⁵⁸ Viz. Program Iniciativy společenství EQUAL. Sborník produktů, MPSVČR, ISBN 978-80-68678-76-8, dostupné na [www. http://www.equalcr.cz/files/clanky/1385/080908-kompendium-web.pdf](http://www.equalcr.cz/files/clanky/1385/080908-kompendium-web.pdf)

⁵⁹ Jedná se o tyto publikace: Diversity in theory and Practise (Angela Wilson, příručka o metodě DM v angličtině včetně případové studie, dále Zpráva o zaměstnanosti v zemích EU za r. 2007, studie k problematice DV v automobilovém průmyslu (která byla financována z jiného programu EU(„Trh práce, cizinci a jejich integrace v ČR), Managing Diverse work teams – A bussines model for diversity management

vzdělávací či ekologické záměry obce. Zároveň je tento přístup je šancí pro subjekty sociální ekonomiky možnost účastnit se veřejných zakázek.

Primární uživatelé výstupu: místní správa a samospráva, státní správa, subjekty sociální ekonomiky, odborná veřejnost

Sekundární uživatelé – zaměstnanci subjektů sociální ekonomiky (tzn. příslušníci skupin znevýhodněných na trhu práce)

4) Podpora vzniku nových sociálních podniků. Jedná se opět o informační kampaň, jejichž účelem je vzbudit zájem o sociální podnikání a informovat o sociální ekonomice. Měla oslovit nové potenciální zájemce o sociální podnikání. Výstup je šířen pomocí tištěné publikace, elektronické publikace, ale zejména webových stránek www.socialni-ekonomika.cz. V rámci těchto stránek jsou představeny nejenom koncept sociální ekonomiky a sociálního podnikání, ale rovněž výstupy z různých konferencí o sociální ekonomice. Součástí jsou příklady dobré praxe, které srozumitelnou formou informují o metodách a uplatnění konceptu v praxi. Webové stránky se staly rovněž vhodným informačním nástrojem o činnosti NTS C, na portále serveru jsou například umístěny stručné popisy ostatních projektů v rámci výzvy CIP EQUAL s následnými odkazy na webové stránky těchto projektů.

Mezi **cílové skupiny** tohoto výstupu lze zařadit již existující subjekty sociální ekonomiky, dále pak potenciální uživatele z řad NNO, podnikatelů i zájemců o oblast sociálního podnikání z řad široké veřejnosti, které tento web může informovat o nových způsobech podnikání. Web je přínosem rovněž pro orgány státní správy (MPSV), odbornou veřejnost (studenty).

Partneři projektu: (zdroj: Zdroj: <http://www.socialni-ekonomika.cz/se-index.php?id=60>, staženo 10.4.2009)

Národní: Aisis , Christian V.I.P., s.r.o., Myall Consulting (Europe) s.r.o. –

Nadnárodní **spolupráce:**

Diversity Support– www.diversity.se (Švédsko), Compass – Institute for Social Research – www.compass-org.at (Rakousko), MC Consulting – www.mcconsulting.it (Itálie), Intesa Formazione – www.intesaformazione.it (Itálie), Kirklees Metropolitan Council - www.kirklees.gov.uk (Anglie)

III. 1. 9. Svaz českých a moravských výrobních družstev - Podnikání v sociální ekonomice

Web projektu: <http://www.scmvd.cz/equal/>

Tento projekt byl realizován v rámci Akce 3 a byl zaměřen na rozšiřování výstupů (dobré praxe) z projektu *Podpora vzniku a rozvoje sociálních družstev (podniků)*, který realizoval rovněž SČMVD.

Výstupy předchozího projektu byly prezentovány v rámci mítinků ve vybraných městech regionů, kde byl v předchozím projektu zjištěn zájem o sociální podnikání.

Součástí tohoto projektu bylo zpracování 10 publikací k tématu sociální ekonomika a sociální podnikání, dokumentární film vysílaný v pořadu POKR a webové stránky.

Aktéři projektu chápali sociální exkluzi jako problém místních komunit, z tohoto důvodu se snažili zapojit do projektu co nejvíce lokálních účastníků - stakeholders⁶⁰ - z obcí a místních zastupitelstev. majících zájem na řešení tohoto problému.

Cíle projektu: sestavení příkladů dobré praxe z projektů realizovaných v akci 2 a 3 , zároveň projekt usiloval o podporu vzniku sociálních družstev a podniků

Cílovými skupinami projektu byly osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním v produktivním i postproduktivním věku, které realizují vlastní podnikatelské záměry a osoby mající zájem vytvořit pracovní místa pro lidi s postižením skrze realizace svých vlastních podnikatelských záměrů.

Dalšími cílovými skupinami byla široká veřejnost (interaktivní prezentace, prezentace v médiích) a odborná veřejnost (studenti, návštěvníci webových stránek), dále pak zastupitelé a představitelé obcí, měst a regionů. Projekt je využitelný rovněž pro NNO – subjekty které se sociální ekonomikou již zabývají nebo teprve plánují zabývat.

Přehled výstupů projektu:⁶¹

Publikace – jedná se zpravidla o rozsah cca 36 - 44 str, jsou vždy tematicky zaměřené. Psaná forma je srozumitelná a didaktická, přičemž je zároveň zachována odborná rovina textu.

- 1) **O sociální ekonomice v Bruntále** – osvětová publikace (sborník textů) na podporu sociálního vzdělávání v regionech Moravy a Vysočiny obsahující materiály z konference o sociální ekonomice v Bruntále (včetně analýz struktury zaměstnanosti)

---

⁶⁰ stakeholder = person or group of people who have a share or a personal or financial involvement in a business (Cambridge international dictionary of english, Cambridge university press 1995, ISBN 0-521-48236-4-ISBN0-521-48421-9 (pbk. , s. 1408

⁶¹ Výstupy jsou volně dostupné na <http://www.scmvd.cz/knihovnicka.html>

- 2) **Učením ke prosperitě**⁶² – publikace o celoživotním vzdělání, obsahující zpracované klíčové kompetence, informace o strategiích celoživotního učení .
- 3) **F.L.Chleborád a ti druzí**⁶³ – studie o významných osobnostech průkopníků sociální ekonomiky, českého družstevnictví. Význam publikace je, že poskytuje přehled o osobnostech, kterým nebyl v uplynulých letech věnován zájem, publikace upozorňuje na fenomén českého družstevnictví a tradici sociální ekonomiky v ČR.
- 4) **Slovník Evropanů**⁶⁴ – jedná se o slovník nejvyužívanějších termínů z oblasti strukturálních fondů. Každý výraz je kromě překladu z angličtiny rovněž vysvětlen. Jedná se o vynikající pomůcku nejen pro všechny kteří přijdou do styku s projekty. Slovník lze využívat jako studijní pomůcku pro studenty přicházející do styku s evropskými tématy.
- 5) **Sociální ekonomika a družstva**⁶⁵ – tato publikace poutavou a srozumitelnou formou přibližuje historii českého a zahraničního družstevnictví, vedle historických a věcných informací z oblasti fungování družstev obsahuje obrazové přílohy a příklady výrobků družstev v ČR. Publikace má formu příručky .
- 6) **Sociální ekonomika v Evropě a ve světě**⁶⁶ : Publikace obsahuje teoretické vymezení a ukotvení sociální ekonomiky. Obsahuje jednak definice sociální ekonomiky a informace o Evropských družstvech a sítích.
- 7) **Sociální ekonomika a sociální podnik v teorii a praxi**⁶⁷ - publikace obsahuje informace o konceptu SE, navazuje na předchozí informace a zahrnuje je do širšího konceptu, součástí jsou informace – praktické poznatky o sociálním podnikání a jeho projektech v západní Evropě
- 8) **Trh práce, ženy a senioři**⁶⁸ - sborník textů věnujících se postavení vybraných cílových skupin – žen, seniorů na trhu práce . Publikace upozorňuje na problematiku těchto skupin (např. nerovnost pohlaví v neprospěch žen, situaci na pracovním trhu.
- 9) **Sociální družstvo a podnik ve třetím tisíciletí I.**- sborník textů informujícím o průběhu a výsledcích projektu
- 10) Sociální družstvo a podnik ve třetím tisíciletí I.**

---

⁶² Autor: Jitka Kunčarová

⁶³ Autory jsou Petr Andrlé, Ladislav K. Feierabend, Nad'a Johanisová, Václav Novotný, Pavel Žáček

⁶⁴ Autor: Vlasta Valigurová

⁶⁵ Autor: Karel Rychtář

⁶⁶ Autor. M. Hunčová

⁶⁷ Autor: M.Hunčová

⁶⁸ Autorky: M. Babničová, A. Kiedroňová, Z. Urbánková

Další výstupy a aktivity

Dokumentární film (odvysílané v rámci magazín POKER věnovanému podnikání (cílová skupina lidé kteří uvažují o zaměstnávání znevýhodněných, široká veřejnost – diváci televize

Konference, semináře, pracovní setkání

III. 1. 10. Cesta Domů, hospicové občanské sdružení - Umírat doma je normální

Cílem projektu bylo prosazení praxe podnikání mobilních hospiců jako možnosti kvalitní paliativní terénní práce do legislativy ČR.

Hlavní cíle projektu: prosazení legislativních změn umožňujících péči o umírající v domácím prostředí za podmínek, které nediskriminují na trhu práce.

Cílové skupiny projektu: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví ČR, Všeobecná zdravotní pojišťovna, pečující o umírající, iniciativy zakládající domácí hospice (zdroj: <http://www.equalcr.cz/clanek.php?lg=1&id=1173>, staženo 10.4.2009)

Mezi ústřední aktivity patřil lobbying (MZd, VZP), který počítal s vyjednáváním na poli legislativních procesů. Součástí projektu byla spolupráce s experty - právníky na přípravě legislativních norem a zpracování podkladů pro sdružení. a oslovení široké veřejnosti prostřednictvím médií.

Partneři projektu – při výběru partnerů bylo zohledňován jejich zájem na rovných příležitostech mužů a žen.

Výstupy projektu:

1) *Návrh financování specializované paliativní domácí péče*

Návrh vycházel z dat a statistik z dokumentace mobilního hospice Cesta domů, konzultace s právníky, experty a odbornými poradci včetně lékařů.

Výstup byl ve formě pokladů dle zadání pojišťovny, přinesl několik alternativních změn pro legislativní vymezení mobilního hospice. (Ministerstvo: 2008: s.98)

Cílovými skupinami výstupu z řad uživatelů byly mobilní hospice.

2) *Definice specifik paliativní specializované domácí péče s ohledem na legislativu (vymezení vztahu zdravotnických a sociálních služeb)*

Výstup měl formu reflexe zákona o sociálních služeb ve vztahu k mobilním hospicům a definici klienta hospice jako klienta sociálních služeb. Byly připraveny návrhy připomínek k novele zákona o sociálních službách a zákoníku práce týkajícího se paragrafu na uvolnění z práce z důvodu péče o umírající osoby. (tamtéž, s. 99)

Mezi primární uživatele tohoto výstupu patřily domácí hospice a jejich klienti.

Sekundárním uživatelem bylo MPSV ČR.

III.2. Výstupy projektů – analýza Zastoupení cílových skupin – celkový pohled

Tabulka č. 1 – Zastoupení cílových skupin v projektech – celkový pohled

Projekty	Cílové skupiny 1*	Cílové skupiny 2
Rozvoj sociální firmy	H,I,N	2H,2K,2M,2P,2J, 2I, 2F
Beskydy pro všechny	N,G	2A,2B,2M,2H,2D,2P
Rozvoj sociálních služeb a reintegrace žen do trhu práce v malých sídlech venkovských oblastí	C,E	2D,2M,2I,2E,2L
Společně k integraci klientů Domů na půli cesty na trh práce	A,J, K, D	2D,2B
Sociální ekonomika v ČR	A,G,N,I,J,L,C,K	2A,2C,2D,2F,2H,2J,2K,2P
Komunitní plánování jako nástroj pro posilování sociální soudržnosti a podporu sociálního začleňování sociálně znevýhodněných osob na trhu práce	A,B,H,E,F,I,G	2A,2B,2D,2E,2F,2H,2I,2M,2O,2P,2Q,2G,2K,2J
Rozvoj sociálních služeb a vzdělávání	D	2M,2J,2D,2G,2E,2F
DO-IT-FOR-YOU: Vytvoření nové služby pro pracovní integraci skupin ohrožených sociální exkluzí	C,B,H,E,F,I,G,J,D,K,N L	2G,2H,2F2A
Podpora vzniku a rozvoje sociálních družstev (podniků) v regionech NUTS II - Moravskoslezský region, Jihovýchod a Střední Morava	G,E,C,K,N	2L,2J,2K,2P
Hospicové občanské sdružení Cesta domů	O*	2C,2D,2M

Klíč k tabulce č. 1 – Cílové skupiny 1

Cílové skupiny 1	Označení
děti, mládež, mladí dospělí do 25 let	A
absolventi škol	B
ženy na mateřské dovolené nebo po mateřské dovolené	C
ohrožení nezaměstnaností	D
senioři, osoby v předdůchodovém věku	E
příslušníci etnických menšin	F
osoby se zdravotním postižením	G
osoby s drogovou minulostí	H
duševní onemocnění	I
osoby opouštějící ústavní zařízení nebo vracující se z výkonu trestu	J
lidé s nízkým vzděláním	K
bezdomovci	L
imigranti	M
dlouhodobě nezaměstnaní	N
ostatní	O

*o – osoby pečující o umírající

Cílové skupiny 2**	Označení
FIRMY - SOUKROMÝ SEKTOR, PODNIKATELÉ	2A
KOMUNITA	2B
TVŮRCI POLITIK	2C
NEZISKOVÉ ORGANIZACE - POSKYTOVATELÉ SLUŽEB	2D
REGION	2E
OBCE, KRAJE, SUBJEKTY VEŘEJNÉ SPRÁVY	2F
ÚŘADY PRÁCE	2G
ZAMĚSTNAVATELÉ	2H
OSOBY UCHÁZEJÍCÍ SE O ZAMĚSTNÁNÍ	2I
VZDĚLÁVACÍ ZAŘÍZENÍ, VYSOKÉ ŠKOLY	2J
ODBORNÁ VEŘEJNOST	2K
ŠIROKÁ VEŘEJNOST	2L
ZAMĚSTNANCI SOCIÁLNÍHO PODNIKU	2M
ZÁJEMCI O ZAL. SOCIÁLNÍHO PODNIKU	2P

*1- DLE NAPSI + ZÁKONA O ZAMĚSTNANOSTI znevýhodněné skupiny na trhu práce

**organizace a subjekty které využijí výstupy pro činnost v oblasti soc. ekonomiky

III.2.1. Analytické tabulky

Tabulka č. 1

Analýza je ve formě tabulky, která obsahuje přehled všech projektů a přiřazených primárních a sekundárních cílových skupin, na které se projekty zaměřovaly.

Tabulka č. 2 (VIZ PŘÍLOHA č. 1) obsahuje výstupy konkrétních projektů - jednotlivé výstupy jsou rozříděné **podle typu výstupu**. Tyto tabulky poskytují jednak přehled výstupů projektů, cílovou skupinu která může využít výstup. Rovněž poskytují přehled na jaké oblasti se projekt zaměřoval, spočíval-li spíše ve vytváření metodik a publikací, nebo byly v jeho rámci poskytnuté vzdělávací kurzy či pracovní místa pro znevýhodněné skupiny osob.

III.2.1.1. Shrnutí poznatků o výstupech

- 1) Projekty jsou **obecně využitelné** pro více cílových skupin: přestože se jednotliví garanti projektů zaměřovaly ve svých projektech na specifické cílové skupiny (nebo je uváděli ve svých cílech), jejich výstupy jsou využitelné pro šíření konceptu sociální ekonomiky, zahrnují celou řadu průřezových témat sociální ekonomiky. **Část výstupů je obecně využitelná** - např. metodiky, standardy -

obsahují informace, které jsou přenositelné a zobecnitelné na konkrétní typ práce (např. materiály o diversity managementu, standardy sociálních služeb aj.) Některé výstupy jsou naopak vázány na konkrétní geografické území - např. výzkumy sociálních služeb v Pardubickém kraji. (Projekty byly realizovány v návaznosti na konkrétní geografický celek.)

- 2) **Charakter výstupů** je zejména informačního rázu – odborné publikace, studie, metodiky, postuláty, standardy. Je základem pro další rozvoj a rozpracování v projektech zaměřených na práci s cílovou skupinou (znevýhodněné osoby na trhu práce). Projekty vytvořily modely další práce – tedy je na co navazovat.
- 3) **Prezentace výstupů s ohledem na šíření**- výstupy byly prezentovány v rámci dostupných možností - od tištěných médiích přes filmové zpracování, mediální kampaně a webové stránky. V rámci celé délky projektu byly uspořádány četné konference, na nichž byly prezentován průběh a výsledky projektů.

Prostřednictvím těchto konferencí se konceptem sociální ekonomiky a sociálního podnikání seznámila celá řada odborníků i zástupci cílových - znevýhodněných skupin. Je však otázka, kolik NNO bylo vtaženo do sociální ekonomiky a kolik NNO či jiných organizací a subjektů má šanci se o projektu dozvědět i po skončení projektu.

Dostupnost výstupů hodnotím jako velmi dobrou, na všech webových stránkách projektů po kratší době hledání je možné seznámit se s konkrétními výstupy a stáhnout si jejich elektronickou podobu. Pro občany, kteří o projektech neví, je ale tato forma nedostačující – pokud mají být projekty dlouhodobě úspěšné, je nutné další zviditelnění projektů a jejich výstupů.

- 4) Výstupy jsou **cenným materiálem pro další subjekty zabývajícími se cílovými skupinami** – využitelnost publikovaných výstupů je zejména pro poskytovatele sociálních služeb z řad NNO a jiných organizací, obce, úřady práce, popř. pro zákonodárce. Vznikly četné studie a metodiky využitelné pro zájemce z řad odborné veřejnosti a subjektů poskytujících služby - NNO, ale i obce, vzdělávací instituce. Zde bych doporučila větší zviditelnění produktů s ohledem na cílové skupiny, aby se dostaly produkty do „správných rukou“.
- 5) **Význam výstupů pro šíření sociální ekonomiky:** výstupy ve formě standardů a postulátů sociální ekonomiky byly diskusním materiálem v rámci pracovní skupiny NESEA. Na základě této diskuse v rámci NTS C, kde účinkovaly členové z řad garantů projektů, vznikla definice sociální ekonomiky a sociálního podnikání, která může mít potencionální vliv na legislativní zařazení konceptu a jeho šíření v

praxi. Výstupy byly koncipované především na **další využitelnost a šíření konceptu v praxi** (tj. nejednalo se pouze o nové programy poskytující služby konkrétní cílové skupině.) Část výstupů byly orientována rovněž na změny a úpravy příslušných témat v legislativě (Např. Hospicové hnutí Cesta domů, ORFEUS, Farní Charita Starý Knín).

- 6) **Přímá využitelnost výstupů pro cílové skupiny ze strany uživatelů** - příslušníků znevýhodněných skupin byla jen u některých projektů (např. Beskydy pro všechny – vzdělávací kurzy, nová pracovní místa v rámci nových sociálních podniků Fokus o.s., nová pracovní místa v rámci projektu Farní Charity Starý Knín aj.).
- 7) V rámci některých projektů vznikla **nová pracovní místa** (např. sociální podnik Zahrada, Café Therapy, statek v Domu na půli cesty – trénink pracovních a sociálních dovedností); nebo byl podpořen vznik nových sociálních podniků (šířením informací pro nové potenciační zakladatele sociálních podniků - např. kurzy v rámci projektu Beskydy pro všechny, činnost SČMVD.)
- 8) Výstupy plnily **roli informační** (letáky, brožury, webové stránky, medializace), **vzdělávací** (kurzy, publikace, návrh studijních oborů), **implementační** (metodiky, komparativní studie), **podpůrnou** (podpora zakládání nových pracovních míst, kurzy pro budoucí zakladatele sociálních podniků), **inovativní** - rozvoj nových metod přístupu k sociálním problémům.
- 9) **Zastoupení cílových skupin ve výstupech** Přehled jednotlivých zastoupení poskytuje **tabulka č. 1 – obecný pohled na cílové skupiny**, přehled o podobě výstupů s ohledem na využitelnost pro cílové skupiny je obsažen tabulka č. 2 (viz Příloha č.1).

Shrnutí výsledků tabulky č. 1 – zastoupení cílových skupin v projektech

Z primárních cílových skupin (znevýhodněné skupiny na trhu práce) byly nejčastějšími skupinami obsaženými v cílech projektu: nezaměstnaní a ohrožení nezaměstnaností (dohromady 7x,) dále zdravotně postižení (5x). Četnost ostatních cílových skupin byla vyrovnaná (3x - 4x), nejméně byly zastoupení absolventi škol (2x). Zvláštní a ojedinelou skupinu tvořili pečující o umírající, kterým se věnoval samostatný projekt. (zastoupení 1x) Imigranti nebyly zastoupení v projektech. (Projekty orientované na imigranty byly podpořeny v rámci samostatné tematické oblasti CIP EQUAL.) Co se týče zastoupení etnických menšin, byly zmíněny 2x, v projektech nebyly jako cílová skupina specificky uvedeni Romové (ačkoliv tvoří jednu z nejvýraznějších etnických menšin a skupin

ohrožených sociálním vyloučením). Zde je případ obdobný jako u imigrantů, projekty zaměřené na Romy byly podpořeny v rámci jiné priority EQUAL (Priorita 3 – ADAPTABILITA). Romové byli však v cílech sledovaných projektů zahrnuti pod kategorií „příslušníci etnických menšin“. V cílových skupinách projektů rovněž nebyly specificky uvedeni bezdomovci. Tyto skupiny byly implicitně zahrnuty v pojmech jako „skupiny ohrožení sociální exkluzí „nebo „znevýhodnění občané“, „osoby ohrožení nezaměstnaností“, popř. jako osoby „v obtížné sociální situaci“.

Toto odráží skutečnost, že problémy určitých znevýhodněných skupin jsou řešeny v rámci jiných priorit. – tématických oblastí CIP EQUAL.

Co se týče **zastoupení cílových skupin ze strany uživatelů výstupů** (Cílová skupina 2): nejvíce zastoupenou skupinou byly NNO (7x) dále zaměstnanci sociálního podniku (6x), dále vysoké školy a vzdělávací zařízení, zaměstnavatelé, subjekty veřejné správy a zájemci o založení sociálního podniku (5x). Výstupy byly nejméně orientovány na tvůrce politik (2x), přesto se nedá říci, že by projekty neměly snahu ovlivnit legislativu, jen toto nebylo převládajícím tématem jejich činnosti. Snaha o prosazování změn byla spíše realizována společnými aktivitami aktérů projektu v rámci činnosti Národní tématické sítě C.

Příklady výstupů z pohledů sektorů ekonomiky: *cestovní ruch a pohostinství* (Café therapy, Projekt Beskydy pro všechny) , *péče o nemocné – umírající* (Cesta domů o.p.s.), *péče o seniory a poskytování sociálních služeb* (Farní Charita Starý Knín), *práce v ekozemědělství* (Dům na půli cesty), *zahradní služby* (Sociální podnik zahrada).

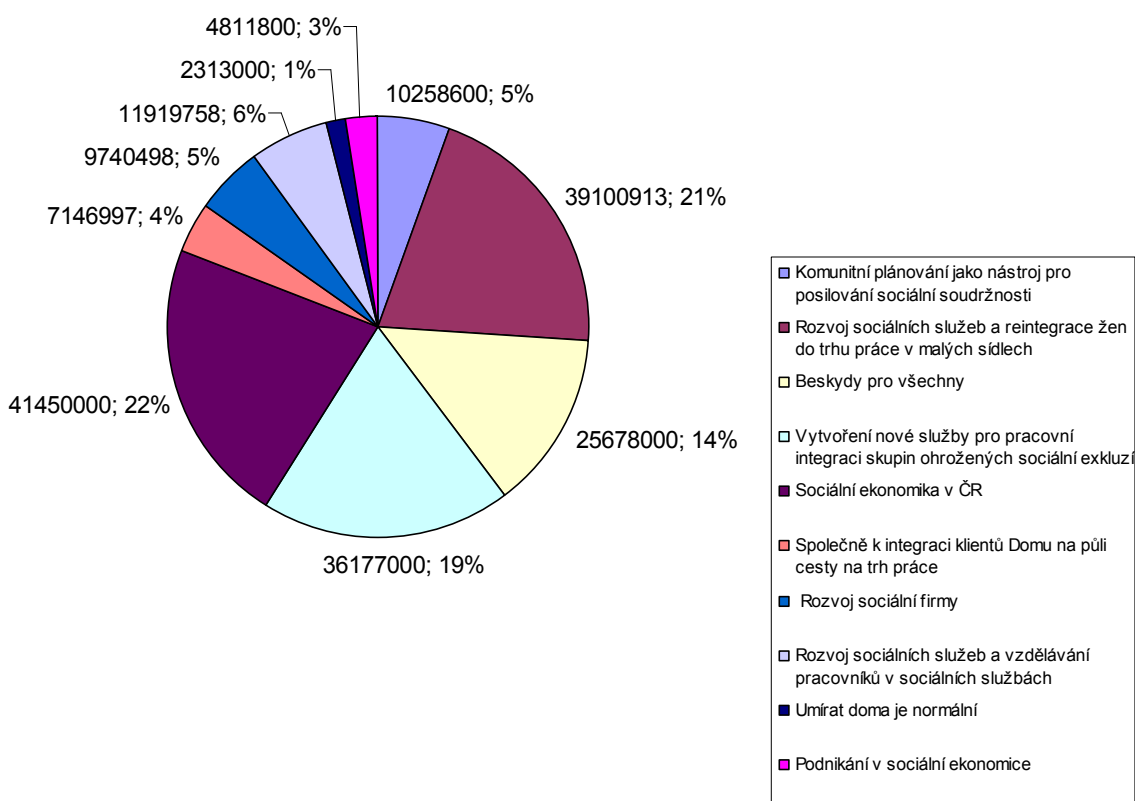
Tyto příklady výstupů ukazují, jak široké může být spektrum činností sociální ekonomiky.

Typy příjemců projektu: *církevní zařízení:* Farní charita starý Knín, *subjekt veřejné správy* (úřad práce v Chrudimi), *soukromý sektor* - Kazuist s.r.o., *neziskové organizace:* Fokus o.s., Orfeus o.s., Cesta domů o.s., Nový Prostor o.s.

Z hlediska garantů projektů byly přítomni jak zástupci NNO (převažující), tak církevní instituce, státní instituce a rovněž soukromá firma.

III. 3. Pohled na rozpočet projektů

Tabulka č. 3 – rozpočet projektů

Zdroj dat: www.equal.cz, vlastní výpočty

Největší rozpočet ze sledovaných projektů měl projekt Sociální ekonomika v ČR (Fokus o.s.), nejmenším projektem byl projekt Umírat doma je normální (Cesta domů o.p.s.)

IV.1. Možnosti šíření konceptu sociální ekonomiky

Závěrem položím několik otázek týkajících se rozšiřování konceptu sociální ekonomiky v ČR.

IV.1.1. Otázka subjektů sociální ekonomiky – zapojení soukromých obchodních firem do sociální ekonomiky

Z typů organizací, které se podílely na sledovaných projektech zaměřených na sociální ekonomiku, vyplývá, že se jednalo o zástupce neziskových organizací, jednu církevní organizaci (Farní Charita Starý Knín), veřejný sektor byl zastoupen Úřadem práce v

Chrudimi) a rovněž o poradenskou organizaci – právnická forma organizace: s.r.o.(Kazuist s.r.o.)

Pracovní skupina NESEA označila subjekty sociální ekonomiky takto: ***Právní forma subjektů sociální ekonomiky není rozhodující, principiálním je sledování obecně prospěšných cílů uvedených ve stanovách. Subjekty sociální ekonomiky jsou sociální podniky a organizace podporující jejich činnost v oblasti vzdělávání, poradenství a financování.***"

Podle tohoto širokého vymezení sociální ekonomiky, ke kterému se přikláním, by znamenalo, že i právní forma s.r.o. může být za daných podmínek chápána jako subjekt sociální ekonomiky.

Pokud bychom chtěli toto tvrzení dále rozvinout, nabízí se otázka:

Do jaké míry může být obchodní společnost (tradičně orientovaná na zisk) subjektem sociální ekonomiky? Nebo: může např. komerční organizace, být rovněž a zároveň subjektem sociální ekonomiky?

Představme si obchodní společnost (právní forma s.r.o.) pracující např. na poli logistiky a skladování.

Jak by taková firma mohla být subjektem a zároveň naplňovat cíle a principy sociální ekonomiky, není to protimluv? Má význam zapojovat tento typ společnosti do sociální ekonomiky? Podle mě ano, pokud budou stanovené jasné kritéria pro fungování organizace:

Podle mého názoru by mohla být firma patřící do soukromého sektoru úspěšným subjektem sociální ekonomiky. Nabízím některá možná kritéria:

- 1) velké procento zaměstnaných ze znevýhodněných skupin (předpoklad nastavit kritéria pro přijetí těchto osob) – např. 50% zaměstnanců (vyhledávání zaměstnanců by mohlo být například ve spolupráci s úřady práce či sociálními úřady, NNO apod.)
- 2) etický kodex zacházení se zaměstnanci této skupiny – stanovená etická norma kontrolovatelná, vydávaná na základě certifikace (etické „ISO“)
- 3) rozdělení typů činností v rámci firmy – např. činnosti orientované na zisk, vyžadující vyšší míru kvalifikace, by byly vykonávány běžnými zaměstnanci, zaměstnanci ze znevýhodněných skupin by měli šanci postoupit na vyšší pracovní místa – firma by musela mít propracovaný systém vzdělávání a kariéry, aby nedocházelo k diferenciaci kategorií zaměstnanců vedoucí k zneužívání sociálního statutu méně kvalifikovaného zaměstnance.

- 4) vzdělávání a způsob zaměstnání by vyžadoval státní podporu (např. formou úlevy na daních pro znevýhodněné zaměstnance), zároveň by ale vyžadovalo kontrolu ze strany státu zda nejsou tyto úlevy zneužívány (tj. opět nutnost stanovení jasných kritérií)
- 5) možnost čerpání finančních prostředků pro firmy z projektů EU zaměřených na zaměstnávání znevýhodněných osob na trhu práce, programy zaměřené na integraci těchto osob do ekonomiky.

Možné výhody: úspora státu na sociálních dávkách, začleňování znevýhodněných formou zaměstnání, rozvoj sociálního kapitálu, možnost řešení nezaměstnanosti pro firmy v lokalitách s vysokou nezaměstnaností, možnost zapojit firmy soukromého sektoru do tvorby pracovních míst, větší možnost spolupráce firem s veřejným a NNO sektorem.

Pro firmy by mohlo být výhodou úspory na daních, popř. jiné dotace a čerpání z veřejných zdrojů na tyto aktivity, což by znamenalo zlevnění pracovního místa.

Pro stát by mohlo být přínosné propojení využití know-how existujících firem v oblasti obchodu (či jiného pole jejich působení) s možností specifické integrace osob postižených nezaměstnaností (tj. firmy si na sebe umí vydělat, a dosáhnou lepšího výsledku když zaměstnají znevýhodněného občana s jistou úlevou na daních, integrace těchto osob je zčásti placená státem a zčásti zajišťována firmami).

Další možnou výhodou by mohlo představovat čerpání zaměstnanců z místních lokalit (tj. pro firmy by nebylo atraktivní dovážet levnou pracovní nekvalifikovanou sílu ze zahraničí ,což by mohlo vést k posílení zaměstnanosti v místních lokalitách a regionech.

Možné nevýhody: nutná kontrola státu či pověřených agentur, riziko zneužití (např. falešné vykazování zaměstnanců jako příslušníků znevýhodněných skupin s cílem úspory na daních...), pro firmy by naopak znamenalo zaměstnávání znevýhodněných osob větší tlak na personální řízení zaměstnanců – znevýhodněné skupiny mohou znamenat potřebu hledání specifických přístupů v oblasti řízení lidských zdrojů.

Tento navrhovaný způsob propojení firem se sociální ekonomikou by vyžadoval pilotní ověření a následně legislativní úpravu.

Prvotním nezbytným krokem pro podobné přístupy je však uznání sociální ekonomiky v legislativě ČR.

IV.1.2. Využitelnost stávajících výstupů z projektů a možnosti jejich šíření

Využitelnost stávajících výstupů z projektů a možnosti jejich šíření je předmětem mainstreamingu v rámci programu CIP Equal (VIZ PŘÍLOHA č.DOPLNIT). Projekty měly omezený čas trvání (u sledovaných projektů činila průměrná doba trvání projektu 3 roky. Během této doby vznikly četné metodiky, analýzy, pilotní studie a vznikaly výstupy v podobě odborných publikací, které mají potenciál dalšího využití.

Aby projekty mohly být udržitelné, je nezbytná propracovaná metodika jejich šíření. Šíření a zpřístupnění výsledků (výstupů projektů) jiným subjektům má rovněž dopad na úsporu finančních prostředků v případě podobné aktivity, kterou by chtěly realizovat jiné instituce. Aby nedocházelo k duplicitnímu čerpání zdrojů na obdobnou činnost, je nutná informovanost a rovněž zpřístupnění výstupů. Výstupy projektů jsou v současné době k dispozici na webových stránkách projektů. To předpokládá obeznámení případného zájemce ze strany NNO či jiného subjektu – zájemce o realizování projektu zaměřeného na sociální ekonomiku či na jinou oblast spadající pod CIP EQUAL, že o realizovaných projektech ví. Přesto by byl nucen strávit čas vyhledáváním, stahováním a zkoumáním výstupů. (který výstup je pro něj užitečný, který nikoliv).

K usnadnění této činnosti a zároveň k uspořádání výstupů z projektů (a to nejen z projektů které byly zaměřeny na posilování sociální ekonomiky) by mohla posloužit analytická tabulka zaměřená na vyhledávání výstupů podle cílových skupin a typů výstupu (produktů)

Analytické tabulky

Tabulka č. 1

Analýza je ve formě tabulky, která obsahuje přehled všech projektů a přiřazených primárních a sekundárních cílových skupin, na které se projekty zaměřovaly.

Tabulka č. 2 (Příloha č. DOPLNIT) obsahuje výstupy konkrétních projektů - jednotlivé výstupy jsou roztříděné **podle typu výstupu**. Tyto tabulky poskytují jednak přehled výstupů projektů, cílovou skupinu která může využít výstup. Rovněž poskytují přehled na jaké oblasti se projekt zaměřoval, spočíval li spíše ve vytváření metodik a publikací, nebo byly v jeho rámci poskytnuté vzdělávací kurzy či pracovní místa pro znevýhodněné skupiny osob.

Tabulka č. 1 a 2 by mohla být sloužit jako model pro **internetový informační rozcestník výstupů projektů**, který by umožňoval rychlejší vyhledávání výstupů projektu v případě jejich umístění na webovou stránku. Toto předpokládá přiřazení internetového odkazu

výstupů, které jsou k dispozici v elektronické podobě, k jednotlivým kategoriím (cílové skupiny, typ výstupu, uživatel.)

Příklad - filtr vyhledávání:

cílová skupina .....typ výstupu.....možný uživatel

zdravotně postižení .....metodika.....NNO

výsledek vyhledávání = všechny metodiky zabývající se zdravotně postiženými využitelnými např. pro NNO

V současné době jsou výstupy z projektů k dispozici na webových stránkách projektů. Existuje sborník produktů obsahující popis a zaměření produktů CIP EQUAL, je však stručný a má spíše přehledovou a informativní funkci, jednotlivé výstupy nejsou přiřazené ke všem možným cílovým skupinám.

IV.2. Závěr a doporučení

Výsledky projektů byly z velké části orientované na posilování sociální ekonomiky. Úspěšnost projektů je do značné míry závislá na rozšiřování výstupů projektů. Předpokladem jejich šíření je informování cílových skupin – těch kteří využijí další výstup. V tomto případě se jedná zejména o cílové skupiny č. 2. Důležité je, aby tyto cílové skupiny byly obeznámeny s možností využití těchto výstupů. Pro tyto účely mohou velmi dobře posloužit webové stránky projektů a prezentace na konferencích, přesto však tato forma není podle mého názoru dostatečná. Jednak řada zástupců cílových skupin není seznámená s jednotlivými organizacemi a nemusí být nutně seznámená s programem CIP Equal. Aby se výstupy šířily i po skončení projektů, je nezbytná trvalá dostupnost výstupů (těch které jsou obecné, dále použitelné a dostupné v elektronické podobě, a jejichž aktuálnost je záležitostí více let – jedná se zejména o publikace, standardy, příručky, metodiky) a šíření v organizacích, které mají potenciál výstupy dále předávat svým klientům a realizovat je na cílových skupinách ze strany znevýhodněných osob.

Pro další a trvalé šíření výstupů by bylo vhodné jejich umístění v knihovnách odborných institucí (VŠ, VOŠ aj.), dále prostřednictvím vytypování a oslovování institucí občanského sektoru pracujících s cílovými skupinami. V tomto případě se nejedná pouze o výstupy NTS C, ale rovněž o další projekty realizované v dalších tématických sítích, které se dotýkají cílových skupin sociální ekonomiky. Další metodou šíření je další aktivita aktérů NTS C, jejíž členové dle dostupných informací dále pokračují ve spolupráci, zmínit lze např. organizaci Nová ekonomika o.p.s., (<http://www.nova-ekonomika.cz/>), jejíž protagonistkou je Petra Francová, expertka NTS C. Tato organizace navazuje na práci NTS

C. Vizí organizace, jak je uvádí na svých webových stránkách, je: „*přístup k ekonomice jako nástroji postupných změn ve společnosti při respektování tržních principů a dosahování zisku směrem k posilování sociálního začleňování, sociální soudržnosti, environmentálního prospěchu a rozvoji místních společenství.*“

Na webových stránkách organizace uvádí oblast působení: hledání fungujících příkladů dobré praxe, adaptace nových přístupů (testování, pilotní ověřování) a informační a osvětové akce. Tyto aktivity bude provozovat formou zakázek pro komerční i nekomerční subjekty.

Budoucnost sociální ekonomiky může ovlivnit tvorba nového zákona o veřejně prospěšných společnostech, který bude mít vliv na podobu sociálního podnikání. Zákon by měl nastavit veřejnou prospěšnost bez ohledu na právní formu organizací, přičemž počítá se 100% reinvesticí zisku na veřejně prospěšný účel, důraz bude kladem na transparentnost fungování organizací. Návrh zákona počítá s čerpáním daňových úlev a celkovou podporou státu. V současné době je návrh zákona v připomínkovém řízení, 23.3. 2009 byl rozeslán věcný záměr zákona o organizacích se statutem veřejné prospěšnosti. (Tento věcný záměr je dostupný na <http://www.ucastverejnosti.cz/dokumenty/3-v-cn-z-m-r-a-ria.doc>, cit. 10.5.2009).

Dokladem šíření sociální ekonomiky je skutečnost, že byla vypsána nová výzva pro předkládání grantových projektů OP LZZ zaměřená na sociální ekonomiku. Cílem této výzvy je „sociální začleňování sociálně vyloučených osob a osob ohrožených sociálním vyloučením, včetně bariér v jejich přístupu ke vzdělání“. V rámci této výzvy bude podpořen vznik nových podnikatelských aktivit zaměřených na sociální podnikání, které pomůže sociálně vyloučeným osobám vstup na trh práce a do podnikatelského prostředí, a tím jejich začlenění do společnosti.⁶⁹ (Text výzvy dostupný online <http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=3ed558d4-2efe-4fc9-a554-9eeca59f95fc>, staženo 17.5.2009)

Jedním z cílů této výzvy je nalezení a definice optimálního modelu sociálního podnikání v ČR, a zároveň „*vytvoření předpokladů pro implementaci sociální ekonomiky jako standardního nástroje sociální politiky a politiky podpory podnikání.*“

V úvodu jsem kladla hypotézu, že deklarované cíle EU v oblasti sociální ekonomiky mají praktický dopad na činnosti neziskových organizací a přispívají k šíření sociální ekonomiky.

Závěrem práce mohu konstatovat, že se mi tato hypotéza potvrdila, a zároveň jí mohu doplnit o zjištění, že na šíření a realizaci sociální ekonomiky v České republice se podílejí nejen organizace neziskového sektoru, ale rovněž i subjekty spadající do soukromé sféry a zástupci veřejné správy, i když považují NNO za největšího realizátora sociální ekonomiky. Právě ve spolupráci a propojování činností různých sektorů vidím budoucnost šíření sociální ekonomiky.

V. Literatura

Knižní a elektronické publikace

-**Andrle, P., Feierabend, Johanisová, N. Novotný, V., Žáček, P. 2008.** *F.L.Chleborád a ti druzí.* Knihovnička projektu podnikání v sociální ekonomice.(3). Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE. [online]. [cit. 1.5.2009]. dostupné z

<http://www.scmvd.cz/download/edice_kmp/br_03.pdf >

-**Apostolos, I. 2006.** *Úloha sociální ekonomie a nevládních organizací v EU,* Lichtenštejnský palác.Praha: 3.února 2006. [online]. [cit. 10.května.2009].

Dostupné z < http://www.dacr.cz/dokumenty/doc/s/socialni_ekonomie_v_eu.doc>.

-**Babničová, M., Kiedroňová, A. Urbánková, Z. 2008.** *Trh práce, ženy a senioři.* Knihovnička projektu podnikání v sociální ekonomice.(8). Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE [online] [cit. 6.5.2009]. dostupné z

<http://www.scmvd.cz/download/edice_kmp/br_08.pdf >

-**Brázdil, M., Šujan, F., Beck, V., Staščíková, H., Mikulášek, V., Illěšová, K., Machala, -M., Rychtář, K. 2008.** *Sociální družstvo a podnik ve třetím tisíciletí I., II.* Knihovnička projektu podnikání v sociální ekonomice.(9,10). Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE [online] [cit. 2.5.2009]. dostupné z

<http://www.scmvd.cz/download/edice_kmp/br_09.pdf > ,

<http://www.scmvd.cz/download/edice_kmp/br_10.pdf

-**Borzaga, C., Defourny, J. 2001,2004.** *The Emergence of Social Enterprise (eds).* London: Routledge

-**Centrum pro výzkum neziskového sektoru. 2005.** *Sociální ekonomika a NNO v ČR.* [online].Praha:CVNS. [cit. 10.února.2009]. ,Dostupné z:

< <http://www.scmvd.cz/download/SocekonomieaNNO-CVNS2005.pdf> >.

- CIRIEC. 2005.** *The Social Economy in The European Union*, No.CESE/COMM/05/2005, .[online]. [cit. 5.1.2009].
Dostupné z: http://www.socialeconomy.eu.org/IMG/doc/A_DI_CES97-2007_DI_en_rev.doc >
- Čepelka, O. 2003.** *Průvodce neziskovým sektorem EU*, Liberec: Omega,
- Čepelka, O. 2006.** *Sociální ekonomika v ČR, Zpráva z průzkumu názorů zainteresované veřejnosti pro občanské sdružení Orfeus Praha, v rámci projektu HEFAISTOS, zpracovaná Agenturou TIMA Liberec* Liberec:Agentura TIMA,. [online]. [cit. 5.5.2009]
Dostupné z: <<http://www.hefaistos.org/?q=cs/node/55>>.
- Dohnalová, M., Malina, J., Müller, K. 2003.** *Občanská společnost: Minulost-současnost-budoucnost.* Panoráma biologické a sociokulturní antropologie 17, editor J. Malina. Brno:Nadace Univeritas Masaryskiana.
- Dohnalová, M. 2004.** *Antropologie občanské společnosti. Analýzy a interpretace s přihlédnutím k výsledkům vědecko-výzkumného a pedagogického zaměření Katedry oboru Občanský sektor FHS UK v Praze.* Brno: Nadace Universitas, Akademické nakladatelství Cerm, Nakladatelství a Vydavatelství Nauma.
- Dohnalová, M. 2006.** *Sociální ekonomika v Evropském kontextu.* Brno: Nadace Universitas, Akademické nakladatelství Cerm, Nakladatelství a Vydavatelství Nauma.
- Dohnalová, M. 2008.** *Sociální ekonomika v České republice*, .[online]. [cit. 4.5.2009].
<Dostupné na: http://kvf.vse.cz/storage/1218125128_sb_dohnalovmarie.pdf>
- Defourny, J., Develtere, P., Fonteneau, B. 1999.** *Economie sociale au Nord et au Sud*., Kap. 1: *The Social Economy: The Worldwide making of a Third Sector* Bruxelles. De Boeck Université. [online]. [cit. 18.4.2009]. Dostupné z
<http://www.emes.net/fileadmin/emes/PDF_files/Articles/Defourny/Defourny.Develtere_SE_NorthSouth_Chap1_EN.pdf>
- Defourny, J. 2004.** *Sociální podniky v rozšířené Evropě. Koncept a skutečnosti.* Praha: CECOP-EST, .[online]. [cit. 10.2.2009]dostupné z:
<[na:www.scmvd.cz/download/socialnipodniky_Defourny_EMES.doc](http://www.scmvd.cz/download/socialnipodniky_Defourny_EMES.doc)>
- Defourny, J., Nyssens, M. (eds.), 2008.** *Social enterprise in Europe: Recent trends and developments*, WP no. 08/01, EMES. [online]. [cit. 10.4.2009]dostupné z
<http://www.emes.net/fileadmin/emes/PDF_files/News/2008/WP_08_01_SE_WEB.pdf>
- Francová, P. 2008a.** *Hodnocení mainstreamingové strategie Národní tématické sítě C*, (MPSV, Praha.[online]. [cit. 1.5.2009]. Dostupné z
< http://www.equalcr.cz/files/clanky/1394/zaverecna_zprava_hodnoceni_NTS_C.pdf, >.

- Francová P. 2008b.** *Konference O sociální ekonomice a její budoucnosti v České republice*, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 28.5.2008, .[online]. [cit. 14.3.2009] Dostupné z <www.socialni-ekonomika.cz/se-index.php?id=217>
- Hunčová, M. 2008 a.** *Sociální ekonomika v Evropě a ve světě*. Knihovnička projektu podnikání v sociální ekonomice.(6). Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE [online] [cit. 2.5.2009]. dostupné z <http://www.scmvd.cz/download/edice_kmp/br_06.pdf >
- Hunčová, M. 2008 b.** *Sociální ekonomika a sociální podnik v teorii a praxi*. Knihovnička projektu podnikání v sociální ekonomice.(7). Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE [online] [cit. 2.5.2009]. dostupné z <http://www.scmvd.cz/download/edice_kmp/br_07.pdf >
- Kunčarová, J. 2008.** *Učením ke prosperitě*. Knihovnička projektu podnikání v sociální ekonomice.(2). Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE. [online]. [cit. 18.5.2009]. dostupné z <http://www.scmvd.cz/download/edice_kmp/br_02.pdf >
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2004.** *Národní akční plán sociálního začleňování na léta 2004-2006*. Praha: MPSV
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2007.** *Program Společenství CIP Equal*. Sborník produktů, MPSV. Praha:2007 [online]. [cit. 14.5.2009]. dostupné z <<http://www.equalcr.cz/files/clanky/1385/080908-kompendium-web.pdf>>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2008 a.** Průvodce pro mezinárodní spolupráci Iniciativy Společenství EQUAL.2004-2008. MPSV. Praha:2008. [online]. [cit. 10.5.2009]. dostupné z <http://www.equalcr.cz/files/clanky/7/transnational_guide_final.pdf>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Price Waterhouse Coopers. 2007 b.** *Národní mainstreamingové strategie programu Iniciativy Společenství Equal pro Českou republiku. Národní tématické sítě*. Verze 1.2. Praha 2007. [online]. [cit. 10.5.2009]. dostupné z <http://www.equalcr.cz/files/clanky/446/NMS_1-2_final.pdf>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2009.** *Výzva pro předkládání grantových projektů OP LZZ „Sociální ekonomika“*. Květen 2005.[online]. [cit. 14.5.2009]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Vyzvy/VYZVA-PRO-PREDKLADANI-GRANTOVYCH-PROJEKTU-OP-LZZ->>.
- Národní tématická síť C. 2008.** *Sociální ekonomika v ČR z pohledu projektů NTS C CIP EQUAL*. [online]. [cit. 14.4.2008]. Dostupné z <www.socialni-ekonomika.cz>.
- Potůček, M. 1995.** *Sociální politika*. Praha: Slon.
- Roelants, B. (ed.). 2002.** *Sociální ekonomie v Praze v roce 2002. Rozšíření sociální ekonomie. Přípravný dokument*. [online]. [cit. 16.3.2009] Dostupné z <http://www.scmvd.cz/download/soc_ekonomie_praha.rtf>

- Rychtář, K. 2008.** *Sociální ekonomika a družstva*. Knihovnička projektu podnikání v sociální ekonomice.(5). Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE. [online] [cit. 1.5.2009]. dostupné z < http://www.scmvd.cz/download/edice_kmp/br_05.pdf >
- Svaz českých a moravských výrobních družstev (ed.). 2007** *O sociální ekonomice v Bruntále*. Knihovnička projektu podnikání v sociální ekonomice. (1.)[online]. [cit. 8.5.2009]. dostupné z <http://www.scmvd.cz/download/edice_kmp/br_01.pdf>
- Valigurová, V. 2008.** *Slovník Evropanů*. Knihovnička projektu podnikání v sociální ekonomice.(4). Bruntál: MORAVSKÁ EXPEDICE. [online] [cit. 4.5.2009]. dostupné z <http://www.scmvd.cz/download/edice_kmp/br_04.pdf>
- Westal, A. 2007.** *Policy and future sources of EU Funding for the social economy*. October 2007.[online]. [cit. 7.2.2009]. Dostupné z <http://www.cedag-eu.org/uploads/File/EU_report_on_social_economy_funding.pdf>

Webové stránky

- www.aim-mutual.org , [cit. 24.4.2009].
- <http://www.bezdomovci.eu> , [cit. 9.5.2009].
- www.cecop.coop , [cit. 24.4.2009].
- www.cedag-eu.org , [cit. 24.4.2009].
- www.cefec.de , [cit. 24.4.2009].
- www.cestakekvalite.cz/hlavni-aktivity.php, [cit. 24.4.2009].
- www.ciriec.ulg.ac.be/en/pages/1_0ciriec.htm , [cit. 25.4.2009].
- www.coopseurope.coop , [cit. 24.4.2009].
- www.copa-cogeca.be , [cit. 24.4.2009].
- www.eapn.org , [cit. 23.5.2009].
- www.efc.be , [cit. 23.5.2009].
- www.emes.net , [cit. 2.3.2009].
- www.ensie.org , [cit. 23.5.2009].
- www.equalcr.cz , [cit. 1.2.2009].
- <http://www.epolis.cz/>, cit. 20.5.2009)
- www.eurocoop.net , [cit. 23.5.2009].
- www.eurocoopbanks.coop , [cit. 24.5.2009].
- <http://ec.europa.eu/> , [cit. 18.3.2009].
- <http://europa.eu/> , [cit. 18.3.2009].
- www.febea.org , [cit. 24.4.2009].
- www.fokus-praha.cz , [cit. 21.4.2009].
- www.hefaistos.org , [cit. 20.4.2009].

www.hrdi-events.cz , [cit. 21.4.2009].
www.hrdi.cz , [cit. 21.4.2009].
[http://cs.wikipedia.org/wiki/Ide%C3%A1ln%C3%AD_typ\[www.charita.novyknin.cz\]\(http://www.charita.novyknin.cz\) , \[cit. 25.4.2009\].
\[www.kazuist.cz\]\(http://www.kazuist.cz\) , \[cit. 21.4.2009\].
\[www.komunitníplanovani.com\]\(http://www.komunitníplanovani.com\) , \[cit. 22.4.2009\].
\[www.orfeus-cr.cz\]\(http://www.orfeus-cr.cz\) , \[cit. 21.4.2009\].
\[www.pestouni.cz_4.2009\]\(http://www.pestouni.cz_4.2009\) , \[cit. 20.4.2009\].
\[www.poradna-prava.cz\]\(http://www.poradna-prava.cz\) , \[cit. 10.5.2009\].
\[www.public-procurement.cz\]\(http://www.public-procurement.cz\), \[cit. 25.4.2009\].
\[www.revesnetwork.net\]\(http://www.revesnetwork.net\) , \[cit. 24.4.2009\].
\[www.rreuse.org\]\(http://www.rreuse.org\) , \[cit. 23.4.2009\].
\[www.sagit.cz\]\(http://www.sagit.cz\) , \[cit. 12.5.2009\].
\[www.scmvd.cz/socpodnik.html\]\(http://www.scmvd.cz/socpodnik.html\), \[cit. 10.5.2009\].
\[www.socialni-firmy.cz\]\(http://www.socialni-firmy.cz\) , \[cit. 20.4.2009\].
\[www.socialplatform.org\]\(http://www.socialplatform.org\) , \[cit. 14.4.2009\].
\[www.socialni-ekonomika.cz/se-index.php?id=60\]\(http://www.socialni-ekonomika.cz/se-index.php?id=60\) , \[cit. 14.4.2009\].
\[www.soficatra.org\]\(http://www.soficatra.org\) , \[cit. 24.4.2009\].
\[www.strukturalni-fondy.cz\]\(http://www.strukturalni-fondy.cz\) , \[cit. 10.3.2009\].
\[www.vagenut.coop/esfn/index.html\]\(http://www.vagenut.coop/esfn/index.html\), \[cit. 12.4.2009\].](http://cs.wikipedia.org/wiki/Ide%C3%A1ln%C3%AD_typ)

Zákony

- Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
- Zákon č. 586/92 Sb., o daních z příjmu
- Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů
- Zákon č. 227/1997 Sb.,o nadacích a nadačních fondech
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Kodex kanonického práva*. Úřední znění textu a překlad do češtiny. 1994. Přel. JUDr. ThDr. Miroslav Zedníček, Zvon.

VI. Přílohy

VI. 1. Příloha č. 1 - Tabulka č. 2 - typologie výstupů s ohledem na cílové skupiny

VI. 2. Příloha č. 2 - Přehled definic sociální ekonomiky – tabulka č. 4 (Roelants)

	FONDA	CEP-CMAF (European Standing Conference of Co-operatives, Mutual Societies, Associations and Foundations).	COR (EU Committee of Regions)	EU COMMISSION
KDO JE AUTOREM	Mezi autory dokumentů FONDA jsou zástupci CGSCOP, Credit Mutuel, Credit Cooperatif, IDES-ESFIN, atd. Tyto organizace byly konzultovány v 80. letech, kdy se koncept sociální ekonomiky poprvé začal prosazovat na vládní úrovni. původní dokument byl samozřejmě ve francouzštině.	Jde o jediný střešní výbor v Evropě, který sdružuje všechny hlavní typy aktérů spojených se sociální ekonomikou.	Výbor EU pro regiony se definicí sociální ekonomiky zabýval, na rozdíl od Evropského parlamentu a Rady. Jeho pojetí akcentuje silnou spojitost sociální ekonomiky a regionu.	Evropská komise.
KONCEPT	Jde o „typ podnikání, které je ve své podstatě organizace a produkce zaměřeno na uspokojování potřeb v intencích trvale udržitelného rozvoje a sociální odpovědnosti“	„...nejde ji hodnotit pouze v kontextu ekonomické výkonnosti, která je přesto nezbytná pro dosahování cílů organizace; především musí být hodnoceny její příspěvky pokud jde o solidaritu, sociální soudržnost a regionální vazby. ..“	Jde o hybridní typ organizace se sociálními cíli a požadavky. Právní forma závisí na podmínkách dané země.	Jde o součást „ <i>stakeholder economy</i> “, jejíž organizace jsou vytvářeny těmi a pro ty, kteří mají společné zájmy. Sociální podniky jsou odpovědné těm, kterým by měly sloužit.
AKTÉŘI/ÚČASTNÍCI	Specifické typy podniků (družstva, vzájemně prospěšné organizace, spolky, nikoli však nadace).	Jde o druh podnikání. Spadají sem organizace typu družstev, vzájemně prospěšných společností, spolků a také nadací .	Jde o ekonomické subjekty produkující výrobky nebo služby, nejde však o firmy typu s.r.o. či a.s.	Jde významné ekonomické hráče typu družstev, vzájemně prospěšných společností, spolků a také nadací .
		Jde o součást organizované občanské společnosti.	Jde víceméně o družstva, vzájemně prosp. společnosti a spolky s ekonomickou aktivitou.	
ČINNOSTI	V podstatě jakékoliv při respektování podstaty konceptu.	Činnosti spadající pod „evropské politiky“ sociálního blahobytu, zaměstnanosti, podnikání, vzdělávání a výzkumu. Jde o činnosti v oblastech sociální ochrany, sociálních služeb, zdravotnictví, bankovníctví, bydlení, spotřebitelských záležitostí, vzdělávání, kultury, sportu, rekreace a volného času, zemědělské produkce, apod.	Sociální podniky jsou důležitými partnery místních úřadů při tvorbě strategií rozvoje a při vytváření „ <i>a new local plural welfare</i> “. Sociální ekonomika je v podstatě schopna zaplnit mezeru v poskytování sociálních služeb, které nejsou produkovány tradičními tržními aktéry nebo vládou.	Jde o zdroj podnikání a pracovních míst tam, kde tradiční investory řízené firmy nemusí být životaschopné. To je důležité, neboť SE tak přispívá k efektivní soutěži v rámci trhů.

HODNOTY	Udržitelný rozvoj, mezigenerační charakter, kolektivní dědictví, solidarita, sociální odpovědnost.	Dobrovolné a otevřené členství spolu s demokratickou kontrolou členy organizace. Solidarita a odpovědnost. Nezávislý management a nezávislost na veřejné správě. Sociální soudržnost.	Otevřený a transparentní management, demokracie, participace. Přidává hodnotu k procesu místního rozvoje a sociálního pokroku prostřednictvím tvorby místního sociálního kapitálu rozšiřováním vzájemné důvěry, zapojování veřejnosti a stimulací větší sociální soudržnosti znovuzapojením vyloučených a na okraj vytlačených občanů.	Dobrovolná participace, členství přijímání závazků. Demokratická kontrola Autonomie a nezávislost (Nadace jsou explicitně z těchto charakteristik vyloučeny, jejich hodnoty a vlastnosti se od ostatních tří typů odlišují).
CÍLE/OBJECTIVES	rovnováha mezi jednotlivými regiony, sociální soudržnost mír a bezpečnost nahromaděná zkušenost sociálních podniků slouží k vymezení standardů a evaluačních metod/nástrojů konvergenčního rámce sociální odpovědnosti firem všeho druhu; konvergenční rámec se vztahuje k evropské úrovni	odpovídá na nové výzvy (stupňující se neschopnost veřejného sektoru, sociální integrace, udržitelný rozvoj, mezigenerační solidarita) měla by být poměřována stupněm solidarity, sociální soudržnosti, teritoriálními vazbami jde o projev pluralitní společnosti hraje důležitou roli v regionálním rozvoji. kohezi	zboží a služby poskytované „hybridními subjekty“ se sociálními cíli sociální ekonomiku tvoří sociální podniky a nová podnikatelská kultura sociálního podnikatele (OECD) většinou orientována na inkluzi marginalizovaných skupin prostřednictvím aktivní participace a nového přístupu“ kombinace nového mixu zdrojů – veřejné, tržní, dobrovolnická práce sociální ekonomika je tak schopna uspokojit i potřeby, které veřejný ani tržní sektor uspokojit nedokážou	uspokojuje nové potřeby vytváří pracovní místa rozšiřuje solidaritu a soudržnost přispívá k integraci kandidátských zemí EU
STRATEGIE	solidarita mezi regiony, rizikem a ziskem (sdílená rizika)	využití zisku závisí na sociálních cílech a/nebo na vůli členů; může jít obecně o	napomáhá místní správě transformovat sociální výdaje pasivního	klíčová role spočívá v zapojování jejích členů a evropských občanů

	<p>a zisky) vytváření sociálních a ekonomických hodnot; legitimita pluralitní ekonomiky vytváření udržitelných soběstačných sítí, propagace pluralitní společnosti i podniků financování projektů (by mělo brát v úvahu) „kreativní dynamiku“ vytváření vlastních fondů, snaha o nedělitelnost (nezcizitelnost?) rezervních prostředků družstev a vzájemně prospěšných společností Obzvláště aplikace práva na konkurenci by měla nahlížena v intencích rozhodnutí Rady Evropy, které legitimizuje různorodé právní úpravy, resp. formy</p>	<p>reinvestice nebo distribuci (tvorba prac. míst, nových podniků, aktivit, odměna za investovaný kapitál, služby členům, atd.) SE má široké sociální základy a uskutečňuje svoje aktivity v podobě mnoha právních forem, demonstruje svůj konkurenční charakter a schopnost růst a přizpůsobovat se novým sociálním a ekonomickým výzvám koresponduje s prioritami a strategickými cíli EU: sociální soudržnost, plná zaměstnanost a boj proti chudobě, participativní demokracie, kontrola. generuje „high-quality jobs“ a vyšší kvalitu života, nabízí rámec vhodný pro nové formy podniků a aktivit</p>	<p>charakteru v aktivní sociální investice směřující k trvalé udržitelnosti kombinací podnikatelského přístupu se sociálními cíly bojuje s pasivní závislostí na veřejném systému sociálního zabezpečení to může vést k všestranně výhodným situacím, kdy jsou výdaje veřejného sektoru na veřejné služby doplněny tržními a dobrovolnými zdroji COR akcentuje spolupráci veřejné správy a sociální ekonomiky, stejně jako mezi EU a kandidátskými zeměmi (participace a předávání zkušeností)</p>	<p>plně do společnosti (původně „Society“) společnosti jsou řízeny na principu „jeden člen, jeden hlas“ flexibilní a inovativní dobrovolná participace, členství a vstup dobrovolné a otevřené členství</p>
<p>VZTAH MEZI JEDNOTLIVCEM/ SPOLEČNOSTÍ A KAPITÁLEM</p>	<p>Jde o odlišný vztah ohledně vytváření ekonomických a sociálních hodnot díky klíčové roli jednotlivce v tomto procesu. mezi členy a podnikem existuje společenská smlouva, která je propojuje s okolím organizace; není to kapitál, kdo tuto roli plní role kapitálu je redukována na funkci finančního nástroje, v rámci organizace mu jiná funkce propůjčena není</p>	<p>nadřazenost individuálních a společenských zájmů nad kapitálem kombinace individuálních (členských/uživatelských) zájmů a zájmu veřejného Využití zisku závisí na sociálních cílech organizace a/nebo na zájmech a přáních členů ohledně reinvestic nebo (re)distribuce</p>	<p>sociální ekonomika je neziskově orientována</p>	<p>primárním cílem není získávání výnosu z kapitálu</p>

Pramen: Roelants, B.: How to define the social economy? ⁷⁰

⁷⁰ Upraveno a zkráceno. V některých případech je zachován anglický výraz (pokud neexistuje český, resp. dostatečně přesný ekvivalent). In CVNS, 2005, Sociální ekonomika a NNO v ČR, zpracovalo Centrum pro výzkum neziskového sektoru pro Nadaci rozvoje občanské společnosti, s. 30

VI. 3. Příloha č. 3 – Mainstreaming NTSC

V rámci své činnosti usilovaly členové NTS o mainstreaming. To se dělo více způsoby. NTS C vytvořila pracovní skupinu NESEA, která vypracovala definici sociální ekonomiky, sociálního podniku a jeho principů, a tyto dále propagovala. Tato definice má šanci ovlivnit pojetí Sociální ekonomiky v ČR. Dále jednala s MMR, MPO a MPSV o využití výstupů projektu.

NTS C ve své závěrečné zprávě (zdroj: Hodnocení mainstreamingové strategie Národní tématické sítě C, Praha, srpen 2008)⁷¹ konstatuje že každý projekt přispěl výstupy k celkovému pojetí sociální ekonomiky. Dále došlo k představení sociální ekonomiky na Komisi pro sociální začleňování které pracuje v rámci MPSV. Členy této komise tvořili zástupci 12 ministerstev a mnoha začleňujících organizací, což znamenalo rozšíření informace o konceptu sociální ekonomiky. Další šíření sociální ekonomiky bylo během závěrečné konference CIP EQUAL na které byla přítomna řada expertů, ale i zástupců z ministerstev.

Snaha o rozšiřování výstupů projektů do systematického začleňování nebyla jednoduchá. Závěrečná zpráva hodnocení NTS C uvádí, že během závěrečné fáze mainstreamingu došlo k oslovení příslušných orgánů státní správy (zdroj viz tamtéž) a dalších institucí. Podle zprávy nedopadla analýza dotazníků těchto institucí nejlépe: nikdo z oslovených institucí se necítil být kompetentní pro využívání výstupů týkajících se sociálního podnikání a většinou odkazovaly na jiné instituce (které ovšem reagovaly obdobně).

Vzhledem k tomu, že v České republice chybí právní vymezení sociální ekonomiky a sociálního podnikání, stojí iniciativy na začátku. Odborníků a literatury přibývá, ale zatím zákonné ustanovení podle NTS C není reálné, podle NTS C stojí teprve na začátku, a to z důvodu nedostatku zkušeností se sociálním podnikáním, snahu o legislativní ukotvení konstatuje NTS C jako předčasnou, proto ani nevytvořila návrh na úpravu zákonů. Výhled na toto uzákonění však chápe jako reálný.

---

⁷¹ Hodnocení mainstreamingové strategie Národní tématické sítě C, zpracovala Ing. Petra Francová, redakčně upraveno řídicím orgánem CIP EQUAL (MPSV, odbor 72), Praha srpen 2008, dostupné na http://www.equalcr.cz/files/clanky/1394/zaverecna_zprava_hodnoceni_NTS_C.pdf, staženo 1.5.2009

Výstupem strategie NTS C bylo zaměření se na dokumenty pro strukturální fondy – z důvodu dostupnosti finančních prostředků a pozitivního přístupu Evropské komise⁷². Jako další úspěch chápaly zapracování sociální ekonomiky do NAPSÍ. Shodli se na potřebě jednání s politickou reprezentací a potřebou prosazování konceptu do programu politických stran.

VI.4. O autorce

Marie Šimková se narodila v r. 1977 v Praze. V r. 1998 absolvovala Integrovanou střední školu obchodní v Praze 7, obor obchodní akademie. V letech 1998-2002 studovala Vyšší odbornou sociálně pedagogickou a teologickou školu JABOK. V letech 2000 - 2002 studovala na ETF UK obor Sociální a pastorační práce.

V letech 2002 -2005 pracovala v logistické firmě Čechofracht a.s. na pozici referent speditér. V r. 2005-2008 byla zaměstnaná jako nákupčí a manažer dopravy ve firmě Elektro-system-technik s.r.o. Od r. 2008 - doposud pracuje ve firmě Čechofracht a.s. na pozici logistik speciálních přeprav se zaměřením na logistické projekty a implementaci doplňkových logistických služeb v rámci systému sběrné služby. Od r. 2009 zastává pozici vedoucí referátu sběrné služby kamionové dopravy.

Od r. 2004 s přestávkou (studijní pobyt v zahraničí) studuje na FHS UK obor Občanský sektor. V rámci studia na VOŠ Jabok absolvovala řadu studijních praxí, mj. 2 zahraniční dlouhodobé praxe v Německu (Senioren Wohnsitz Ammertal, Oberammergau) a Velké Británii (Camelia Botnar Childen Centre, Goring by Sea, East Sussex).

Od r. 2005 je členkou organizace Amnesty International, ve volném čase se příležitostně věnuje dobrovolnické činnosti (Domov Sue Ryder).

---

⁷² Tamtéž, s. 12

VI.5. Slovník důležitých jmen a pojmů

Cílová skupina

Skupina osob se společnými vlastnostmi (identifikačními znaky), na kterou se soustředí činnost a aktivity projektů.

Cílovou skupinou projektů CIP EQUAL jsou příslušníci znevýhodněných skupin na trhu práce. Druhou cílovou skupinu tvoří organizace a subjekty využívající výstupy.

Diseminace – plánovaný proces zaměřený na poskytování informací o kvalitě, relevanci a účinnosti výstupů projektů relevantním osobám a organizacím. (zdroj:

<http://www.equalcr.cz/files/clanky/989/071016-prezentace2.pdf>, cit. 20.5.2009)

EQUAL, Iniciativa EQUAL, CIP EQUAL

Jedna ze čtyř iniciativ Společenství, které byly v programovacím období 2000-2006 spolufinancované ze strukturálních fondů EU. Je jedním z nástrojů na dosažení evropské strategie zaměstnanosti. Iniciativa prosazuje mezinárodní spolupráci při vývoji a prosazování nových nástrojů boje se všemi formami diskriminace a nerovnostmi na trhu práce. (zdroj: www.equalcr.cz, cit. 20.5.2009)

Komunita

Skupina lidí, kteří jsou nějakým rozpoznatelným způsobem vzájemně provázáni, zejména se jedná o propojení místní (vymezení v rámci města, vesnice, regionu, lokality) nebo o propojení osob v rámci vykonávání určité činnosti (práce, zájmová činnost aj.).

Mainstreaming

Je proces ovlivňování myšlenek, postojů, praktik a trendů s cílem dosáhnout změn v politice a praxi – změny v postojích a schopnostech pracovníků, změny v samotných organizacích, způsobu poskytování jejich služeb. **Vertikální mainstreaming** - šíření poznatků a integrace všech či částí výstupů do strategií a dalších postupů na úrovni institucionální, politické či administrativní.

Horizontální mainstreaming – šíření získaných zkušeností mezi organizacemi podobného charakteru a zaměření.

Zdroj: www.equalcr.cz/files/clanky/7/MAINSTREAMING.pdf (cit. 20.5.2009)

Národní akční plán sociálního začleňování – strategický dokument vydávaný v každé zemi EU. Zaměřuje se na sociální začleňování znevýhodněných osob. Každá země EU má svůj vlastní Národní akční plán.

NNO – nestátní neziskové organizace jsou organizace založené pro jiné účely než podnikání a vytváření zisku.. Jedná se o právnické osoby založené zejména za účelem naplňování veřejně prospěšných potřeb. Organizace nejsou zřizovány ani kontrolovány státem, fungují nezávisle na státu.

Obvyklé formy NNO v ČR: obecně prospěšná společnost, občanské sdružení, nadace a nadační fond, církve a náboženské společnosti.

Oblasti činností NNO: sociální služby, kultura, sport, životní prostředí , ochrana lidských práv, ochrana různých zájmů aj.

NTS – Národní tématická síť – existují ve všech členských státech EU. Jejich cílem je podpoření propojení politiky a praxe při hledání a prosazování nových řešení problémů na trhu práce. Jedná se o propojení pracovníků, expertů a tvůrců politik, kteří zkoumají inovativní prvky a možnosti jejich využití ze strany příslušníků znevýhodněných skupin a subjektů, kteří s nimi pracují. (blíže na www.equalcr.cz)

Projekt – soubor činností odlišujících se nejen obsahem, ale cílovým zaměřením. Projekt je omezen svými finančními zdroji (předem stanovený rozpočet), časem (určený začátek a konec) a lidskými zdroji. (zdroj: Kunčarová – Slovník Evropana)

Sociální ekonomika

Jedná se o souhrn autonomních soukromých aktivit, uskutečňovaných různými typy organizací, jejichž cílem je služba členům nebo místní komunitě především prostřednictvím podnikání. Sociální ekonomika je orientovaná na řešení otázek zaměstnanosti, sociální soudržnosti a místního rozvoje. Vzniká a rozvíjí se na konceptu trojího prospěchu - ekonomického, sociálního a environmentálního. Sociální ekonomika umožňuje občanům aktivně se zapojit do rozvoje regionu. Vytváření zisku/přebytku sociálního podniku je žádoucí, není však primárním cílem. Případný zisk je přednostně užíván k rozvoji aktivit organizace a pro potřeby místní komunity. (zdroj: www.sociální-ekonomika.cz, cit. 20.5.2009).

Sociální podnik

Sociálním podnikem se rozumí „subjekt sociálního podnikání“, tj. právnická osoba nebo její část nebo fyzická osoba, které splňují principy sociálního podniku, sociální podnik musí mít příslušné živnostenské oprávnění. (zdroj: www.sociální-ekonomika.cz, cit. 20.5.2009).

Sociální podnikání

Sociální podnikání řeší prostřednictvím samostatné podnikatelské aktivity a účasti na trhu otázky zaměstnanosti, sociální soudržnosti a místního rozvoje. Svou činností podporuje

solidární chování, sociální začleňování a růst sociálního kapitálu zejména na místní úrovni s maximálním respektováním trvale udržitelného rozvoje.:

(zdroj www.sociální.ekonomika.cz, cit. 20.5.2009).

Sociální vyloučení pojem vznikl v 70. letech ve Francii. Označuje situaci určitých skupin obyvatel, kteří žijí odříznuti mimo běžný život společnosti a nemají možnost se do něj zapojit v důsledku své nepříznivé sociální situace. Jedná se o proces, kterým jsou jednotlivci i celé skupiny osob zbavování přístupu ke zdrojům nezbytným pro zapojení se do sociálních ekonomických a politických aktivit společnosti jako celku. (zdroj: <http://www.epolis.cz/>, cit. 20.5.2009)

Sociální začleňování – proces s cílem podpořit boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

Subjekty sociální ekonomiky jsou sociální podniky a organizace podporující jejich činnost v oblasti vzdělávání, poradenství a financování.

(zdroj: www.sociální.ekonomika.cz, cit. 20.5.2009)

Znevýhodněné skupiny na trhu práce

Jedná se o tyto skupiny osob: dlouhodobě nezaměstnaní, absolventi škol, senioři, osoby se zdravotním postižením, etnické menšiny, ženy (samoživitelky), senioři, osoby s nízkým vzděláním, bezdomovci aj.

VI. 6. Rejstřík

aktivity, 88	dokumenty EU, 46
Aktivity, 81	družstva, 10
Amsterodamský summit, 22	Dům na půli cesty, 73
asociace, 11	EMES, 18
autonomie, 19	Etnické menšiny, 57
autonomii, 18	EU, 8
Bezdomovci, 59	Evropská Komise, 21
Centrum komunitní práce Ústí nad Labem, 78	Evropská unie, 8
CEP-CMAF, 15	Evropský sociální fond, 46
Cesta Domů, 88	Farní charita Starý Knín, 70
Cíle, 25	HEFAISTOS, 77
Cíle CIP EQUAL, 54	Hunčová, 34
Cílové skupiny sociální ekonomiky, 56	Charta sociální ekonomiky, 16
CIP EQUAL, 24	imigranti, 57
Ciriec, 10	Iniciativa CIP EQUAL, 48
Defourny, 19	J. Defourny, 15
demokracie, 10	kampaň, 84
Děti, mládež a mladí dospělí, 57	KAZUIST s.r.o, 66
dobrovolnictv, 35	komunitních služeb, 9
	Koncept sociální ekonomiky, 16

legislativní úprava, 20
 Lisabonská strategie, 23
 Lucemburský summit, 22
 Mainstreaming NTSC, 101
 Nadace a nadační fond, 41
 Národní akční plán sociálního
     začleňování, 7
 Národní tématická síť C, 37
 Národní tématické sítě C, 36
 NESEA, 36
 NNO, 7
 Nový Prostor o. s, 83
 Občanské sdružení, 38
 Obecné prospěšná společnost, 40
 Orfeus o.s., 74
 organizace, 11
 Osoby opouštějící ústavní zařízení, 60
 Osoby se zdravotním postižením, 56
 partnerství, 24
 Partneři projektu, 80
 PILÍŘ, 51
 pilíře, 13
 Posilování sociální ekonomiky, 52
 práce, 19
 právnické osoby, 12
 Principy EQUAL, 49
 redistribuci příjmu, 10
 Rozvoj podnikání, 9
 ROZVOJ PODNIKÁNÍ, 62
 SE, 15
 selhání trhu, 9
 služba lidem, 14
 Social Economy Intergroup, 24
 Social Economy Unit, 21
 sociální, 10
 sociální ekonomika, 6
 sociální podnik, 15
 sociální prospěšnosti, 16
 solidární ekonomiky, 13
 solidární chování, 20
 soukromé organizace, 12
 spolky, 20
 Subjekty sociální ekonomiky, 38
 Svaz českých a moravských výrobních
     družstev, 86
 Třetí sektor, 14
 třetího sektoru, 13
 Účelová zařízení církví, 45
 Úřad práce v Chrudimi, 81
 veřejné politiky, 17
 výstupy, 88
 Výstupy projektu, 89
 vzájemné pojišťovny, 12
 vzájemné společnosti, 11
 Welfare State, 10
 Zadávání veřejných zakázek, 85
 zaměstnanost, 12
 Ženy, 61